

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z czynności odnoszących się do podniesienia hodowli bydła w r. 1898.

Wysoki Sejmie!

W załatwieniu sprawozdania Komisji gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności odnoszących się do podniesienia hodowli bydła w Galicyi, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 24 stycznia 1898 następujące uchwały:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności odnoszących się do podniesienia hodowli bydła.

2. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by potrzebę zmian niektórych postanowień ustawy z dnia 20 lipca 1892 zbadał i przedłożył odnośne wnioski na najbliższej sesji sejmowej.

3. Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu kredyt na rok 1898 do wysokości 4.000 zł. na pokrycie kosztów Komisji licencyonujących w myśl §. 4. ustawy z dnia 20 lipca 1892 i wstawia tę kwotę do rubryki XV. budżetu krajowego na rok 1898.

4. Sejm wstawia do rubryki XV. następujący wydatek:

Na utrzymanie dwóch instruktorów hodowli bydła, mianowicie jednego dla c. k. Galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego, drugiego dla c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego 4.000 zł.

5. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby sprawę szczepienia bydła tuberkuliną, ze względu na jej doniosłość w kierunku podniesienia hodowli zbadał i odnośne wnioski Sejmowi na najbliższej sesji przedłożył.

6. Sejm wzywa Wydział krajowy, aby wobec istniejącej lichwy bydłem w kraju naszym, zbadał dokładnie tę sprawę, a rezultaty swych badań przedłożył Sejmowi na najbliższej sesji z odpowiednimi wnioskami.

Z końcem roku bieżącego upływa okres sześcioletni, w którym ustawa hodowlana z dnia 20 lipca 1892 dozwala w paragrafie 21 Wydziałowi krajowemu w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem przyznawać poszczególnym gminom, okolicom lub całym powiatom, pewnych ulg, a nawet zawiesić w zupełności wykonanie ustawy hodowlanej. Po upływie zatem tego czasu powinna ustawa hodowlana obowiązywać w całym kraju bez wyjątku, a jej przepisy być ściśle wykonywanymi.

Czas jednak przejściowy, ustawą zakreślony, wystarczył zaledwie na to, aby ludność włościańska, dla których dobra ustawa hodowlana zaprowadzoną została, oswoili się z tem, że ustawa taka wogóle istnieje — że celem jej jest jedynie podniesienie hodowli w gminach, aby w ten sposób, wobec trudnych warunków gospodarstwa rolnego, zapewnić włościanom wyższe źródło dochodu. Z wykonania zaś samej ustawy tyle do wiadomości ich przeszło, że na pewien przez Komisję oznaczony dzień, należy przyprowadzić buhaje do licencyonowania, gdyż puszczanie do krów nelicencyonowanych buhajów ma być karaniem.

Ile tak skromne rezultaty z wykonania w ciągu trzech lat od zorganizowania Komisji licencyonujących, ustawy hodowlanej, mogły być sprawić, że bez obaw przyjąłoby się warunek ścisłego obecnie wypełniania jej przepisów, gdyby Komisje licencyonujące w przeprowadzaniu swych czynności doznawały były należytego poparcia, ze strony władz do tego powołanych.

Tymczasem zbyt łagodne traktowanie w całym kraju sprawy licencyonowania spowodowało, że teren do przyjęcia ustawy w całej jej rozciągłości nie jest należycie przygotowanym. Stosunki hodowlane nie poprawiły się o tyle, aby bez stosowania, choć nie na długo, pewnych wyjątków, z całą surowością przestrzegać dopełnienia przepisów ustawy. Z konieczności więc okres przejściowy przedłużonym być musi, aby nie narazić, iżby ustawa była wskutek niemożności wypełnienia postanowień, lekceważoną lub bezkarnie omijaną.

Pomimo jednak takiego faktycznego stanu rzeczy, odzywały się głosy, które nawet w Wysokim Sejmie swój wyraz znalazły, które utrzymywały, że ustawa hodowlana wskutek ścisłego jej przestrzegania już dotychczas stała się tak uciążliwą dla włościan i obudziła tyle goryczy i poczucia krzywdy, że raczej woleliby oni, aby obostrzenia stanowiące całą doniosłość ustawy na długi szereg lat były odłożone.

Wysoki Sejm, przy załatwieniu wniosku p. Styły uchwałą z dnia 1. lutego 1898, ponownie polecił, ażeby Wydział krajowy wszechstronnie zbadał, o ile należałoby zmienić niektóre postanowienia ustawy z dnia 20. lipca 1892. Wydział krajowy uznał za rzecz konieczną, zasięgnąć w tej sprawie przedewszystkiem zdania osób, które bezpośrednio stykają się z interesowanymi przy wprowadzaniu w życie ustawy hodowlanej t. j. przewodniczących Komisji, a następnie zebrane materiały poddać do oceny doradczemu organowi fachowemu, jakim jest kraj. Komisya dla spraw rolniczych.

Do tego spowodowała Wydział krajowy i ta okoliczność, że z upływem pierwszego trzechletniego okresu chciał przedstawić Wysokiemu Sejmowi obraz czynności Komisji licencyonujących i wykazać, jaki wpływ wywarło wprowadzenie ustawy hodowlanej na podniesienie hodowli bydła w kraju, a zarazem w jaki sposób ustawa hodowlana jest wykonywaną.

Wydział krajowy przeto rozesłał do wszystkich przewodniczących Komisji, krestyonaryusz, obejmujący sześć punktów, z wezwaniem do wypełnienia datami uzyskanemi na podstawie ostatniego przeprowadzonego licencyonowania. Zarazem prosił Wydział krajowy, ażeby zebrali podać, jakie zmiany lub zarządzenia ich zdaniem należałoby przedsięwziąć w okręgu licencyjnym, aby zapewnić należyte wykonywanie ustawy hodowlanej. Kwestyonaryusz ten opiewał jak następuje:

1. Ile jest krów i jałowic w okręgu licencyjnym, według spisu bydła, który służył za podstawę przy ostatnim licencyonowaniu.
2. Ile z przyprowadzonych do licencyonowania buhajów otrzymało licencye.
3. Z ilu gmin nie przyprowadzono wcale buhajów do licencyonowania.

4. Jakie są powody, że ustawa hodowlana nie jest należycie wykonywaną w okręgu (lub że komisya licencyonująca nie przeprowadziła dotąd licencyonowania.)

5. Czy i jaki jest postęp na polu podniesienia hodowli w okręgu licencyjnym wskutek wprowadzenia ustawy hodowlanej.

6. Jakie zmiany lub zarządzenia zdaniem Przewodniczącego Komisji należałyby przedsięwziąć w okręgu licencyjnym, aby zapewnić należyte wykonywanie ustawy hodowlanej.

Na 25 powiatów należących do zakresu działania Towarzystwa rolniczego krakowskiego brakło sprawozdań tylko z trzech powiatów a mianowicie z Bochni, Mielca i Rzeszowa, w trzech bowiem innych powiatach Kolbuszowej, Nisku i Tarnobrzegu ustawa dotąd w życie nie weszła. Na 59 powiatów zaś należących do okręgu Towarzystwa gospodarskiego galic. nie nadeszło 9 powiatów sprawozdań, a do tych należą: Borszczów, Brzeżany, Brzozów, Buczacz, Rudki, Trembowła, Turka, Zaleszczyki i Żółkiew. Odpowiedzi z tych powiatów, o ile to możliwem było zebrać na podstawie dawniejszych relacji o odbytem licencyonowaniu, umieściliśmy w odnośnych rubrykach kwestyonaryusza.

Opinie nadesłane z 60 powiatów, w których często po dwie lub więcej Komisji było czynnych, a każda z nich zamieszczała z osobna swe uwagi, podajemy dołącznie w alegacie 3. Udzielone one zostały kraj. Komisji dla spraw rolniczych i posłużyły za podstawę do obrad nad zmianą ustawy hodowlanej z d. 20 lipca 1892 r. Uwagi i spostrzeżenia przewodniczących Komisji licencyonujących dadzą się ująć mniej więcej w następujące punkta.

a) Brak należytej oświaty a więc i zrozumienia ze strony włościan, że ustawa tylko ma na względzie ich dobro, a nie chęć wyzysku lub nowych opłat.

b) Konserwatyzm naszego ludu, który nie dowierza wszelkim innowacyom przynoszącym mu nawet oczywistą korzyść — co za tem idzie, że nie chce korzystać z dobrodziejstw i ułatwień, które zaprowadzone zostały, aby pomódz niezaradnym lub ubogim gminom.

c) Obojętność władz powołanych do czuwania nad należytem wykonywaniem ustawy.

d) Zupełne lekceważenie ustawy przez zwierzchności gminne, które nie zawiadamiają jak należy, mieszkańców o terminie licencyonowania i nie starają się, aby właściciele buhajów przedstawiali buhaje do licencyonowania, ani też nie stosują się do poleceń Komisji, które nakazują, aby w jakikolwiek sposób w ustawie określony, postarały się gminy o brakujące buhaje gminne.

e) Bezkarne przekraczanie ustawy ze strony utrzymujących nielicencyonowane buhaje nawet w tych gminach, które zrozumiały doniosłość ustawy i zaopatrzone są w dostateczną ilość licencyonowanych buhajów; przez co wytworzoną została konkurencya dla właścicieli licencyonowanych buhajów, która uniemożliwia im utrzymanie dobrego rozplodnika.

f) Ubóstwo gmin, które często mimo chęci, nie są w stanie zakupić buhaja licencyonowanego bez pomocy z funduszków powiatowych lub krajowych.

g) Brak funduszków czy to na bezwrotne zapomogi celem zakupna buhajów, czy też na premie, któreby zachęciły włościan do należytego utrzymywania i pielęgnowania buhajów licencyonowanych, a zapobiegały sprzedaży buhajów, przed upływem jednego roku.

h) Wreszcie coraz bardziej dający się odczuwać brak ludzi, którzyby wobec ciągle mnożących się urzędów autonomicznych i tych wielu zajęć, jakim ledwie podobać mogą, chcieli należyć do Komisji i bezinteresownie spełniać i ten obywatelski obowiązek.

Obok przyczyn, które powodują, że ustawa hodowlana nie jest należycie wykonywana, podają przewodniczący równocześnie rady, jak zapobiedz, aby w przyszłości ustrzedz się podobnego lekceważenia ustawy. Wszystkie te jednak rady objęte już są

postanowieniami ustawy obecnie obowiązującej. Żaden z przewodniczących nie proponuje zmiany ustawy w tym kierunku, ażeby łagodniej niż dotąd starać się ją przeprowadzić, owszem przeważna większość twierdzi stanowczo, że tylko energicznym, surowym przestrzeganiem przepisów da się osiągnąć cel, jaki ma wytknięty ustawa dla dobra ogółu. — Wielu bardzo przewodniczących posunęło znacznie dalej swe żądania obostrzające uważając, że ustawa stanie się wtedy skuteczną dla podniesienia hodowli, jeżeli będzie postanowionem, że tylko buhaj licencyonowany może być używany do rozplodu, każdy zaś inny, którego Komisya niezdatnym uzna, będzie usuniętym bądź to przez sprzedaż na rzeź, bądź też przez natychmiastowe wykastrowanie.

Nadesłane sprawozdania wykazują dowodnie, że dotychczasowe wykonywanie ustawy było nadzwyczaj łagodne. Nigdzie nie korzystano z §. 10. ustawy, aby zmusić gminy do zakupu własnych buhajów przez rozłożenie kosztów zakupu na wszystkich właścicieli krów i jałowic i koszta te ściągając w ten sposób jak dodatk-gmienne.

W wielu okręgach, dzięki gorliwej pracy Komisji licencyonującej przekonano się, że wykonanie ustawy może przynieść wielkie korzyści rolnikom, jednak dalsze zbyt pobłażliwe traktowanie przekraczających ustawę nie może być cierpieniem, gdyż może zniweczyć zupełnie tak piękną nadzieję rożniące dorobki. Okres przeto wprowadczy powinien stanowczo ustąpić energicznemu działaniu, aby ustawa w zupełności nie była zapoznaną. Jak się ze sprawozdań okazuje, tak łagodnym postępowaniem przy wprowadzaniu w życie ustawy, nie osiągnięto ani nawet w tych okręgach, które stoją najwyżej pod względem hodowli, tej ilości buhajów dla każdej gminy, jaką przepisuje ustawa w stosunku do ilości krów i jałowic w gminie się znajdujących.

Jedyny wyjątek stanowią pod tym względem w kraju: na zachodzie powiat limanowski w okręgu północnym, w którym w 12-tu gminach do tego okręgu należących na 2049 sztuk krów i jałowic licencyonowano 25 buhajów, a zatem ilość zupełnie odpowiednią i na wschodzie powiat uadworniański w jednej swej części, mianowicie na dołach, gdzie na 7.859 sztuk krów i jałowic otrzymało 65 buhajów licencye. Tu już ilość licencyonowanych buhajów nie jest w zupełności wystarczającą.

W innych okręgach naturalnie stosunek licencyonowanych buhajów do ilości krów i jałowic jest znacznie gorszym a więc wszędzie nie wystarczającym. I tak w siedmiu powiatach potrzeba jeszcze postarać się o jedną trzecią część ilości buhajów, aby stosunek ten odpowiedział wymogom ustawy. W dziesięciu ledwo powiatach znajdujemy połowę potrzebnych buhajów. Nieco mniej jak połowę lecz więcej, jak jedną trzecią część wymaganej ilości wykazać może tylko dwadzieścia powiatów. W jedenastu powiatach mamy czwartą część, w innych zaś bardzo nie wielką część w stosunku do przepisanej ustawą ilości buhajów. W zeszłorocznem sprawozdaniu wyraził Wydział krajowy nadzieję, że rok bieżący zaznaczy się tem, że wszystkie Komisye licencyonujące zajęte będą czynnościami około przeprowadzenia licencyonowania. Nadzieja ta zawiodła o tyle tylko, że z powiatów zachodnich jeden tylko Tarnobrzeg nie wprowadził u siebie w życie ustawy hodowlanej, a to dla braku osobistości chętnych, które chciałyby pracować w Komisji. We wschodniej części kraju znajdujemy jeszcze trzy powiaty, Borszczów Skałat i Zaleszczyki, które nie mogą się otrząść z bezczynności. Naturalnie pomijamy tu powiaty i pojedyncze okręgi, w których ustawa hodowlana zawieszoną została na czas w ustawie dozwolony. Natomiast nie możemy nie wspomnieć o powiatach w ótarych niektóre Komisye gorliwie spełniają swój obowiązek, inne zaś mimo urgensów z naszej strony obojętnie się zachowują. Należą tu powiaty Buczacz, Cieszanów, Gródek Jarosław, Rawa i Turka mające razem dziewięć okręgów nieczynnych — Komisji tych wyliczać nie będziemy, są one bowiem uwidocznione w dołączonym tutaj wykazie.

Na podstawie aktów znajdujących się w Wydziale krajowym i nadesłanych sprawozdań przedstawiliśmy pokrótce Wysokiemu Sejmowi działalność Komisji licencyonujących w całym kraju. Materiały te, jak już wyżej wspomnieliśmy i opinie obydwóch Komitetów krajowych Towarzystw gospodarskich wraz z uwagami i wnioskami krajowych instruktorów hodowli bydła, którzy sproszeni przez Wydział krajowy na konferencyę zdanie swe w tej sprawie także wyjawili, odstąpione zostały krajowej Komisji dla spraw rolniczych, która od roku zeszłego zajmowała się badaniem, o ile

teraz wskazanem by było poczynić niektóre zmiany w postanowieniach ustawy z dnia 20. lipca 1892. r.

Komisya dla spraw krajowych doradziła zmianę niektórych paragrafów ustawy hodowlanej, które Wydział krajowy przyjął i podaje Wysokiemu Sejmowi w załączeniu, jako nowelę do ustawy z dnia 20. lipca 1892. (alegat 1).

Zasadnicze stanowisko, jakie jednomyślnie zajęła Komisya na podstawie dostarczonego jej materiału, było zachować w całej pełni postanowienia domagające się ścisłego przeprowadzenia licencyonowania i dopełnienia obowiązku włożonego na gminy, aby w sposób ustawą wskazany postarały się o buhaja gminnego.

Komisya nie zgodziła się wcale na złagodzenie postanowień §. 10. co do przymusowego ściągania kosztów na zakupno i utrzymanie buhaja gminnego, ani §. 16. co do usunięcia grzywien, jakim podlega właściciel lub posiadacz nielicencyonowanego buhaja, którym cudza krowa lub jałówka pokryta została, lecz owszem uznała, że nie przestrzeganie ściśle tych postanowień zwichnąć może całą doniosłość ustawy hodowlanej.

Natomiast Komisya doradziła zaprowadzenie zmian w trzech paragrafach, z których dwie zmiany mają na celu ułatwienie wykonania ustawy, trzecia usuwa tylko wątpliwości, jakie mogłyby się nasunąć wskutek nie dość wyraźnej stylizacyi.

Proponowane zmiany podajemy jak następuje:

1. W §. 3-cim, który brzmi: „Licencyonowanym jest taki buhaj, którego okręgowa Komisya licencyonująca zdolnym do rozplodu uzna“, dodać przed wyrazami „zdolnym do rozplodu uzna“ ustęp nowy lub przez wydanie certyfikatu centralny Komitet Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego, względnie Towarzystwa rolniczego krakowskiego. Zmieniony zatem §. 3-ci opiewał by: Licencyonowanym jest taki buhaj, którego okręgowa Komisya licencyonująca lub przez wydanie certyfikatu centralny Komitet Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego względnie Towarzystwa rolniczego krakowskiego zdolnym do rozplodu uzna“.

W myśl przepisów wykonawczych do §. 20 ustawy z dnia 20. lipca 1892. zakupno buhajów dla gmin, które uzyskały w tym celu pożyczkę z funduszu hodowlanego, lub bezzwrotną subwencję z funduszy publicznych, przeprowadza, z upoważnienia Wydziału krajowego, Komitet Towarzystwa gospodarskiego, względnie Komitet krakowskiego Towarzystwa rolniczego.

Często zdarza się, że Komitety te zakupując buhaje dla gmin, dla stacyi subwencyjnych lub osób prywatnych dostarczają buhaje już po przeprowadzonym licencyonowaniu w danym okręgu, co ma ten skutek, że buhaj jeszcze nie uznany za zdolnego do rozplodu przez Komisję licencyonującą tego okręgu, w którym przebywa, nie powinien być używanym do stanowienia cudzych krów i jałowic, jeżeli nie ma narażać właściciela na grzywny. Bez ponoszenia kosztów Komisji licencyonującej, może być buhaj taki tylko wtedy do użytku przeznaczonym, gdy z wiozną zarządzone zostanie nowe licencyonowanie.

Komitety centralne, czyniąc zakupy przez ludzi fachowo wykształconych i specjalistów w swym zawodzie, dają wszelką gwarancję, że sztuki zakupywane odpowiadać będą zawsze wymogom ustawy i będą mieć te przymioty, jakie buhaj posiadać powinien, ażeby mógł być licencyonowanym,

2. W paragrafie 9-tym opóścić pierwsze zdanie pierwszego ustępu. „Jeżeli w gminie nie ma oznaczonej przez Komisję ilości licencyonowanych buhajów (§. 8.), wówczas“ aż do słowa „gmina“ a natomiast zmienić stylizację całego pierwszego ustępu tego paragrafu w następujący sposób: „Gmina obowiązana jest zapewnić oznaczoną przez Komisję ilość licencyonowanych buhajów (§. 8.) czy to przez zawarcie co najmniej rocznej ugody z prywatnym właścicielem lub spółką, czyli też przez zakupienie i utrzymanie jednego, a w razie potrzeby i więcej własnych gminnych buhajów“

Do bardziej stanowczej stylizacji tego paragrafu skłoniła Komisję ta okoliczność, iż bardzo często zdarzało się, że chociaż podczas licencyjonowania znalazła się w gminie dostateczna ilość licencyjonowanych buhajów, — a więc taka, jaką Komisya licencyjonująca orzekła, że znajdować się w gminie powinna, — w krótkie, bo czasem już po paru tygodniach, właściciele pozbywali swoje licencyjonowane buhaje, wiedzeni często chęcią większego zysku, jaki im ofiarowali handlarze z tego tytułu, że buhaj był opiegunowany. To sprawiało, że gmina w krótkim czasie zostawała bez buhajów licencyjonowanych, a wykonanie postanowień ustawy stawało się iluzorycznem. Należało przeto w ustawie wyraźnie zaznaczyć, że gmina obowiązana jest, nie tylko w czasie przeprowadzania licencyjonowania wykazać oznaczoną przez Komisję licencyjonującą ilość buhajów, ale przez cały rok buhaje te mieć dla użytku właścicieli krów i jałowic.

Bez względu przeto na ilość licencyjonowanych buhajów w gminie się znajdujących, obowiązana jest gmina zabezpieczyć się przez umowę z prywatnym właścicielem lub spółką, że buhaje potrzebne przynajmniej przez rok jeden pozostaną w gminie. Obowiązek taki wypływa także z paragrafu poprzedniego tj. 8-go, który wyraźnie postanawia, że Komisya orzeka, ile licencyjonowanych buhajów znajdować się powinno w jednej, lub sąsiadujących kilku gminach. Orzeczenie to nie może przecież stosować się do jednej chwili, w której Komisya jest czynną, lecz odnosi się do czasu kiedy następne licencyjonowanie, będzie przeprowadzone a więc na cały rok i kiedy znowu Komisya oznaczy ilość potrzebnych buhajów na podstawie nowego spisu dostarczonego przez naczelników gminy. (Przepisy wykon. do §. 8.)

3. W noweli zmieniającej postanowienia ustawy z dnia 20. lipca 1892 opiewać będzie §. 21 jak następuje: „Od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy (to jest noweli zmieniającej) przez lat sześć, służy Wydziałowi krajowemu w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem prawo przyznawania poszczególnym gminom, okolicom lub powiatom wyjątkowych ulg etc.

Z końcem roku 1898. upływa pierwszy okres sześcioletni, — w którym ustawa hodowlana dozwala czynić wyjątki. Stwierdzonym jest jednak faktem, że wskutek łagodnego traktowania sprawy, okręgi licencyjne nie są tak dalece przygotowane, ażeby z całą bezwzględnością mogły się poddać przepisom ustawy hodowlanej i bez wyjątku należycie mogły ją wykonywać. Są nawet powiaty, w których za kilka dopiero lat zdołamy doprowadzić stan hodowli do tego stopnia, że bez trudności będzie można w nich zastosować postanowienia ustawy. Obecnie więc bez przyznania pewnych wyjątków nie może być mowy o ścisłym wykonaniu ustawy.

Te względy jak również trudności, jakie gminy mają do przewyciężenia przy zakupnie buhajów wpłynęły na to, że Komisya postanowiła wprowadzić drugi okres sześcioletni. W okresie tym mieć będzie prawo Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem wyjątkowo jeszcze przyznawać pewne ulgi gminom, okolicom i powiatom. Komisya sądzi, że wobec szybszego tempa, z jakim czynniki do tego podane postępują w akcyi podniesienia hodowli, czas ten wystarczy w zupełności, aby wszystkie powiaty przygotować należycie do przyjęcia bez wyjątków ustawy hodowlanej.

Przy sposobności obrad nad zmianą ustawy podnoszone były wszystkie sprawy, które Komisye licencyjonujące lub Wydziały powiatowe przedstawiały z prośbą o wyjaśnienie lub uwzględnienie przy zmianie ustawy.

Sprawy te w drodze administracyjnej załatwione zostaną rozporządzeniami Wydziału krajowego, odnoszą się bowiem, albo do nie dość jasno określonych lub źle zrozumianych przepisów ustawy, albo do pewnych wątpliwości, które się nasunęły przy przeprowadzaniu ustawy.

Poruszymy tutaj kilka takich spraw, które objaśnione i załatwione będą wydanymi rozporządzeniami Wydziału krajowego, albo wystąpiły obecnie jako rzeczy nowe, chociaż dostatecznie okólnikami Wydziału krajowego z lat poprzednich wyjaśnionymi zostały. I tak:

1. Przewodniczący Komisji wyznaczają zbyt mało miejsc, do których właściciele mają doprowadzać buhaje do licencyonowania. Czynią to najczęściej ze względów oszczędnościowych, nie uważając, że odległości po nad milę są już tak znaczne, że trudno się spodziewać, aby z okręgu milowego chciano doprowadzić wszystkie buhaje.

Sprawa ta była unormowaną okólnikiem Wydziału krajowego, gdzie było nadto zaznaczone, że w gminach, w których znajdują się obory zarodowe należy wyznaczyć miejsca do licencyonowania.

2. Licencyonowanie główne z reguły odbywa się raz w rok na wiosnę. Gdy jednak Komisya uzna, że z ważnych powodów przyprowadzono za mało buhajów, może przewodniczący zarządzić dodatkowe licencyonowanie, zwłaszcza w początkach, gdy ustawa nie wzięła się jeszcze i włościanie do niej nie przywykli.

3. Przewodniczący przestrzegać winni, aby miejsca i termin licencyonowania wyznaczali każdego roku te same. Ludność wtedy przyzwyczai się i zapamięta czas, w którym co roku przyprowadzać należy buhaje do licencyonowania.

4. Ustawa nakazuje, ażeby okólniki wyznaczające czas i miejsce licencyonowania były na sześć tygodni naprzód rozsyłane po gminach.

Z doświadczenia wiadomo i o tem pamiętać należy, że bez powtórnego bezpośrednio przed licencyonowaniem zawiadomienia obejść się nie może. Uniknie się przez to często nie wskutek złej woli, a tylko przez proste zapomnienie ze strony zwierzchności gminnej, niepowiadomienia gmin o terminie licencyonowania. Przestrzeżenie co roku tego samego terminu, może w znacznej części zapobiedz opuszczeniu terminu licencyonowania.

5. Wydziały powiatowe i władze polityczne powiatowe używać mają wszelkiej pomocy Komisjom licencyonującym i czuwać, aby zwierzchności gminne ściśle przestrzegały postanowień ustawy. Komisye licencyonujące opierając się na tem postanowieniu mogą od władzy politycznej powiatowej wymagać, aby podczas przeprowadzania licencyonowania obecniymi byli naczelnicy gmin dla pouczenia ich o obowiązkach, jakie płyną z ustawy lub dla wykazania Komisji, że gminy pozawierały stosowne roczne umowy z właścicielami licencyonowanych buhajów.

6. W §. 15. ustawy wyraźnie postanowiono, że zwierzchność gminna i c. k. żandarmerya są obowiązane donosić politycznej Władzy powiatowej i Wydziałowi powiatowemu o wszelkich przekroczeniach ustawy, a zatem i o tych właścicielach, którzy nielicencyonowane buhaje puszczają do cudzych krów. O tem Komisye licencyonujące nie pouczają zwierzchności gminne, które nie wiedzą, że obowiązkiem ich jest czuwać, aby przekraczający ustawę byli pociągani do odpowiedzialności.

7. Brak ludzi chętnych do pełnienia obowiązków obywatelskich z ustawy wpływających stoi często na przeszkodzie, że Komisye zebrać się niemogą dla przeprowadzenia licencyonowania.

Akcyą podniesienia hodowli powinna obejmować co raz szersze koła obywateli — a do Komisji mogliby być powoływani hodowcy z mniejszej własności, którzy z zamiłowaniem i często ze znajomością rzeczy oddają się tej gałęzi gospodarstwa wiejskiego. Szczególnie Wydziały powiatowe powinny ludzi takich mianować ze swej strony członkami Komisji.

8. Każdy utrzymujący licencyonowanego buhaja obowiązany jest prowadzić „regestr stanowienia”. Regestr taki ma on przedłożyć przewodniczącemu Komisji z końcem każdego roku. Nie dokładne prowadzenie regestrów pociąga karę pieniężną. Od nieumiejących pisać nie może Komisya wymagać tak dokładnego prowadzenia regestrów, jak od umiejących pisać, i kar z tego tytułu obawiać się oni nie potrzybują. Komisya może dla nieumiejących pisać zaprowadzić pewne ulgi w prowadzeniu regestrów.

Kontrola nad buhajami i ilością odstanowionych krów musi być prowadzoną i odznaczenia tego w jakikolwiek sposób nawet nieumiejący pisać uwolnionymi być nie powinni.

9. Każda gmina, bez względu na to, czy w niej licencyonowano dostęteczną ilość buhajów, obowiązana jest zabezpieczyć się, żeby przez cały rok znajdowały się w gminie buhaje licencyonowane dla użytku właścicieli krów. W tym celu musi zwierzchność gminna zawrzeć umowę na piśmie z prywatnym właścicielem, mającym licencyonowanego buhaja. Wzoru umowy dostarczy Komisya licencyonująca. Umowa zawarta uchroni gminę od tego, żeby właściciele nie pozbywali buhajów zaraz po licencyonowaniu i nie zostawili gminy bez buhaja przez resztę roku.

10. Wydział krajowy wyda osobną instrukcyę dla utrzymujących buhaje gminne, bez różnicy, czy one są własnością gminy czy tylko do użytku gminy za umową przez prywatnych utrzymywane. W instrukcyi tej, po porozumieniu z Wydziałem powiatowym, będzie oznaczoną taksa, jaką właściciel który zawarł umowę z gminą lub gmina, pobierać ma od puszczenia buhaja licencyonowanego.

11. Komisye winny przy sposobności licencyonowania pouczać gminy o istnieniu funduszu hodowlanego, a zarazem zachęcać, ażeby korzystały z pożyczek bezprocentowych, jakie z tego funduszu mogą zaciągać na zakupno buhajów gminnych. Potrzebną jest rzeczą tylko, aby naczelnik gminy przesłał uchwałę Radę gminnej do Wydziału powiatowego, a dalszem przeprowadzeniem sprawy zajmie się Wydział powiatowy. Gmina na wezwanie Wydziału powiatowego zezna tylko skrypt dłużny, a Komitet centralny Towarzystwa gospodarskiego zaku, i w porozumieniu z gminą buhaja i dostawi buhaja na miejsce. Pożyczka przyzna na spłacaną bywa w przeciągu lat trzech.

12. Wydział powiatowy ofiarowuje zazwyczaj co roku pewną kwotę na podniesienie hodowli bydła. Komisye licencyonujące powinny starać się, ażeby z funduszów tych uzyskać pewne kwoty na premie w czasie licencyonowania, któremi możnaby obdzielić właścicieli najlepszych buhajów lub najlepiej utrzymanych. Premie takie wynoszące nie wielką kwotę np. 10 do 20 zł. choćby były rozdane, po pare w każdym miejscu licencyonowania, mogą zachęcić bardzo włóścian do gorliwego pielegnowania i utrzymywania buhajów licencyonowanych przez cały rok.

Wydział krajowy od początku bieżącego roku zajęty był ustawianiem na drugi okres trzechletni Komisji licencyonujących w całym kraju, okres pierwszy bowiem upływał z końcem roku 1897. Liczba okręgów, a tem samem i Komisji nie uległa w tym roku żadnej zmianie. Jest przeto w zachodniej części kraju 59. we wschodnich powiatach 111 Komisji, a spis członków objęty jest w zestawieniu dołączonem tutaj jako alegat 2. Nie mało czasu i trudu przysporzyło z kompletowanie Komisji i zastąpienie członków, którzy pozrzekali się nadanej godności, innymi. Na 264 członków pracujących w okręgach powiatów zachodnich weszło 73. nowych. Na 665 zaś członków, którzy należą do składu Komisji we wschodnich powiatach, zmieniło się 142.

Ogółem więc na 929 członków mamy 215. nowo zamianowanych. Tak więc w ostatnim roku blisko czwarta część wszystkich członków zastąpioną została nowemi osobistościami.

Wydział krajowy na tem miejscu wyraża podziękowanie tym wszystkim członkom Komisji, którzy spełniając bezinteresownie obywatelskie usługi, przyczyniają się do podniesienia hodowli w kraju, a tem samem i dobrobytu rolników.

Subwencya krajowa i rządowa wynosząca razem 8000 zł. na opędzenie kosztów Komisji licencyonujących, nie została całkowicie wyczerpaną w roku zeszłym. Nie znaczna reszta pozostała na rok bieżący. W tej samej wysokości przy znane na rok 1898. subwencye, już w połowie roku w dwóch trzecich częściach zużyte zostały. Wydział krajowy spodziewa się, że z powodu zwiększonych czynności Komisji licencyonujących kredyt ten w bieżącym roku w zupełności wyczerpanym będzie. Wobec tego jest uzasadniona nadzieja, że w roku przyszłym, przy silniejszym niż dotąd nacisku na Komisye ze strony Wydziału krajowego koszta licencyonowania się zwiększą, a Komisji nieczynnych któreby nie przeprowadziły licencyonowania nie będzie,

Wydział krajowy nie stawia jednak jeszcze teraz wniosku o powiększenie funduszu na licencyonowanie, a to w tem mniemaniu, że koszta te może nie przekroczyć spodziewanej subwencji na rok 1899. to jest tej jaką kraj i rząd dotąd udzielają na licencyonowanie. Wydział krajowy przeto wstawił do preliminarza r. 1899. nie wyższą jak 8000 zł. kwotę.

W załatwieniu petycyi Towarzystwa hodowców czerwonego bydła polskiego w Krakowie o udzielenie rocznej subwencji w kwocie 2000 zł. celem ułatwienia właścicielom nabycia odpowiednich buhajów, odstąpił Wys. Sejm sprawę tę Wydziałowi krajowemu do możliwego uwzględniania przy ułożeniu preliminarza budżetu na rok 1899. Wydział krajowy idąc za wskazówkami Wys. Sejmu wyrażonemi w sprawozdaniu Komisji gospodarstwa krajowego, gdy nadto powiadomionym został, że Towarzystwo zapewnioną ma ze strony c. k. Rządu roczną subwencję w tej samej wysokości, postanowił ułatwić Towarzystwu spełnienie zamierzonego celu tem bardziej, że dodatnia działalność tegoż Towarzystwa kilkakrotnie już stwierdzoną została i wstawił do preliminarza budżetu wydatków na rok 1899. kwotę 2000 zł. Wypłata subwencji nastąpi, gdy Towarzystwo przedłoży szczegółowe sprawozdanie ze swych czynności, które będzie zarazem stwierdzeniem skutecznej jego działalności.

W rezolucyi 5-tej na początku powołanych uchwał polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, aby sprawę szczepienia bydła tuberkuliną, ze względu na jej doniosłość w kierunku podniesienia hodowli zbań i odnośne wnioski Sejmowi na najbliższej sesyi przedłożył.

Sprawa szczepienia bydła tuberkuliną zajmował się Wydział krajowy przedtem zanim Wys. Sejm polecił badanie tej sprawy powyższą rezolucją. Już przed kilku laty odzywały się w kraju pojedyncze głosy o potrzebie zapobiegania szerzeniu się gruźlicy u bydła rogatego. Mimo tego były to głosy, które nie dawały dostatecznej podstawy do ściślejszego badania i traktowania tej sprawy. Dopiero w r. 1897. przedłożony nam memoryał, przez naszego weterynarza krajowego „o potrzebie zapobiegania szerzeniu się gruźlicy między bydem rogatem w naszym kraju“ w raz z dołączonym do tegoż sprawozdaniem Dr. Józefa Szpilmana z szóstego międzynarodowego kongresu weterynaryjnego w Bernie Szwajcarskiem dostarczyły Wydziałowi krajowemu realnych podstaw do zajęcia się tą sprawą, a zarazem materiałów do urzędowego jej traktowania. Sprawę tę Wydział krajowy odstąpił kraj. Komisji dla spraw rolniczych do zbadania. Na podstawie obszernego referatu i kilkorazowych obrad uchwaliła Komisya doradzać Wydziałowi krajowemu, aby tak ważnej, a na czasie poruszonej sprawy z oka nie spuszczał i wszelkimi możliwymi siłami do tego dążył, by grożące niebezpieczeństwo dla postępu hodowli w kraju powstrzymać przez odpowiednie starania przedsiębrane wspólnie z Wysokim Rządem. Wydział krajowy postępując za poszczególnymi wnioskami kraj. Komisji dla spraw rolniczych postanowił:

1) poczynić starania, by Wys. Rząd w drodze ustawodawczej przez wydanie osobnej ustawy o tłumieniu i zapobieganiu zarazy gruźlicy u bydła rogatego przyszedł krajom koronnym Monarchii ze skuteczną pomocą i zapobiegł materialnej ruinie gospodarstw rolnych, dziś głównie na chowie bydła opartych jaką żadnymi środkami nie powstrzymana, a coraz bardziej rozszerzająca się gruźlica z bydła w niedalekiej przyszłości spowodować może.

2) Wyjednać u Wys. Rządu na teraz, zanim wspomniana wyżej ustawa wydana i w życie wprowadzona zostanie, wydatne zasiłki dla obu c. k. krajowych Towarzystw rolniczych do przeprowadzenia badań w całym kraju za pomocą próbnego szczepienia bydła tuberkuliną, szczególnie we wszystkich oborach zarodowych w kraju subwencjonowanych i w oborach prywatnych tych właścicieli, którzy o to prosić będą.

Wydział krajowy ze swej strony postanowił akeji tej przyjść z pomocą w ten sposób, że do wykonania owych szczepień i zarządzenia na podstawie wyników tychże odpowiednich środków zaradczych będzie delegował na koszt własny swego weterynarza krajowego do wszystkich miejscowości w kraju, w których Towarzystwa rolnicze akeję tę przedsięwziąć postanowią.

Odnośnie do powyższej swej uchwały odniósł się Wydział krajowy do c. k. Namiestnictwa z prośbą, ażeby popierając nasze w tym kierunku usiłowania zecheiało wyjednać u c. k. Rządu.

1) Uregulowanie w drodze ustawodawczej skutecznego tępienia gruźlicy u bydła rogatego i zapobieganie rozszerzania się tejsze jako choroby stadnej.

2) Udzielenie jeszcze w bieżącym roku i w latach następnych wydatnych zasiłków z funduszków państwowych obu krajowym c. k. Towarzystwom rolniczym na próbnę szczepienie bydła rogatego w kraju tuberkuliną a to w celu

a) zbadania, w jakich rozmiarach gruźlica między naszym bydłem się szerzy

b) tymczasowego zapobiegania jej rozszerzeniu się w tych oborach, gdzie ona sprawdzoną zostanie przez zastosowanie odpowiednich środków higienicznych i hodowlanych. Decyzja c. k. Rządu w tej sprawie jeszcze nie nadeszła.

W końcowej rezolucji wreszcie wezwanym został Wydział krajowy, aby w obec istniejącej lichwy bydłem w kraju naszym, zbadał dokładnie tę sprawę a rezultaty swych badań przedłożył Sejmowi na najbliższej sesji z odpowiedniami wnioskami.

Wydział krajowy wychodząc z tego założenia, że w okolicach wyłącznie podgórskich i południowo-wschodnich powiatach lichwa bydłem istnieje i jest praktykowaną, nie zarządził badań specjalnych w tym kierunku. Sądzi bowiem, że już to, co jest notorycznie wiadomem jest zupełnie dostatecznym do przedsięwzięcia środków zaradczych.

Doświadczenie krajów innych Monarchii, mianowicie Czech i Morawy i niektórych okolic dolnej Austrii, a niemniej okolic poszczególnych krajów w południowych Niemczech wykazało, że w pierwszym rzędzie należyta organizacja lokalnych instytucji kredytowych, a obok tego dopiero ściąganie tego rodzaju lichwy drogą sądową, może zapobiedz skutecznie temu nadużyciu. W sprawie należytej organizacji kredytu włościańskiego Wydział krajowy przedkłada Wysokiemu Sejmowi osobne wnioski i ma uzasadnioną nadzieję, że rozwój projektowanych stowarzyszeń, dostarczając ludności odpowiedniego kredytu, umożliwi jej wydobyć się z rąk lichwiarzy uprawiających lichwę bydłą a nadto stworzy szereg organów, które będą mogły wziąć w obronę jednostkę przed wyzyskiem i stwierdzić fakta nadające się do ukarania sądownie w sposób nieulegający wątpliwości. Wtedy dopiero Wydział krajowy będzie mógł oprzeć się na rzeczywistych i niewątpliwych danych i ze swojej strony przyczynić się do usunięcia złego.

Instruktorzy hodowli bydła.

Na posiedzeniu z dnia 28. stycznia 1898. uchwalił Wysoki Sejm następujący wydatek :

Na utrzymanie dwóch instruktorów hodowli bydła mianowicie jednego dla c. k. gal. Towarzystwa gospodarskiego, drugiego dla c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego 4000 zł.

Subwencyę powyższą wyasygnował Wydział krajowy obydwom Komitetom krajowym Towarzystw gospodarskich na opędzenie kosztów utrzymania instruktora hodowli.

Już drugi rok czynnymi są dwaj instruktorzy hodowli bydła pp. Grzegorz Głuchowski i Feliks Sandoz pod bezpośrednim kierunkiem centralnych Komitetów kraj. Towarzystw gosp. Spełniają oni zadanie zakreślone im instrukcją służbową należycie i ku zadowoleniu władz przełożonych. Po upływie każdego kwartału regularnie otrzymuje Wydział krajowy szczegółowe sprawozdania z czynności instruktorów za pośrednictwem Komitetów, z których się okazuje, że instruktorzy zyskują co raz większe zaufanie u hodowców a rady ich i wskazówki udzielane czy to w sprawach odnoszących się do hodowli, czy też wykonania ustawy hodowlanej, przynoszą bezpośrednią korzyść rolnikom. Sprawozdania te złożone są w Departamencie III. i mogą posłużyć za dowód, że wydatek uchwalony przez Wysoki Sejm, na utrzymanie instruktorów nie jest straconym, lecz owszem odpowiada w zupełności swemu celowi i istotnie przynosi korzyści.

Przechodząc do przedstawienia czynności poszczególnych instruktorów zaznaczymy, że p. Głuchowski zajmował się szczególnie lustracją buhajów tak licencyono-

wanych jak i subwencyjnych w powiatach jemu do starania o hodowlę wyznaczonych; dalej zakupnem buhajów dla gmin i zmianą zużytych buhajów na stacyach, zastępując je dobrymi i młodymi.

Brał on udział przy licencyonowaniu w powiatach Stanisławowskim, Nadwórniańskim, Sniatyńskim, Kołomyjskim i Tlumackim, udzielając rad i wskazówek Komisjom, — aby ułatwić im przeprowadzanie licencyonowania, z drugiej strony objaśniając włościan o znaczeniu ustawy i zachęcając do ścisłego przestrzegania jej przepisów. Uczestniczył on wreszcie na wystawach przeglądowych bydła, które się odbyły w Buczaczu i Stanisławowie.

Czynności drugiego instruktora p. Sandoza odnosiły się głównie do lustracyi obór zarodowych subwencyjnych i prywatnych, dalej do lustracyi bydła zakupionego z funduszków subwencyjnych dla powiatu Nowotarskiego, a wreszcie zakupna jałownika do cieleciarni czerwonego bydła polskiego.

P. Sandoz przeprowadził w dwóch powiatach licencyonowanie buhajów, a mianowicie w powiecie Nowotarskim, gdzie był obecnym przy czynnościach Komisji i w powiecie Limanowskim okręgu północnym, gdzie jako przewodniczący sam licencyonował,

Oprocz tego zajmuje się on specjalnie czerwonym bydłem polskim zakładając związki hodowlane i prowadząc księgi zarodowe tego bydła. Czynnym był także przy premiowaniu bydła na wystawach w powiecie Nowotarskim, Pilzneńskim i Białskim a nadto wysłanym był za granicę dla zakupna oryginalnego bydła rasy wscho-dnio-fryzyjskiej dla Komitetu.

Pożyczki udzielane gminom ze sałego funduszu hodowlanego.

Według bilansu z dnia 30. czerwca 1898. przedłożonego przez Bank krajowy w którego administracyi znajduje się stały fundusz hodowlany, wynosił fundusz ten 54.812 zł. 30 ct.

Na kwotę tę składa się lokacya gotówki w Banku krajowym wynosząca 49.970 zł. i kapitał, jaki jest na pożyczkach u gmin w kwocie 4.842 zł. 30 ct.

Z funduszu hodowlanego korzystało w bieżącym roku pięć powiatów, w których gminy otrzymały promesy na łączną kwotę 1.920 zł. zrealizowały jednak promesy na kwotę 1770 zł. gdyż jedna gmina nie podjęła pożyczki 150 zł.

Następujące gminy otrzymały pożyczki: w powiecie rohatyńskim Żurów 120 zł, Konkolniki 100 zł., Słoboda konkolnicka 100 zł. i Krasikowka 150 zł., w powiecie złoczowskim Firlejówka 150 zł., w powiecie żydaczowskim Hnizdyczów 180 zł. i w powiecie grybowskim Królowa ruska 120 zł. i powiat kamionecki 1000 zł.

Nie pożądanym objawem, że ilość pożyczek w bieżącym roku zamiast wzrósć jako z gorliwego zajęcia się Komisji można było wnosić, zmniejszyła się do kwoty wcale nie pokaźnej, tłumaczyć można tylko tem, że Komisye bardzo mało kładły wagi na fundusz hodowlany i o istnieniu jego nie pouczyły dość często włościan — powtóre gminy zachęczone nawet do zaciągnięcia pożyczki bezprocentowej nie miały nikogo, ktoby się zajął i dopilnował tego, aby urzeczywistniły swój zamiar. Nacisku ze strony władz nie było żadnego, Wydziały powiatowe zaś pomagają gminom w zrealizowaniu pożyczki dopiero wtedy, gdy one zgłoszą się z uchwałą Rady gminnej. Gminy zwłókszy z terminem, gdy się przekonały, że za brak buhaja gminnego, nikt nie pociąga ich do odpowiedzialności, ohotnie zrzucali się z przyrzeczenia danego Komisjom, i nie starali się zaciągać pożyczek z funduszu hodowlanego.

Wydział krajowy uznał, że wobec tak nieznacznej kwoty, jaką gminy wypożyczyły można a nawet należy wspomagać funduszem tym powiaty, które nie oglądając się na gminy, aż wniosą prośby o pożyczki, same ujęły akcyę hodowlaną w swoje ręce i w porozumieniu z Komitetem centralnym Towarzystwa gospodarskiego, chcą zakupywać i rozmieszczać buhaje po gminach. Wydziały powiatowe muszą jednak dać taką samą

gwarancję na spłatę pożyczki, jak gminy. Pierwszą bezprocentową pożyczkę na zakupno buhajów dla gmin uchwalił Wydział krajowy powiatowi Kamioneckiemu polecając Bankowi krajowemu wypłacić kwotę 1000 zł. na skrypt dłużny wystawiony przez ten powiat. Wydział krajowy zaznaczył już poprzepnio, że dążyć będzie z całą usilnością, ażeby przynajmniej w powiatach, w których nie wiele brakuje, aby wszystkie gminy miały przepisaną w ustawie ilość buhajów, w prowadzić ustawę już w najbliższym czasie bez wyjątku. Aby to przeprowadzić, muszą wszystkie czynniki zajmujące się podniesieniem hodowli skupić swoje działania i udzielaną pomoc, i gminom, które nie są rzeczywiście w stanie zakupić buhaja gminnego, dostarczyć buhaja albo bezpłatnie albo za niewielką tylko opłatą.

Wydział krajowy nie ma żadnych funduszków, któremi mógłby rozporządzać na cele hodowlane i udzielać z nich bezwrotnych zasiłków, czy to pojedynczym gminom, czy też powiatom, które bez pieniężnej pomocy nie mogłyby podołać temu zadaniu. Fundusz taki dany do dyspozycji Wydziału krajowego jest bardzo potrzebnym a na dowód tego wystarczyłoby nawet, gdybyśmy się tylko oparli na zdaniu przewodniczących Komisji licencyjonujących, którzy prawie bez wyjątku, proszą o bezwrotne zasiłki dla gmin. -- Wydział krajowy jednak nie idzie tak daleko, ażeby żądać kredytu na utworzenie takiego funduszu, pragnie tylko zużyć, na ten cel procenta, jakie fundusz hodowlany lokowany w Banku krajowym przynosi i dlatego przy końcu sprawozdania pozwala sobie postawić odpowiedni w tym kierunku wniosek, Wysoki Sejm zechce przeto upoważnić Wydział krajowy, ażeby narosłe z końcem każdego roku procenta od funduszu hodowlanego mógł zużyć na udzielanie powiatom lub pojedynczym gminom zasiłków bezwrotnych na zakupno, a głównie na utrzymanie buhajów licencyjonujących.

Współdziałanie krajowych Towarzystw gospodarskich w kierunku podniesienia chowu bydła w Galicyi w r. 1897.

Wydział krajowy, obok działalności swej na polu podniesienia hodowli, przedstawia od dłuższego czasu, choć w strzeszczeniu, czynności obydwóch krajowych Towarzystw gospodarskich, aby w ten sposób dać sposobność Wysokiemu Sejmowi zaznajomienia się z całą akcją, jaką prowadzą czynniki w których ręku spoczywa także podniesienie tej gałęzi gospodarstwa wiejskiego. Podstawę do takiego zestawienia dają sprawozdania i rachunki, które nadsyłają Komitety centralne przed wyasygnowaniem im subwencji krajowej, co zresztą stanowi warunek uzyskania subwencji. Zestawienia różniły się dotąd pod względem czasu. Towarzystwo gospodarskie bowiem przedstawiało sprawozdanie za rok ubiegły kalendarzowy, gdy Towarzystwo rolnicze krakowskie trzymało się w swych sprawozdaniach roku gospodarskiego od 1. lipca do 30. czerwea trwającego. — Obecnie zestawione mamy czynności obydwóch Komitetów za cały rok 1897. W ten sposób, choć znajdziemy powtórzone niektóre daty podane już w zeszłorocznym sprawozdaniu, a odnoszące się do działalności Towarzystwa rolniczego krakowskiego — to jednak sprawozdania te nie będą się więcej różnić pod względem czasu i posłużyć mogą do łatwiejszego wzajemnego porównania.

a) Towarzystwo gospodarskie we Lwowie.

Wobec tej okoliczności, że chów bydła na większej własności widocznie w kraju się podnosi i popyt za buhajami pełnej krwi z każdym rokiem się wzmacnia założono w r. 1897. dwie obory pełnej krwi rasy Simmenthal, a to: w Pisarówce (pow. Brzeżany) u Wgo Wincentego Podlewskiego i w Bełzcu (pow. Złoczów) u Wgo Wiktora Jasińskiego. Dla Pisarówki udało się wyprosić za pieniądze 11. jałówek w kraju, buhaja zaś dano wypróbowanego sprowadzonego ze Szwajcaryi w r. 1894; dla Bełzca sprowadzono 10 jałówek ze Szwajcaryi i badenkiego, buhaja dostarczyła obora Mycowska. Obora Majdańska w Glinianach została wzmocnioną przez zakupno sześciu krów w powiecie Kamioneckim, gdzie Majdany bardzo są między bydłem włociańskim rozpozszechnione i lubione. Równie w Michalewicach wybrakowano krowy starsze i źle się dojące, a dokupiono natomiast 7 krów młodych w okolicach Ożoinli. Że bydło, to, do którego u nas ludzie mają takie uprzedzenie można reycjonalne m prowadzenie

w każdym kierunku podnieść, dowodzi najlepiej obora Gliniańska. Przy przyciętej wadze 356 klg. dała tam krowa 1350 litrów mleka, przy karmie bynajmniej nie wyszukanej, a woły tamtejsze dobrze wyrastają i będą doskonałe do roboty. Z końcem roku 1897. było obór zarodowych pełnej krwi Simmenthal 13, jedna Oldenburska i 5 rasy krajowej, razem 19.

Obór zarodowych pół krwi było z końcem roku 1897 pięćdziesiąt (aleg. 5.) Obory pół krwi powstałe w ostatnich kilku latach, dotychczas nie mogły niestety w zupełności odpowiedzieć celowi, w jakim były zakładane. Z powodu zaprowadzenia ustawy hodowlanej spodziewano się, że zapotrzebowanie buhajów pół krwi będzie bardzo znaczne. Tymczasem, wobec powolnego postępu w przeprowadzeniu tej ustawy nadzieje spełzły, a większa część obór musi swoje buhajki na woły obracać albo sprzedawać na rzeź. Z tego powodu obór pół krwi zakłada się bardzo mało.

Oborę gminną pół krwi „Simmenthal“, założoną w Bełcu pod Złoczowem; jest to już szóstą z rzędu od roku 1892. Obory te są stanowczo najdotądniejszą cześcią działalności na polu podniesienia bydła włościańskiego. Każda z tych obór staje się ogniskiem działającym zbawiennie swoim przykładem na gminy sąsiednie i tworzy podstawę dobrobytu dla całej gminy.

Stacyi subwencyjnych było w 1897 roku 180, z tych 12 subwencyonowanych przez Rady powiatowe (aleg. 6.) Jaki wpływ na podniesienie chowu bydła włościańskiego mają te stacje. Najlepiej widać na wystawach przeglądowych. Przychówek z miejscowości takich gdzie się stacje znajdują bez porównania jest lepszy, niż z dalszych okolic od stacyi oddalonych. Postępu jednak w żywieniu nie widać i to tamuje cały postęp. Buhajów zakupiono w tym roku 72, prawie wszystkie w oborach zarodowych.

Stacyi subwencyonowanych, których ilość zmniejszana bywa z każdym rokiem pozostało jeszcze 89. Na stacyach wogóle pokryto w r. 1897 krów włościańskich 13.274. (aleg. 6.)

Wysta w przyglądowych odbyło się w tym roku 20. Przedstawiono ogółem do premiowania sztuk 3 956, nagrodzono sztuk 845, wypłacono z funduszy subwencyjnych i oddziałowych razem 8.228 zł. Dzięki uzyskanej od Ministerstwa rolnictwa subwencji urządził Komitet dwie większe wystawy okręgowe, a to w Rymanowie i Nadwórninie. W Rymanowie liczne sąsiednie obory zarodowe przedstawiały bardzo piękne bydło i w wielkiej ilości, w Nadwórninie było przeważnie bydło włościańskie. Obydwie wystawy dały dowód, że u nas na tem polu można wiele zrobić i że racjonalny chów bydła zawsze się opłaca. (aleg. 7.)

b) Towarzystwo rolnicze krakowskie.

Działalność Towarzystwa rolniczego krakowskiego przedstawioną jest za rok 1897, a zatem pod względem czasu nie różni się od Towarzystwa gospodarskiego.

Obory zarodowe pełnej krwi. Po koniec 1897 roku było obór zarodowych pełnej krwi 16 większych i 5 małych włościańskich z 270 sztukami zarodowymi i to: 1) Rasy Pinzgau 1. obora z 15 sztukami, 2) Rasy Simmenthal 1. obora z 5. sztukami 3) Rasy Oldenburg 2. obory z 47. sztukami, i 4) Rasy czerwonej polskiej 12. obór większych i 5. mniejszych z 203 sztukami zarodowymi.

Przybyło więc w r. 1897 dwie większe obory pełnej krwi i pięć małych włościańskich. Z większych obór pełnej krwi rasy czerwonej polskiej założono jedną w Siedliskach w powiecie Grybowskiem u p. Macieja Mączynskiego, drugą zaś w Kasinie wielkiej w powiecie Limanowskiem u p. Andrzeja Chwaliboga. Każda z tych dwóch nowo założonych obór składa się z 1. buhaja i 6. krów. Małe obory włościańskie są również rasy czerwonej polskiej (aleg. 8.)

Nadto dwie większe obory pełnej krwi rasy czerwonej polskiej przeniesione zostały z końcem r. 1897 i to z Kalwaryi do Drogini, z Rudnika zaś do Zbydniowa.

Obory zarodowe półkrwi. (aleg. 9.) Po koniec 1897 r. było obór zarodowych pół krwi 21. i to czerwonej rasy polskiej 4, oldenburskiej 3, wschodnio fryzyjskiej 6, simmenthalskiej 7 i pinzgau 1. Natomiast zwiniętych zostało w tymże roku 8 obór i to rasy wschodnio fryzyjskiej w Słupcu, Podleszanach, Piekarach i Kliszowie, i rasy simmenthal w Komornikach, Jasieniu, Nowodworze i Glinach małych.

Stacy buhajów subwencyjnych było po koniec 1897 roku 155, oprócz tych było jeszcze 14 stacy buhajów subwencyonowanych. W porównaniu do r. 1896 widzimy powiększoną ilość stacy w Towarzystwie okręgowem rolniczym: w Brzesku o 3, w Bochni o 3, w Jasle o 6, w Krakowie o 3, w Nowym Targu o 11, w Nowym Sączu o 2 w Wieliczce o 1, i w Dolinie o 5.

Zmniejszoną zaś liczbę stacy, widzimy w Towarzystwie roln. okręg. w Mielcu o 2, w Tarnowie o 1. i w Wadowicach o 1.

Co do rasy buhajów subwencyjnych, to przeważna ilość była rasy czerwonej polskiej, następnie oldenburskiej, potem simmenthalskiej, rasy fryzyjskiej tylko nieznaczna ilość.

Premiowanie odbyło się w 1897 roku w 35 miejscowościach. Największą ilość do premiowania przyprowadzono w Sułkowicach, bo aż 430 sztuk, następnie w Grybowie, gdzie było 330 sztuk w Komornikach 309, w Jodłowniku i Willamowicach po 250, w Mogilanach i Nowym Sączu po 200 sztuk. Najmniejsza ilość sztuk była w Ujściu ruskiem, bo tylko 16, w Jaworowie 40 sztuk. (aleg. 10).

Cielęciarnie. Celem wychowu odpowiedniego materiału hodowlanego była rasy czerw. polskiej, założoną została w r. 1897 jedna cielęciarnia tej rasy w Kozach a p. Dr. Hermana Czecha. Jeszcze w r. 1896 Komitet odstąpił od dawniejszego sposobu zakładania cielęciarni przez zakupno cieląt a natomiast uchwalił:

1. Kupowanie odrazu sztuk dorosłych od hodowców.
2. Co do wartości hodowlanej sztuk przez hodowców do zakupu przedstawionych to rostrzyga inspektor hodowlany, ewentualnie komitet.
3. Odbieranie sztuk z cielęciarni po ukończeniu okresu wychowawczego przeprowadza ad hoc wybrana Komisya, ewentualnie inspektor hodowlany.
4. Za sztuki do cielęciarni oddane, a z powoduniedodpowiedniego rozwinięcia do dalszej hodowli nie wzięte, otrzymuje hodowca, cielęciarnie utrzymujący, od przyrostu po 5 ct. za jeden kilogr. żywej wagi.
5. Wysokość ceny po której w r. 1897 Komitet zakupywał z cielęciarni sztuki zarodowe do dalszej hodowli wynosiła 45 ct. za 1 klg. żywej wagi z potrąceniem 5%.

Na dniu 29 listopada 1897 nastąpił odbiór sztuk z cielęciarni w Kozach przez Komisję. Z przedstawionych 31 sztuk wybrano 17 krów i jałówek, oraz 4 buhaje za kwotę 2531 zł. 65 ct. Reszta sztuk nie nadawała się do hodowli a utrzymującemu cielęciarnie hodowcy wypłacono 102 zł. 50 ct. za wagę przyrosłą. Z odebranych sztuk z cielęciarni w Kozach utworzono wyżej wymienione dwie większe i pięć mniejszych obór włościańskich. O akcyi hodowlanej w powiecie Nowotarskim przedstawił Wydział krajowy w zeszłym roku sprawozdanie, tutaj nadmienimy jeszcze o s z c z e p i e n i u t u b e r k u l i n a. Komitet otrzymał na szczepieniu 500 zł. z Ministerstwa rolnictwa. Przeprowadzeniem próbnego szczepienia zajął się p. prof. Bujwid oznaczywszy cenę na tuberkulinę 25 ct. od sztuki szczepionej. Szczepienie przeprowadzono w trzech oborach, 1) w Przyborowie w oborze Mikołaja hr. Reya, 2) w Grojcu w oborze p. Dra Stefana Surzyckiego i 3) w Klimkówce w oborze p. Stanisława Ostaszewskiego. Bydło rasy kraj. czerw. polskiej wykazało mniejszy procent sztuk reagujących, bo tylko 17 42% sztuk szczepionych, gdy w oborach innych ras reagowało aż 64 6%.

Rachunki z użycia subwencji państwowej i krajowej na podniesienie chowu bydła, udzielonej obydwom Towarzystwom gospodarskim podajemy jako (alg. 11).

Kończąc to sprawozdanie Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności odnoszących się do podniesienia hodowli bydła.

2. Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu kredyt na rok 1899 do wysokości 4.000 zł. na pokrycie kosztów Komisji licencyjonujących w myśl §. 4. ustawy z dnia 20 lipca 1892 i wstawia tę kwotę do rubr. XV. budżetu krajowego na rok 1899.

3. Sejm upoważnia Wydział krajowy do rozporządzenia odsetkami od stałego unduszu hodowlanego na cele podniesienia hodowli bydła w kraju.

Sejm wstawia do rubr. XV. następujący wydatek.

4. Na utrzymanie dwóch instruktorów hodowli bydła, mianowicie jednego dla c. k. gal. Towarzystwa gospodarskiego, drugiego dla c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego 4.000 zł.

5. Dla Towarzystwa hodowców czerwonego bydła polskiego 2.000 zł.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 18. listopada 1898 r.

Marzałek krajowy:

St. Badeni w. r.

Sprawozdawca:

Stanisław Brykczyński w. r.

Zastępca Członka Wydziału kraj.

U s t a w a

z dnia obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, zmieniająca §§. 3, 9 i 21 ustawy krajowej z dnia 20. lipca 1892. Nr. 51. dz. u. kr.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, rozporządzam jak następuje:

Art. A.

Postanowienia §§. 3, 9 i 21 ustawy krajowej z dnia 20. lipca 1892. Nr. 51. dz. u. kr. w dotychczasowem brzmieniu zostają uchylone i mają opiewać, jak następuje:

§. 3

Licencyonowanym jest taki buhaj, którego okręgowa Komisya licencyonująca lub przez wydanie certyfikatu centralny Komitet Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego względnie Towarzystwa rolniczego krakowskiego zdolnym do rozplodu uzna.

§. 9.

Gmina obowiązana jest zapewnić oznaczoną przez Komisję ilość licencyonowanych buhajów (§. 3), czy to przez zawarcie co najmniej rocznej ugody z prywatnym właścicielem lub spółką, czyli też przez zakupienie i utrzymanie jednego, a w razie potrzeby i więcej własnych gminnych buhajów.

Sąsiadujące gminy, mające małą ilość bydła rozplodowego, mogą się łączyć celem wspólnego utrzymania buhaja, z zastrzeżeniem postanowień ustawy z dnia 29. lutego 1880. (Dz. u. p. Nr. 37).

Umowa gmin, w tym celu się łączących, wymaga zatwierdzenia Komisji licencyonującej.

§. 21.

Od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy przez lat sześć, służy Wydziałowi krajowemu w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem prawo przyznawania poszczególnym gminom, okolicom lub powiatom wyjątkowych ulg w wymaganiach, stawianych przy licencyonowaniu buhajów co do ich zdolności rozplodowej, a nawet zawieszenie postanowień § 2 i 3 niniejszej ustawy co do licencyonowania i §§. 8. i 9. co do przymusn utrzymywania buhajów. Wyjątkowo te postanowienia odnosić się mogą tylko do takich gmin, okolic lub powiatów, w których udowodnionym będzie miejscowymi warunkami hodowli uzasadniony brak dostatecznej liczby buhajów, wszelkim warunkom licencyonowania odpowiadających, oraz stwierdzonem będzie wielkie ubóstwo gmin i nadmierna trudność w nabywaniu z innych okolic odpowiednich buhajów.

Postanowienia takie wydać może Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem tylko na wniosek Komisji licencyonujących, po zasięgnięciu opinii Wydziału Rady powiatowej i Komitetu centralnego właściwego Towarzystwa gospodarskiego.

Wydział krajowy zawiadomi o tem równocześnie c. k. Namiestnictwo, właściwy oddział Towarzystwa gospodarskiego a względnie Towarzystwo okręgowe rolnicze i inne stowarzyszenia, mające na celu podniesienie gospodarstwa, oraz Wydział Rady powiatowej, celem użycia możliwych środków podniesienia hodowli bydła w tych miejscowościach, okolicach lub powiatach.

Art. B.

Niniejsza ustawa wchodzi w życie w 3 miesiące po jej ogłoszeniu.

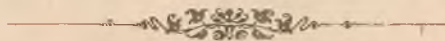
Art. C.

Wykonanie niniejszej ustawy polecam Moim Ministrom rolnictwa i spraw wewnętrznych.

WYKAZ
komisji licencyonujących

za rok

1898.

I. W okręgu c. k. Towarzystwa

Powiat	Komisya okręgowa	Przewodniczący	Zastępca
1. Biała	1. Biała	Dr. Herman Czecz	Wincenty Zwilling
	2. Kęty	Karol Haempel	Adryan br. Lariseł.
	3. Oświęcim	Wincenty Zwilling	Adam Stonawski
2. Bochnia	4. Bochnia	Kazimierz Żeleński	Alfons Uleniecki
	5. Niepołomice	j. w.	j. w.
	6. Wiśnicz	j. w.	j. w.
3. Brzesko	7. Brzesko	Adam Jordan	Karol Broniec
	8. Radłów	j. w.	j. w.
	9. Wojnicz	j. w.	j. w.
4. Chrzanów	10. Chrzanów-Jaworzno	Józef Baranowski	Józef Datonia
	11. Krzeszowice	Juliusz hr. Potocki	Franciszek Krzyszkowski
5. Dąbrowa	12. Dąbrowa	Piotr Treter	Józef Romer
	13. Żelazno	Leon Groman	Andrzej Wrzoska
6. Gorlice	14. Biecz okręg północny	Henryk Groblewski	ks. Emil Jurezakiewicz
	15. Gorlice okręg połudn.	j. w.	j. w.
7. Grybów	16. Ciężkowice	Władysław Żuk Skarszewski	Tadeusz Piękoś
	17. Grybów	j. w.	j. w.
8. Jasło	18. Jasło	Stanisław Kotarski	Józef Przyłęcki
	19. Frysztak	j. w.	j. w.
	20. Żmigrod	j. w.	j. w.

rolniczego krakowskiego.

Mianowani przez Wydział Rady powiatowej		Mianowani przez Okręgowe Towarzystwa rolnicze	
Członkowie	Zastępcy członków	Członkowie	Zastępcy członków
Alfred Truskolaski j. w. j. w.	Walenty Fijak Józef Warmuz Józef Ledwoń	Alfred Poniński Alfred Poniński Gustaw Krzemień	Jan Michnik Jan Jura Marcin Bzibziak
Konstanty Chrzanowski Wykowski Zygmunt Rueb Rueb bauer	Karol Bondi Romuald Koczyński Jakób Stabrawe	Jan Stokłosa ks. Jan Migdał Stanisław Łgocki	Michał hr. Roztworowski Józef Rzepka Józef Ożegalski
Kazimierz Bałtaziński Władysław Elterlein Zygmunt z Zakliczyna Jordan	Roman br. Lewartowski Konstanty Sadowski Wincenty Stoja	Antoni Górski Ludwik Mięta Floryan br. Gostkowski	Jan Götz Władysław Dąbski Stanisław Tłuchowski
Władysław Zeleniński Ludwik Nowakowski	Wincenty Noworyta Antoni Furdzik	Grzegorz Bogdan Juliusz d'Eberswald Siegler	Józef Kienia Stanisław Remin
Jan Banaś Kazimierz Hłowiecki	Otokar Bernowski Wacław Sauer	Józef Maziarski Józef Błażowski	Mieczysław Stojowski Marcin Krziuk
Wacław Pieniążek	Stanisław Więckowski Antoni Zabierzewski	Gustaw Kozierowski Dr. Kazimierz Szczeniecki	Kazimierz Groblewski Jan Gubała
Antoni Długoszowski ks. Teofil Kaczmarczyk	Bolesław Bzowski Michał Ogorzałek	Witold Zaleski ks. Jan Czyrniański	Aleksander Koczanowicz Wojech Rysiewicz
Jan Kanty Działott j. w. j. w.	Jan Kiernicki j. w. j. w.	Kazimierz Piliński j. w. j. w.	Józef Lesikowski j. w. j. w.

Powiat	Komisya okręgową	Przewodniczący	Zastępcą
9. Kolbuszowa	24. Kolbuszowa	Jan Hupka	Teodor Błotnicki
10. Kraków	21. Kraków	Jan Skirliński	Dr. Witold Mileski
11. Krosno	22. Dukla	Adam hr. Męciński	Stanisław Ostaszewski
	23. Krosno	Stanisław Ostaszewski	Narcyz Gintowt- Dziewiałtowski
12. Limanowa	25. Limanowa okr. połn.	Feliks Sandoz	Kazimierz Dziedzic
	26. Limanowa okr. połud.	Kazimierz Rudnicki	Zygmunt Mars
13. Mielec	27. Czermin	Jan hr. Tarnowski	Feliks Kwiatkowski
	28. Mielec	j. w.	j. w.
14. Myślenice	29. Myślenice	Wincenty Schmidt	Stefan Konopka
15. Nisko	30. Nisko	Jan Komorowski	Teofil Pogorzelski
	31. Ulanów	j. w.	j. w.
16. Nowy Sącz	32. Nowy Sącz	Władysław Głębocki	Juliusz Aleksander
	33. Stary Sącz-Mu- szyna	Franciszek Kopaczyński	Jan Wadowski
17. Nowy Targ	34. Czarny Dunajec	Andrzej Glosser- Kałuski	Dr. Jan Zduń
	35. Krościenko	j. w.	j. w.
	36. Nowy Targ	j. w.	j. w.
18. Pilzno	37. Brzostek	Antoni Zapalski	Henryk Kaczorowski
	38. Pilzno	j. w.	j. w.
19. Ropczyce	39. Dębica	Adam Paliszewski	Tadeusz Skałuba
	40. Ropczyce	j. w.	j. w.

Mianowani przez Wydział Rady powiatowej		Mianowani przez Okręgowe Towarzystwa rolnicze	
Członkowie	Zastępcy członków	Członkowie	Zastępcy członków
Jakób Ekstein	Maciej Gorzelany	Maksymilian Zdulski	Hippmann
Karol Malsburg	Adolf Grzimka	Karol Klich	Kazimierz Rutkowski
Tadeusz Peszyński August Jordan Stojowski	August hr. Łoś Edgar Aulich	Adam Trzecieski Władysław hr. Bobrowski	Jan Wejda Alfred Irzykowski
Kazimierz Bzowski Władysław Walter	Aleksander Dyduński Jan Marszałkiewicz	Jan Drożdż Zygmunt Krzyszkowski	Stanisław Śliwa Kazimierz Mars
Józef Kierwiński Henryk hr. Breza	Adam Dąbrowski Julian Łubkowski	Jan Artwiński Mieczysław Artwiński	Edward Jezerski Józef Rydel
Bolesław Targowski	Emil Schünke	Józef Górkiewicz	Jan Zduń
Ignacy Piotrowski Jan Łabędzki	Jan Skrzala Antoni Brzech	Władysław Komorowski Dr. Klemens Kostheim	Pawlik Wroński
Stanisław Potoczek Tomasz Ciągło	Wilhelm Schmidt Jan Faron	Władysław Kłobukowski Roman Reklewski	Władysław Wielogłowski Czesław Czechowski
Wawrzyniec Ptasio Zygmunt Dziewolski Wojciech Kamiński	Michał Kapla Konstanty Dziewolski Bartłomiej Rajski	Jan Pietraszkiewicz j. w. j. w.	Jan Maniecki j. w. j. w.
Jan Krajewski Antoni Wajda	Walenty Kolbusz Julian Bahr	Ludwik Kollat Mikołaj hr. Rey	— Reinhold Heisig
Julian Bielański Kazimierz Jankowski	Bronisław Szwantowski Czerny	Kazimierz Wojtalewicz	Teofil Lipa Wiśniewski

Powiat	Komisya okręgowa	Przewodniczący	Zastępca
20. Rzeszów	41. Głogów-Rzeszów	Aleksander Dąbski	Kazimierz Jędrzejowicz
	42. Strzyżów-Tyczyn	j. w.	j. w.
21. Tarnobrzeg	43. Rozwadów	Zbigniew Horodyński	ks. Jan Jakiel
	44. Tarnobrzeg	j. w.	Gustaw Gawecki
22. Tarnów	45. Tarnów	Wilhelm Habicht	Karol Berke
	46. Tuchów	j. w.	j. w.
23. Wadowice	47. Andrychów-Kal warya okr. pldn	Stefan hr. Bobrowski	Stanisław Kunachowicz
	48. Wadowice-Za- tor okr. półn.	Ludwik Chrząszcz	j. w.
24. Wieliczka	49. Dobczyce	Adam Fink	Józef Skrzyński
	50. Wieliczka	Karol Czecz de Lindenwald	Feliks Sandoz
25. Żywiec	51. Żywiec	Stefan Bojanowski	Józef Studencki

Mianowani przez Wydział Rady powiatowej		Mianowani przez Okręgowe Towarzystwa rolnicze	
Członkowie	Zastępcy członków	Członkowie	Zastępcy członków
Jan Mazaraki Stanisław Dydyński	Antoni Smagała Kazimierz Sławiński	Dr Stanisław Dąbski Józef Wiktor	W. Stasiniewicz Władysław Wojnarowski
Jan Mączka Władysław Gryglewski	Teofil Grzesiak Wojciech Wiązek	Henryk Dolański Kaliciński	Władysław Nowakowski Tomaszewski
Leopold Dietl Bolesław Rossowski	August Estreicher Kazimierz Lebowski	Władysław Wodeczyński Józef Midowicz	Bronisław Ząbecki Dr. Włodzimierz Krzczunowicz
ks. Andrzej Bobek Józef Sala	Antoni Styła Jan Świerguła	Franciszek Dziobek Jerzy Gonscher	Rudolf Fuchs Stanisław Szczerbowski
Władysław Jakubowicz Stanisław Konopka	Jan Stasiak Antoni Góra	Stefan Kałuski Józef Sliwicki	Aleksander Skrzyński Kazimierz Czarnomski
Ludwik Dubowski	Jan Szweda	A. Klapsia	W. Budiner

II. W okręgu c. k. Towarzystwa

Powiat	Komisya okręgowa	Przewodniczący	Zastępca
1. Bóbrka	1. Bóbrka	Jan Czajkowski	Stanisław Zwolski
	2. Chodorów	Władysław Niwicki	Wiktor Korzenny
2. Bohorodeczany	3. Bohorodeczany	Józef Szeliński	ks. Karol Szczepański
	4. Solotwina	Karol Grögler	ks. Stefan Komarzyński
3. Borszczów	5. Borszczów	Maryan Kęplisz	Jakób Siemiginowski
	6. Mielnica	Zygmunt Piszczkowski	Stefan Rosinkiewicz
4. Brody	7. Brody	Artur Schnell	ks. Mikołaj Cegielski
	8. Łopatyn	Zdzisław Eder	ks. Julian Mandyczewski
	9. Załóżce	Mieczysław Osuchowski	Rafał Hirs
5. Brzeżany	10. Brzeżany	Wincenty Podlewski	Józef Kopystyński
	11. Kozowa	Edward Krzyzanowski	Franciszek Miliński
6. Brzozów	12. Brzozów	Mieczysław Urbański	Stanisław Dydziński
	13. Dynów	Ignacy hr. Krasiecki	Zdzisław Madeyski
7. Buczacz	14. Buczacz	Ignacy Wachowicz	Jan Turkull
	15. Monasterzyska	Kazimierz Potworowski	Maryan br. Błażowski
	16. Potok złoty	Seweryn Potworowski	Rudolf Lubiniecki
8. Cieszanów	17. Cieszanów	Julian książę Puzyna	Zdzisław br. Brunicki
	18. Lubaczów	Władysław ks. Sapięha	Władysław br. Brunicki

gospodarskiego galicyjskiego.

Mianowani przez Wydział Rady powiatowej		Mianowani przez Oddziały Towarzystwa gospodarskiego galic.	
Członkowie	Zastępcy członków	Członkowie	Zastępcy członków
Kazimierz Rudnicki Tadeusz Link	Henryk Czajkowski Czesław Trzeciecki	Ignacy Smalewski Feliks Różański	Franciszek Kamiński Szczepan Jasilkowski
Dr. Michał Ferensiewicz ks. Grzegorz Procyk	Jędrzej Wołoszczuk Jerzy Adam	Antoni Péklo Jan Sękowski	Aleksander Wessel ks. Jan Hordyński
Józef Kozierowski Mieczysław hr. Borkowski	Antoni Fastnacht ks. kanonik Smoczyński	Stanisław Gromnicki Szeliski	Henryk Dłuski Karol Henisch
Adam Krajewski Tadeusz Wysocki Leon Starkiewicz	Jan Mryglódowicz Tadeusz Karniewski ks. Roman Lander	Oktaw Sala Stanisław hr. Sokolnicki Rotter	Władysław Gniewosz ks. kanonik Kubistał Wincenty Sokulski
Stanisław Świeciński Longin Łobos	Wacław Traczewski Tomasz Marmoross	Bronisław Wolfarth Kazimierz Traczewski	Władysław Jankowski Józef Tyszkowski
Franciszek Gedel Teodor Jüngst	Franciszek Prohaska Włodzimierz Dwernicki	Tadeusz Cybulski Stefan Trzeciecki	Kazimierz Jadowski Dr. Ferdynand Benoni
Konrad Piotrowski Ludwik Abgarowicz Jan Turkuł	Franciszek Borysikiewicz Michał Łucki Piórecki	Franciszek Horodyski Władysław Drzewiecki Leon Kobylański	Baltazar Kozik B. Czajkowski Ludwik Antler
Ludwik br. Wattmann Władysław Rivoli	Adolf Kosturkiewicz Józef Kotarski	ks. Teofil Skobielski Leon Moszyński	Ignacy Zboril Franciszek Mączka

Powiat	Komisya okręgowa	Przewodniczący	Zastępca
9. Czortków	19. Czortków	Dr. Stanisław Rudrof	Tadeusz Szeliga Fotocki
10. Dobromil	20. Bireza	Józef Nowosielecki	Bronisław Nowosielecki
	21. Dobromil	Paweł Tyszkowski	Julian Terlecki
11. Dolina	22. Bolechów	Józef Petri	Juliusz Wanke
	23. Dolina	Wincenty Witosławski	ks. Józef Łopatyński
	24. Rożniatów	Adolf Waligórski	Romuald Bauman
12. Drohobycz	25. Drohobycz	Stanisław hr. Tarnowski	Leonard Wiśniewski
	26. Medenice	Zdzisław Krynicky	Juliusz Frey
	27. Podbuż	Antoni Anderka	Karol Hawranek
13. Gródek	28. Gródek	Stanisław Bogdanowicz	Henryk Mroczkowski
	29. Janów	Franciszek Stanek	Waleryan Łachociński
14. Horodenka	30. Horodenka	Jakób br. Romaszkan	Kajetan Passakas
	31. Obertyn	Antoni Theodorowicz	Franciszek Kunz
15. Husiatyn	32. Husiatyn	ks. Kazimierz Głowiński	Leon Horodyski
	33. Kopeczyńce	Władysław Bogucki	Zdzisław Smalawski
16. Jarosław	34. Jarosław-Pruchnik	Adam Terlecki	Władysław Górski
	35. Radymno	Romuald Runge	ks. Szmyd Mieczysław
	36. Sieniawa	Witołd ks. Czartoryski	Ostrowski
17. Jaworów	37. Jaworów	Jan hr. Szeptycki	Seweryn Frank
	38. Krakowiec	Stanisław br. Hagen	Bolesław Orzechowicz

Mianowani przez Wydział Rady powiatowej		Mianowani przez Oddziały Towarzystwa gospodarskiego galic.	
Członkowie	Zastępcy członków	Członkowie	Zastępcy członków
Adam Noel	Stefan Komornicki	Tadeusz Noel	ks. Jan Czmoła
Antoni Morelowski Władysław Młodkowski	Floryan Kozłowski Aleksander Pragłowski	Zygmunt Kapiszewski Włodzimierz Gużkowski	Władysław Nowacki Wiktor Geissler
Jan Reif ks. Hipolit Zaremba Jerzy Petri	ks. Teofil Górnikiewicz Józef Nowak Teodor Prokopów	Karol Okornicki Władysław Fedorowicz Sylwester Hołubowski	Mścisław Zakrzewski Hipolit Węgrzynowski Franciszek Janowski
Jan Kiszko Henryk Feuereisel Hryń Baraniak	Tadeusz Kocko Ryszard Schiller Jakób Halewicz	Juliusz hr. Bielski Feliks Ostafiński Szczepan Kulczycki	ks. Julian Humiecki Stefan Firlej Piotr Andrunewczyn
Franciszek Bobowski Józef Weigel-Milleret	Jan Kintze Gracyan Radomski	Grzegorz Ziembicki Edward Kopecki	Karol Wiśniewski Franciszek Łoziński
Tytus Zulauf Ignacy Teodorowicz	Stanisław Pyranowski Albin Kunz	Jan Wielowiejski Jerzy Gieszkowski	Tytus Zulauf Tadeusz Osadca
ks. Włodzimierz Koziorowski Michał Müller	ks. Mikołaj Temnicki Kazimierz Cieński	Jerzy Horodyski Kazimierz Horodyski	Dr. Kazimierz Paygert Adolf Cieński
Michał Socha Witołd Kotkowski Michał Wolezasty	Antoni Sobień Fryderyk Pokorny Stanisław Naspiński	Włodzimierz Słoniewski Ludwik Borowski Ludwik Łysakowski	Aleksander Ossoliński Jan Kisielewski Władysław Mercezyński
Józef Skarbek Borowski Adam Łucki	Ferdynand Smulski Piotr Fartuch	Jan Konopka Kazimierz hr. Łubieński	Zygmunt Białobrzeski Aleksander Przedrzymirski

Powiat	Komisya okręgowa	Przewodniczący	Zastępca
18. Kałusz	39. Kałusz 40. Wojniłów	Stanisław Komornicki Witołd Postruski	ks. Józef Szeligiewicz Jan Kunaszowski
19. Kamionka Str.	41. Busk 42. Kamionka Str. 43. Radziechów	Adam Thulie Jan Paygert Tytus Korytyński	Maryan Bogdanowicz Stanisław Łodyński Roman Ujejski
20. Kołomyja	44. Gwoździec 45. Kołomyja 46. Peczyńżyn	Konstanty Siwicki Konstanty Siwicki Jan Kleski	Stanisław Jasiński Kazimierz Agopsowicz Stanisław Jasiński
21. Kossów	47. Kutry-Żabie 48. Kossów	Stanisław Przybyłowski Władysław Poluszyński	ks. Jan Rogożyński Zygmunt Gawłowski
22. Lisko	49. Baligród 50. Lisko 51. Lutowiska 52. Ustrzyki	Zygmunt Madeyski Wiktor Żurowski Ludwik Baldwin Ramułt Emil Leszczyński	ks. Cypryan Jasieniecki Julian Mickiewicz ks. Mikołaj Buła Floryan Michalski
23. Lwów	53. Lwów 54. Winniki 55. Szczerzec	Adolf Wiesiołowski Witołd Traczewski ks. Michał Jackiewicz	Dr. Józef Szpilunan Antoni Romański Józef Capiński
24. Łańcut	56. Łańcut-Przeworsk 57. Leżajsk	Andrzej ks. Lubomirski ks. Aleksy Iwasiówka	Karol Madeyski Julian Chezanowski
25. Mościska	58. Mościska 59. Sądowa Wisznia	Michał Szczepański Bolesław Śmiałowski	Karol hr. Drohojowski Kazimierz Kędziński

Mianowani przez Wydział Rady powiatowej		Mianowani przez Oddziały Towarzystwa gospodarskiego galic.	
Członkowie	Zastępcy członków	Członkowie	Zastępcy członków
Ignany Przestalski Henryk Mierzeński	Dr. Adolf Wurst Bronisław Barzykowski	Kazimierz Rojowski Feliks Scazeghina	Konstanty Czarkowski Hieronim Noskiewicz
ks. Wiktor Haruch Maciej Bardecki ks. Izgor Dawidowicz	ks. Dorosz Jan Lewicki ks. Świstun	ks. kanonik Aktyl Dr. Juliusz Czerkawski ks. kanonik Skalski	Gretschel ks. kanonik Ziemiański Jan Gelański
Roman kniaź Puzyna Kazimierz Kobyłański Jan Kleski	Jan Kosiba Leon kniaź Puzyna Maksym Fediuk	Stanisław Łążyński Grodzicki Franciszek Heller	Artur Krzysztofo wicz Antoni Strzelbicki ks. Charzewski
Albin Staszyński ks. Teodor Lisiewicz	Alfred Mitsowits Stanisław Bursa	Zygmunt Gawłowski ks. Jakób Moszoro	Franciszek Feuer Julian Kozakiewicz
Franciszek Cieśliński Robert Pragłowski Karol Newelski Adam Ziętarski	Wiktor Kościński Józef Bielak Ludwik Krajewski Kazimierz hr. Russocki	Bolesław Zatorski Władysław Bal Karol hr. Starzeński Józef Nanowski	Jan Zatorski Tadeusz Łępkowski Jan Gayer Konstanty Hołyński
Kazimierz Pańkowski Adam br. Horoch Dawid Abrahamowicz	Józef Kubicki Dmytro Kiernoła Leopold Kühner	Ignacy Papara Aleksander Strzelecki Filip Simon	Józef Śniadowski Władysław Ciągło Jan Maksymowicz
Zygmunt Łastowiecki Franciszek Ber	Antoni Trojnar Fryderyk Metzger	Henryk Sawicki ks. kanonik Świerczyński	Tadeusz Śmiałowski Jan Zawirski
Dyonizy Pogłódowski Zdzisław Gottlieb	Mieczysław Wyszyński Julian Styrecki	Aleksander Misiągiewicz Bolesław Gurski	Stefan Nanowski Emil Ulm

Powiat	Komisya okręgowa	Przewodniczący	Zastępca
26. Nadwórna	60. Nadwórna	Jakób Głuchowski	ks. Kuczyński
27. Podhajce	61. Podhajce	Edwin Hohendorf	Aleksander Romanowski
	62. Wiśniowczyk	Józef Krzysztofowicz	Józef Strutyński
28. Przemyśl	63. Dubiecko	Rolesław Jocz	Ignacy br. Krasicki
	64. Krasieczyn	Adam Dębicki	Antoni Miazga
	65. Medyka	Mieczysław Romanowski	Emil Wasilkowski
	66. Nizankowice	Włodzimierz Junga	Stanisław Narzymski
	67. Przemyśl	Mikołaj Druźbacki	Mieczysław Popiel
	68. Wyszatyce	Adolf Ebenberger	ks. Szymon Bałaban
29. Przemyślany	69. Gliniany	Adam Treter	August Goławski
	70. Przemyślany	Władysław Czerkawski	Zygmunt Wiszniewski
30. Rawa	71. Niemirów	Karol Kruzenstern	Feliks Biliński
	72. Rawa	Jan Sołowij	Mieczysław Świątkiewicz
	73. Uhnów	Zygmunt Stasiniewicz	Józef Skólimowski
31. Rohatyn	74. Bursztyn	Michał Tustanowski	Wincenty Żelechowski
	75. Rohatyn	Jakób Bittner	Antoni Gniewosz
32. Rudki	76. Komarno	Feliks Barański	Stanisław Bal
	77. Rudki	Albin Rayski	Stefan Janko
33. Sambor	78. Łąka	Feliks Sozański	Jan Zieliński
	79. Sambor	Ludwik Balicki	Karol Barański

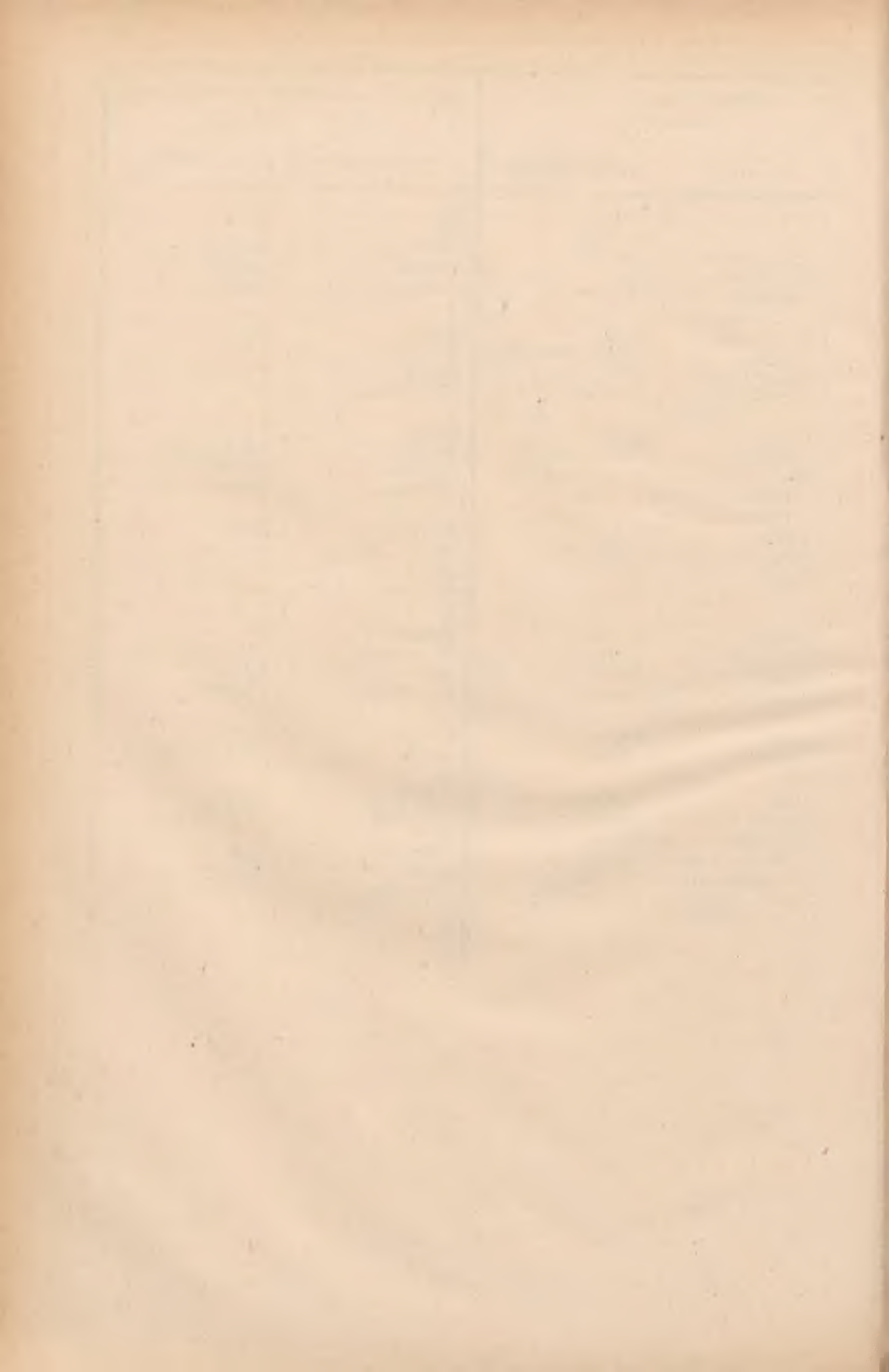
Mianowani przez Wydział Rady powiatowej		Mianowani przez Oddziały Towarzystwa gospodarskiego galic.	
Członkowie	Zastępcy członków	Członkowie	Zastępcy członków
ks. Antoni Mojseowicz	Antoni Szym	Dr. Alfred Dubs	Michał Szuszkiewicz
Napoleon Gołaszewski	Władysław Gołębski	Juliusz Gołębski	Kazimierz Gołębski
Stanisław Bogelemowicz	Stanisław Perekładowski	Tomasz Maramorosz	Józef Krasucki
Józef Jaruzelski	Mieczysław Darowski	ks. Józef Karpiński	Gabryel Załęski
Zygmunt Sroczyński	Teodor Kozarski	Karol Janecki	Mizerski
Franciszek Gizowski	Mikołaj Oleszko	ks. Władysław Głowacki	Ferdynand Cechak
Franciszek Prokopowicz	Józef Stankiewicz	Alojzy Kostheim	Tadeusz Studnicki
Kazimierz Zbyszewski	Jan Bielawski	Edward Woźniakowski	Feliks Drużbacki
Julian Korypski	ks. Tomasz Błahuta	Zygmunt Fischer	Teodor Dmytrasz
Stanisław Burliga	Mieczysław Rozen	Michał Torosiewicz	Stanisław Kędziński
Stanisław Wybranowski	Floryan Stormke	Konstanty hr. Romer	Alojzy Madejski
ks. Jerzy Żuk	Franciszek Bietkowski	Mieczysław Świątkiewicz	Wiktor Jordan
Stanisław Boniecki	ks. Manasterski	Stanisław Lewandowski	Albert Kaempfe
ks. Wiktor Mazikiewicz	ks. Jan Gissowski	Mieczysław Wysocki	Bolesław Czerwiński
Ignacy Słabicki	Andrzej Baran	Aleksander Krzeczunowicz	Franciszek Malinowski
ks. Włodzimierz Czyrowski	Mikołaj Danyluk	Feliks Różański	Józef Aksentowicz
Józef Trojan	Grzegorz Januszkiewicz	Józef Gizowski	Szczęśny Piechowski
Władysław Olszański	Stanisław Barański	Mieczysław Lewicki	Stanisław Żurowski
Józef Bereźnicki	Michał Schuster	Stefan hr. Komorowski	Chromcewicz
Karol Jędrzejowicz	Stanisław Stetanowski	Maciej Zenon Serwatowski	Antoni Stankiewicz

Powiat	Komisya okręgowa	Przewodniczący	Zastępca
34. Sanok	80 Bukowsko	Władysław Wiktor	Kazimierz Rodkiewicz
	81. Rymanów	Kazimierz Wiktor	Władysław Morawski
	82. Sanok	Wojciech Wasilewski	Stanisław Fihauser
35. Skałat	83. Grzymałów	Michał hr. Baworowski	Mieczysław Janiński
	84. Skałat	Władysław Bieniedzki	Bronisław Rozwadowski
36. Śniatyn	85. Śniatyn	Dr. Mikołaj Krzysztofowicz	Eugeniusz Krzysztofowicz
	86. Zabłotów	Włodzimierz Zagórski	Józef Dobek
37. Sokal	87. Belz	Aleksander Hulimka	Stanisław Białoskórski
	88. Sokal	Wincenty Kruszewski	Wacław Fabiński
38. Stanisławów	89. Halicz	Stanisław Pieniążek	Jan Janko
	90. Stanisławów	Jan Burzyński	Władysław Ząbecki
39. Stare miasto	91. Stare miasto	Albert Knauer	Władysław Skarzyński
	92. Stara sól	Alfred ks. Sułkowski	Józef Mściwujewski
40. Stryj	93. Skole	Julian br. Brunicki	Józef Galiński
	94. Stryj	j. w.	Włodzimierz Barański
41. Tarnopol	95. Mikulińce	dr. Ludwik Bruzziński	Aleksander Ujejski
	96. Tarnopol	Michał Garapich	Maryan Maniewski
42. Tlumacz	97. Tlumacz	ks. Maryan Topolnicki	Piotr Szepepański

Mianowani przez Wydział Rady powiatowej		Mianowani przez Oddziały Towarzystwa gospodarskiego galic.	
Członkowie	Zastępcy członków	Członkowie	Zastępcy członków
Adolf Poźniak Józef hr. Potocki Kazimierz Jachimowski	Teodor Kure Jan hr. Potocki Juliusz Kozma	Włodzimierz Truskolaski Stanisław Ostaszewski ks. Jan Malinowski	Michał Groblewski Jan Nowakowski Adam Wiktor
Kazimierz Zawistowski Leon Fedorowicz	Grzegorz Barącz Stanisław Zawistowski	Edward Ćwierzewicz Henryk Miączyński	Jan Leszczyński Dziubkiewicz
Tytus Niemczewski Józef Cieński	ks. Cyryl Hamorak Aleksander Zadurawicz	Edmund Komar ks. Rogoziński	Roman Teodorowicz Oleksa Makowijczuk
Alfred Münter Henryk Karczewski	Teodor Hulimka Bronisław Żukiewicz	Bronisław Lang Klemens Skawiński	Bolesław Karliński Józef Żukiewicz
Wolf Geller Józef Budziński	Władysław hr. Dzieduszycki Zygmunt Regenstreif	Mscisław Zakrzewski Oskar Hofmokl	Edward Kozicki Mieczysław Grodecki
Błażej Rudnicki Marcin Zieliński	Cezar Przybylski Jan Studziński	Kazimierz Bielański Karol Jędrzejowicz	Włodek Tadeusz Sozański
Stanisław kniaź Świdry- giełło Świdzki Adam Onyszkiewicz	Stefan Podobiński Stefan Kozak	Adam Onyszkiewicz Mieczysław Truskowski	Jan Smoluchowski Karol hr. Dzieduszycki
Ryszard Iwanicki Antym Nikorowicz	Tadeusz Lachman Ludwik Puntschert	Aleksander hr. Piniński Aleksander Sozański	— Zygmunt Mochacki
Maurycy Doschot	Jan Jakubowicz	Antoni Schadbej	Zdzisław Ładomirski

Powiat	Komisya okręgowa	Przewodniczący	Zastępca
43. Trembowla	98. Budzanów	Adam Mysłakowski	Franciszek Pawłowicz
	99. Trembowla	Alojzy Morawski	ks. Stanisław Korzeniowski
44. Turka	100. Borynia	Bronisław Osuchowski	Stanisław Stroiński
	101. Turka	Franciszek Turowski	Franciszek Ławrowski
45. Zaleszczyki	102. Tłuste	Franciszek br. Heydel	Roman Potworowski
	103. Zaleszczyki	Józef Wartanowicz	Tomasz Wartanowicz
46. Zbaraż	104. Nowe sioło	Tadeusz Fedorowicz	Henryk Dornbach
	105. Zbaraż	Mieczysław Konopacki	Bronisław Kopezyński
47. Złoczów	106. Zborów	Bolesław Wierzchlejski	Roman Treter
	107. Złoczów	Kazimierz Obertyński	Oskar Schnell
48. Żółkiew	108. Żółkiew	Stefan Kozicki	Jan Müller
49. Żydaczów	109. Mikołajów	Kazimierz Winnicki	Wincenty Berezowski
	110. Żurawno	Antoni Skrzyński	Stefan Myczkowski
	111. Żydaczów	Kazimierz Winnicki	Stanisław Pawlikowski

Mianowani przez Wydział Rady powiatowej		Mianowani przez Oddziały Towarzystwa gospodarskiego galic.	
Członkowie	Zastępcy członków	Członkowie	Zastępcy członków
Jan Kołopajko Dr. Julian Olpiński	ks. Teofil Ławrocki Jan Wróblewski	Jan Gromnicki Bolesław Siedlecki	Jan Snowicki Wincenty Snowicki
ks. Szczęsny Salamon Kazimierz Granatowski	Mikołaj Komarnicki-Družbicz Józef Jaworski-Fajewicz	Narcyz Polański Seweryn Brysiewicz	Jan Ilnicki Schaechter
Karol Geringer Jan Rogoziński	Jakób Siemiginowski Joachim Leistin	Maryan Keplicz Stanisław Orzelski	Mieczysław hr. Piniński Kajetan Mandyczewski
Edward Kański Józef Kalinowski	Michał Czerniakowski Kazimierz Borkowski	Bronisław Kopczyński Ignacy Sochanik	Ignacy Sochanik Adolf Fedorowicz
Klemens Weissmann Teofil Dorożyński	Kazimierz Rojecki Tadeusz Jaworski	Mieczysław Komarnicki Jan Drzewiecki	Jan Mosiewicz Leon Wikarski
Leopold Urich	Jan Kilar	Bronisław Lang	Mieczysław Lewandowski
Józef Bentz Edmund hr. Dzieduszycki Wincenty Berezowski	Wincenty Rudnicki Witold Czajkowski Bolesław Widajewicz	Mikołaj Podlewski Józef Windisch Józef Jarzymowski	Adam Bogusz — Władysław Pawlikowski

Zestawienie

odpowiedzi przewodniczących Komisji licencyonujących na kwestyonaryusz Wydziału krajowego, który opiewa:

1. Ile jest krów i jałowic w okręgu licencyjnym, według spisu bydła, który służył za podstawę przy ostatniem licencyonowaniu.
2. Ile z przyprowadzonych do licencyonowania buhajów otrzymało licencye.
3. Z ilu gmin nie przyprowadzono wcale buhajów do licencyonowania.
4. Jakie są powody, że ustawa hodowlana nie jest należycie wykonywaną w okręgu (lub, że Komisya licencyonująca nie przeprowadziła dotąd licencyonowania).
5. Czy i jaki jest postęp na polu podniesienia hodowli w okręgu licencyjnym wskutek wprowadzenia ustawy hodowlanej.
6. Jakie zmiany lub zarządzenia zdaniem Przewodniczącego Komisji należałoby przedsięwziąć w okręgu licencyjnym, aby zapewnić należyte wykonywanie ustawy hodowlanej.

U w a g a: Aby nie powtarzać pytań z kwestyonaryusza przy każdym sprawozdaniu, oznaczono je tylko numerami, a obok numeru znajdują się odpowiedzi.

1. Biała.

1. Okręg: Biała 7.536 sztuk. 2. Licencyonowano 35 buhajów. 3. (gmin wszystkich 27). 4. Niektóre gminy wezwania Komisji i Wydziału powiatowego zupełnie ignorowały i lekcewały Komisya przeprowadza licencyonowanie od r. 1896. 5. Tam gdzie oświata wyżej stoi postęp ku lepszemu widoczny. W całym okręgu Oświęcimskim jest postęp znaczny. W gminach górskich złe wyniki.

Okręg: Kęty 4.256 sztuk. 2. Licencyonowano 42. buhajów. 3. (gmin wszystkich 19.) 4. Uwagi dalsze podano w okręgu Bialskim.

Okręg: Oświęcim 5.270 sztuk. 2. Licencyonowano 34. buhajów. 3. (gmin wszystkich 23.) 4. Uwagi dalsze podano w okręgu Bialskim.

2. Bóbrka.

1. Okręg: Bóbrka (brak sprawozdania). 3. (gmin wszystkich 42). 4. Komisya przeprowadza licencyonowanie od r. 1896. W 8. gminach powiatu Bobreckiego ustawa hodowlana jest zawieszona.

Okręg: Chodorów: 8.032 sztuk. 2. Licencyonowano 20, z przyprowadzonych 27 buhajów. 3. Z 26 gmin nie przyprowadzono buhajów. (gmin wszystkich 48). 4. Komisya przeprowadza licencyonowanie od r. 1896. 5. W okolicach Strzeliska nie widać postępu, ponieważ w okolicy tej brak jest żyznych pastwisk i dobrych łąk, w skutek czego panuje u włościan apatya do postępu w chowie bydła, choć niezasadniona.

W okolicy Chodorowa jest postęp widoczniejszy. Postęp ten jednak nie pozostaje w stosunku do korzystnych dla hodowli warunków miejscowych.

6. a) Odmawiać wszelkich ulg wynikających z §. 21. ustawy, a natomiast w wypadkach uwzględnienia godnych przyjść gminom z pomocą materyalną, ewentualnie zakupić dla nich buhaje z funduszków na ten cel przeznaczonych.

b) przekroczenia ustawy karać jak najsurowiej.

c) akcyę licencyonowania przeprowadzić pod naciskiem władz rządowych i żandarmeryi.

d) we właściwej drodze zmusić właścicieli, aby buhajki swe do rozplodu niezdolne już w 6-tym miesiącu kastrowali.

e) pociągać naczelników gmin do surowej odpowiedzialności za zaniedbanie obowiązków włożonych na nich przez ustawę hodowlaną a w szczególności za zatajenie przekroczeń tej ustawy popełnionych przez mieszkańców gminy.

f) przez jak najczęstsze premiowanie bydła, zachęcić ludność do hodowli, bo włościanie na premię są bardzo chętni i możność otrzymania premii zachęci ich do hodowli.

g) starać się wszelkimi siłami podnieść export bydła w Galicyi, a przez to i cenę bydła, dobra bowiem sprzedaż jest najlepszym bodźcem do rozwijania hodowli.

h) na czas dopóki nie będzie dostatecznej ilości buhajów i dopóki nie będą rozmieszczone w każdej miejscowości buhaje w dostatecznej liczbie, zaprowadzić ruchome stacje buhajów rozplowych w odpowiedniej porze i w miejscowościach tego potrzebujących.

3. Bochnia.

1. Okręgi: Bochnia, Niepołomice, Wiśnicz, (brak sprawozdania). 2. Licencyonowano w r. 1897, 153 buhajów. 3. (gmin wszystkich 141.) 4. Komisya przeprowadza licencyonowanie od r. 1895.

4. Bohorodeczany.

1. Okręg: Bohorodeczany. 5.444 sztuk. 2. Licencyonowa 26, z przyprowadzonych 4) buhajów. 3. Z 1, gminy nie przyprowadzono buhajów. (gmin wszystkich 18.) Zawieszono ustawę w trzech gminach. 4. Komisya przeprowadza licencyonowanie od r. 1896. Powodem że ustawa nie jest dokładnie wykonywana, jest to, że jako niedawna nie wżyła się jeszcze. 5. Ze ustawa już dotąd wiele dobrego spowodowała na polu hodowli bydła i poprawy rasy to nie ulega wątpliwości. W tutejszym okręgu i powiecie już teraz dodatni wpływ widoczny. Widzimy ten postępi w liczbie bydła i w rasie tegoż.

6. Na mocy dotąd zebranych doświadczeń zaznaczam, iż ustawa ta okazała się i praktyczną i zupełnie tutejszym warunkom rozwoju hodowli i rasy bydła odpowiednią, byleby została należycie przestrzegana a zwłaszcza, aby Starostwo spełniło dokładnie obowiązek przez ustawę tę nań włożony. Dotąd spostrzegana łagodność i powol-

ność usprawiedliwiona zresztą tem, że ustawa jako nowa musi mieć czas przejściowy, ustąpić musi energiczniejszym zarządzeniom.

1. Okręg: Sołotwina. 7.515 sztuk. 2. Licencyonowano 18 buhajów. 3. Z 2 gmin nieprzyprawdżono buhajów. (gmin wszystkich 19.) 6. Brakowi odpowiednich buhajów należy zaradzić przez subwencye ze stron kraju.

5. Borszczów.

1. Okręgi: Borszczów i Mielnica (brak sprawozdania). 2. (gmin wszystkich 74). 3. Komisye nie przeprowadziły dotąd licencyonowania.

6. Brody.

1. Okręg: Łopatyn 10.157 sztuk. 2. Licencyonowano 51 z przyprowadzonych 69 buhajów. 3. Z 18 gmin nie przyprowadzono buhajów. (gmin wszystkich 24). 4. Komisya przeprowadza licencyonowanie od r 1896. Wobec tego że nad ustawą nie ma żadnej kontroli nie może ona być należycie wykonaną. Nikt tego nie pilnuje, aby po gminach nie trzymano buhajów nielicencyonowanych. Utrzymujący buhaje skarżą się, że nikt nie przyprowadza krów, gdyż są buhaje nie licencyonowane, które nie nie kosztują. — Kar za przekroczenie nie było dotąd 5. Postępu nie ma.

6. a) Nałożyć ustawą obowiązek na naczelników gmin, aby czuwali, żeby nadużycia przeciw ustawie się nie działy i przyznać im prawo karania za takie przestępstwa.

b) aby naczelnicy gmin o takich przestępstwach i karach za nie donosili przewodniczącemu Komisji.

c) przewodniczący powinien przy końcu roku wszystkie gminy objechać sprawdzić te przestępstwa, aby się nie działy nadużycia, a przy tem powinien oglądać buhaje licencyonowane.

d) powinno się właścicielom buhajów licencyonowanych, którzy je dobrze utrzymują i zapiski w należytem porządku utrzymują wyznaczać jakąś nagrodę dla zachęty.

1. Okręg: Brody (brak sprawozdania). 2. Licencyonowano 5 buhajów. 3. (gmin wszystkich 42).

1. Okręg: Załóżce. (brak sprawozdania). 3. (gmin wszystkich 37.)

7. Brzesko.

1. Okręg: Brzesko. 10.820 sztuk. 2. Licencyonowano 37 z przyprowadzonych 51 buhajów. 3. W całym powiecie 48 gmin nie przyprowadziło buhajów. (gmin wszystkich 111). 4. Ze ustawa nie jest należycie wykonywaną, przyczyną tego iż nie ma organu, który by się zajął dopilnowaniem przestrzegania ustawy. Czynność Komisji kończy się zazwyczaj z chwilą kiedy ta objechałszy powiat zlustrował przedstawiony materiał i udzieli licencyi. Po zatem właściciele buhajów niezdatnych, puszczają je dalej bezkarnie do krów obcych, pasają je z krowami i jałówkami na wspólnem pastwisku i powodują, że dodatni rezultat w chowie bydła, jakiby przez licencyonowanie można osiągnąć idzie zupełnie na marne. Brak wielki buhajów rozplodowych a ponieważ gminy są przeciążone dodatkami do podatków, przeto nie można się trzymać litery ustawy i nałożyć na właścicieli krów obowiązku utrzymywania gminnego buhaja. Wreszcie lud wiejski, nie chcąc zrozumieć ducha ustawy wyłącznie dla dobra włóścian wprowadzonej zachowuje się wobec niej nadzwyczaj apatycznie.

Komisja przeprowadza licencyonowie od r. 1895.

5. Postęp w chowie bydła wskutek wprowadzenia ustawy jest minimalny. 6 W celu poprawy istniejących stosunków i usunięcia braków należałoby, aby żandarmi którzy mają przydzielone sprawy katastru bydłowego, nadto rewizorowie bydła, byli obowiązani czuwać nad wykonywaniem ustawy, a to w tym kierunku, aby każdy właściciel cielęcia, o ile nie posiada własnego buhaja, był obowiązany wykazać się kartką stanowienia krowy przez buhaja licencyonowanego — a w razie przeciwnym był przez władzę polityczną karany. W okręgach gdzie nie obowiązuje przymus paszportowy, sprawy te miałiby przydzielone przeznaczeni do tego żandarmi i oglądacze bydła pod kontrolą tychże. Naczelnicy gmin powinni być obowiązani pod surową odpowiedzialnością przed władzą polityczną do doniesienia teje o wszelkich wykroczeniach przeciw ustawie o licencyonowaniu, a nadto specjalnie czuwać nad tem, aby żadne buhaje bez względu na wiek nie były pasane wspólnie z krowami na pastwiskach tak gminnych, jakoteż prywatnych. Na zakupno buhajów dla gmin należałoby z funduszów krajowych przeznaczyć jednorazową pewną znaczniejszą kwotę. Wreszcie należałoby działalność Towarzystw rolniczych zespolić z czynnościami Komisji licencyjnych w ten sposób, aby takowe odbywały się zawsze w kierunku zbieżnym i jednolitym.

1. Okręg: R a d ł ó w, 4.534 sztuk. 2. Licencyonowano 67, z przyprowadzonych 83, buhajów. U w a g i dalsze podane w okręgu Brzeskim.

1. Okręg: W o j n i c z, 6.740 sztuk. 2. Licencyonowano 26, z przyprowadzonych 39 buhajów. U w a g i dalsze podane w okręgu Brzeskim.

8. Brzeżany.

1. Okręg: B r z e ż a n y, (brak sprawozdania) 2. Licencyonowano 4 buhaje. 3. Z 41 gmin nie przyprowadzono buhajów. (gmin wszystkich 45.) 5. Pierwsze licencyonowanie odbyło się w r. 1898.

1. Okręg: K o z o w a, 6.120 sztuk, (brak sprawozdania). 2. Licencyonowano 8 buhajów. 3. Z kilku gmin przyprowadzono tylko buhaje. (gmin wszystkich 30).

4. a) Bieda spowodowana trzechletnim nieurodzajem.

b) Skupowanie buhajów przez przedsiębiorców wyznania mojżeszowego dla tużczenia kartoflami lub na paszy.

c) Sposób licencyonowania, niewygodny dla właścicieli buhajów, gdyż transport kilka a nawet kilkanaście kilometrów najłagodniejszego buhaja jest połączony z trudem i niebezpieczeństwem.

Pierwsze licencyonowanie odbyło się w r. 1896.

9. Brzozów.

Okregi: B r z o z ó w, D y n ó w, (brak sprawozdania). 2. (Gmin wszystkich 56). Komisja przeprowadza licencyonowanie od r. 1896.

10. Buczacz.

Okregi: B u c z a c z, M o n a s t e r z y s k a, P o t o k z ł o t y, (brak sprawozdania). 2. (gmin wszystkich 86). 3. W ubiegłym trzechleciu tylko w okręgu Monasterzyska Komisja przeprowadziła licencyonowanie.

11. Chrzanów.

1. Okręg: Chrzanów-Jaworzno 10.614 sztuk. 2. Licencyonowano 44 buhajów. 3. Z 26 gmin nie przyprowadzono buhajów. (gmin wszystkich 47.)

4. a) warunki dla hodowli bydła niepomysłne (gleba wogóle nieurodzajna, pastwiska przeważnie piaszczyste suche lub moczarowate).

b) ciężar jaki sprowadza zastosowanie ustawy tak dla gmin jak i ludności.

c) niechęć ludu do wszelkich zmian w istniejących stosunkach i do przestrzegania formalności w połączeniu z rzeczywistą trudnością jaką dopełnienie tych formalności sprawia (prowadzenie rejestrów przez nieumiejących pisać).

d) brak dostatecznych środków do przeprowadzenia środków przemusowych.

Komisya przeprowadza licencyonowanie od r. 1895. 5. Postępu prawie nie widać. W kilku wsiach nadwiślańskich i przed wprowadzeniem ustawy, bydło było lepsze i w hodowli okazywał się wolny postęp. 6. Tylko zupełnie bezwzględne zastosowanie rygorów ustawy mogłoby wyrzucić pożądany skutek. Włościanin jest konserwatywnym, uległszy raz przymusowi liczy się z faktem dokonany i wciąga się łatwo do nowego toku rzeczy. Wobec wyjątkowych niekorzystnych warunków dla hodowli bydła należałoby utworzyć stacje licencyonowanych buhajów, tak jak to ma miejsce co do ogierów. Na koszt utrzymania stacyi potrzebną by była subwencya krajowa, dalej przyczyniać się winien powiat i gminy możnaby do tego pociągać.

1. Okręg: Krzeszowice, 6.549 sztuk. 2. Licencyonowano 39 buhajów. 3. Z 16 gmin nie przyprowadzono buhajów. (gmin wszystkich 37). 4. Uwagi dalsze podano w okręgu Chrzanowskim.

12. Cieszanów.

1. Okręg: Lubaczów, 16.188 sztuk. 2. Licencyonowano 4, przyprowadzono 5 buhajów. 3. Z 31 gmin nie przyprowadzono buhajów (gmin wszystkich 37). 4. Powody że ustawa hodowlana nie jest wykonaną należycie są te same, dla których żadna ustawa w kraju, z wyjątkiem o poborze rekruta i ustaw podatkowych nie są należycie wykonywane. Przedewszystkiem społeczeństwo zupełnie odwykło od uszanowania ustaw obowiązujących, dalej władzom jest zupełnie obojętnem czy jakkolwiek z ustaw, z wyjątkiem tych o których wyżej mowa — są wykonywane lub nie.

Komisya przeprowadza licencyonowanie od r. 1895.

5. Wskutek wprowadzenia ustawy hodowlanej absolutnie żadnego postępu na polu podniesienia hodowli nie ma. Dawniej przynajmniej koloniści niemieccy przedstawiali Komisjom premiującym bydło lepsze. W ostatnich latach i ci koloniści albo zubożeli, i posiadają bydło nędzne, albo wyemigrowali do Kanady rozparcelowali grunta pomiędzy Mazurów nędzarzy w pełnym tego słowa znaczeniu. 6. Gminy jako takie nie chcą się decydować na kupno buhajów gminnych. Czy ta droga zapewniłaby włościanom lepsze buhaje to pytanie, gdy się widzi w jaki sposób traktowane jest w gminach dobro gminne, czy to w formie kasy, lasu lub pastwiska gminnego. Włościanin w okręgu lubaczowskim z nielicznymi wyjątkami jest tak biedny, że od niego nie można żądać, aby utrzymywał lepszego buhaja.

Na razie byłoby najodpowiedniejszym ustanowić w okręgu jak największą liczbę stacyi buhajów subwencyonowanych. Dając właścicielom buhajów subwencye w kwocie 50 zł. rocznie, zachęci się większych właścicieli, księży, proboszczów, czasem nauczycieli ludowych a nawet włościan do utrzymywania buhajów dobrych, z których najbliższa okolica korzystać będzie. Subwencyę otrzymałby tylko ten, kto każdego

roku przed Komisją licencyonującą wykazałby, że ma dobrego buhaja, którego pozwala używać do krów włościańskich.

Okręg: Cieszanów, (brak sprawozdania). 3. (gmin wszystkich 32).

13. Czortków.

1. Okręg: Czortków, 11.758 sztuk. 2. Licencyonowano 22, z przyprowadzonych 25 buhajów. 3. Z 32 gmin nie przyprowadzono buhajów. (gmin wszystkich 44). 4. Konserwatyzm ludności, którego nie łatwo przełamać, chociaż rozcodzi się o jej własne dobro. Jedną z dalszych przyczyn jest brak zakazu pasania niekastrowanych hyków pospołu z krowami i wogóle z wszelkiem bydłem. Prowadzenie regestrów jest także dla ludności w piśmie nie biegłej uciążliwym, z trudnością ona do wszelkiej formalistyki nawyka.

Komisya przeprowadza licencyonowanie od r. 1897.

5. Ustawa hodowlana nie wywarła żadnego wpływu na podniesienie hodowli w powiecie. Postęp należy przypisać przykładowi, który ludność bierze z coraz racjonalniej prowadzonego chowu bydła na obszarach dworskich. 6. Byłoby wskazaniem, ażeby każdy buhaj, chociaż do własnego użytku trzymany był licencyonowanym.

14. Dąbrowa.

1. Okręg: Dąbrowa, 15,723 sztuk. 2. Licencyonowano 52 buhajów. 3. Z 11 gmin nie przyprowadzono buhajów. (gmin wszystkich 58). 4. Głównym powodem że ustawa hodowlana dotąd nie była należycie wykonywaną w tut. powiecie, była nieświadomość tej ustawy po gminach. Skoro zaś przepisy jej podane zostały przez Wydział powiatowy i Komisye licencyonujące do wiadomości szerszych kół, ustawa zaczęła stopniowo wchodzić w życie, tak że obecnie jest znaczny postęp i chęć poddania się przepisom tej ustawy jest daleko widoczniejsza i budzi nadzieję, że z każdym rokiem postęp będzie korzystniejszy. Dalszym powodem jest brak zupełnego przestrzegania ze strony powołanych w myśl §. 15. tejże ustawy organów, w szczególności c. k. żandarmeryi, która dotąd o ile wiadomo Wydziałowi powiatowemu nie kontroluje, by właściciele krów nie używali do stanowienia nielicencyonowanych buhajów. Dotąd też żandarmerya w tym kierunku nie zrobiła żadnego doniesienia, mimo że włościanie używają do stanowienia krów buhajów nielicencyonowanych. W końcu brak odpowiedniej ilości buhajów licencyonowanych.

Komisya przeprowadza licencyonowanie od r. 1896.

5. Jest widoczny postęp. Obudzoną została u włościan chęć posiadania bydła rasowego, i żywe zainteresowanie się uzyskaniem premii za hodowanie rasowego bydła, czego dowodem jest spęd bydła na powiatowe wystawy. 6. Zarządzenie przez powołane organa ścisłego i bezwzględne zastosowania §. 13. ustępu 4. przepisów do ust. hod. i §. 15. tejże ustawy. Dalej zmiana warunków pod jakimi może gmina jako taka nabyć własnego buhaja, te bowiem nastroczają znaczne trudności.

1. Okręg: Żabno, 7.972 sztuk. 2. Licenconowano 72 buhajów. 3. Z 8 gmin nie przyprowadzono buhajów. (gmin wszystkich 47.) 4. Uwagi dalsze podano w okręgu Dąbrowskim.

15. Dobromil.

1. Okręg: Bircza, 8.125 sztuk. 2. Licencyonowano 31, z przyprowadzonych 35 buhajów. 3. Z 16 gmin nie przyprowadzono buhajów. (gmin wszystkich 42).

4. Dwie są przyczyny dla czego ustawa nie jest należycie wykonywaną. Najpierw drobny gatunek bydła włościańskiego dla którego nieodpowiednie są rosłe więc ciężkie buhaje, jakie się na obszarach dworskich znajdują, do których włościanie krów swoich prowadzić nie chcą. Powtórnie brak należytego nadzoru ze strony organów do tego ustawą powołanych, aby nie używano do krów buhajków nielicencyonowanych jakich się kilka w każdej gminie znajduje na co zwierzchności gminne zwykle nie uważają.

Komisye przeprowadzają licencyonowanie w całym powiecie od r. 1895.

5. Znaczny postęp widoczny jednak tylko w tych gminach gdzie się znajdują buhaje Towarzystwa gosp. lub gdzie u niektórych włościan buhaje licencyonowane zostały. W trzeciej części gmin całego okręgu trwa stan jaki był przed wprowadzeniem ustawy. 6. W tych gminach, gdzie nie ma żadnego licencyonowanego buhaja i to od lat kilku byłoby wskazaniem, aby gmina korzystała z funduszów na ten cel przeznaczonych i na zakupno własnego buhaja zaciągnęła pożyczkę, lecz wszelkie objaśnienia i namowy ze strony Komisji nie odniosły — przy apatyi ludu — pożądanego skutku. Aby nie dopuścić do stanowienia krów nie licencyonowanymi buhajami, należałoby ustanowić, aby buhajki roczne były kastrowane, które nie obiecują ani wzrostem ani budową, że mogą być użyte jako rozplodniki. Wogóle nadzór żandarmeryi jest niedostateczny, a tylko gorliwa ingerencya miejscowej zwierzchności gminnej może złemu zaradzić i wykonania ustawy dopilnować,

1. Okręg: Dobromil, (brak sprawozdania). 3. (gmin wszystkich 54.)

16. Dolina.

1. Okręg: Bolechów, 7.009 sztuk. 2. Licencyonowano 32 buhajów. 3. Z 14 gmin nie przyprowadzono buhajów. (gmin wszystkich 34.) 4. Licencyonowanie odbywa się corocznie w okręgu bolechowskim od r. 1895. Liczba licenc. buhajów przeszło o połowę jest mniejsza, aniżeli wedle ustawy być powinna. Powodem braku odpowiednich buhajów jest ta okoliczność, że ludność tutejsza z wyjątkiem kilku gmin mimo wszelkich starań ze strony Komisji nie pojmaje, względnie pojmować jeszcze nie chce ważności hodowania rasowego bydła, tłómacząc, że brak odpowiedniej paszy i ogólnie złe stosunki materyalne nie zezwalają zwłaszcza ludności górskiej hodować bydła rasowego, jako więcej wymagającego pod względem paszy i pielęgnacyi. Zapamiętanie te jednak przełamują się z wolna i jest nadzieja, że chów bydła poprawnej rasy w niedługim czasie nie będzie tu, a nawet w górzystych okolicach rzadkiem zjawiskiem. 5. Na polu podniesienia hodowli jest wskutek wprowadzenia ustawy hodowlanej w tutejszym okręgu pewien postęp, a mianowicie w nieco zamożniejszych gminach widać już szczerą a częstokroć i skuteczną dążność do wprowadzenia buhajów poprawnej rasy.

6. Aby zapewnić należyte wykonanie ustawy hodowlanej należałoby większą jeszcze niż dotąd roztoczyć kontrolę, ażeby li tylko licencyonowane buhaje puszczano do cudzych krów i jałowic, a wszelkie wykroczenia w tej mierze bezwzględnie w myśl ustawy były karane.

1. Okręg: Dolina i Roźniatów (brak sprawozdania) 3. (gmin wszystkich 53.)

17. Drohobycz.

1. Okręg: Podbuz 5.293 sztuk, 2) Licencyonowano 14 buhajów. 3) Z 5. gmin nie przyprowadzono buhajów (gmin wszystkich 16). 4) Komisye przeprowadzają licencyonowanie w całym powiecie od r. 1897. Znadto małą ilość buhajów z gmin przedstawiono do licencyonowania. Buhaje z małymi wyjątkami są rasy krajowej, do tego skarłowaciałe, szczupłe i do licencyonowania nie odpowiednie. 5) Postępu na polu podniesienia hodowli bydła w skutek wprowadzenia ustawy hodowlanej nie można dotąd wykazać. 6) Z powodu tego, że gospodarze tutejsi są przeważnie niezamożni i żaden z nich nie byłby w stanie nabyć buhaja rasowego, byłoby wskazaniem, ażeby

Wysoki Wydział krajowy zechciał udzielić pewnej kwoty pieniężnej na zakupno rasowych buhajów, odpowiednich dla tutejszej okolicy. Tą jedynie drogą mógłby się chów bydła włościańskiego poprawić.

Rozdział premii właścicielom tutaj opisanych buhajów, nie doprowadziłby do właściwego celu, gdyż hodowcy nie utrzymują należyte swych i tak już bardzo zdegenerowanych buhajów.

Zwierzchności gminne i żandarmerya musi ściśle przestrzegać, aby krowy i jałówki tylko do licencyonowanych buhajów doprowadzane bywały.

Dotąd za przekroczenia ustawy wcale nie karano, to spowodowało, że włościanie wcale nie zastosowują się do przepisów ustawy. Tylko ścisły dozór i surowe kary mogą ustawie zapewnić należyte jej przestrzeganie.

1. Okręg: Drohobyecz 16.072 sztuk. 2. Licencyonowano 24 z przyprowadzonych 35 buhajów. 3. Z 27. gmin nie przyprowadzono buhajów (gmin wszystkich 41). 4) Najważniejszym powodem są kilkoletnie klęski elementarne, które nie pozwalają ani pojedynczym mieszkańcom gmin utrzymywać buhajów rasy poprawnej, ani też gminom zakupywać takowe, a gdy w dodatku lud tutejszy nie ma zamiłowania w chowie bydła i nie tylko, że nie stara się o poprawę jego rasy, ale wszelką w tej mierze podjętą akcyę przyjmując z niedowierzaniem hołdując dawnemu zwyczajowi stanowienia u sąsiada, bez względu na wartość buhaja. 5. Jakkolwiek postęp na polu podniesienia hodowli jest widoczny, to jednak nie jest on taki, jakimby być mógł, gdyby nie powody tutaj przytoczone. 6. Z poprawą stosunków materialnych mieszkańców powiatu, dalej przy pomocy nowo-założonego oddziału Towarzystwa gospodarskiego i przy powolnej ale ciągłej pracy, jak nie mniej przy większym rozwoju sprężystości ze strony władz politycznych w tym kierunku, są widoki, iż z biegiem czasu zapewnione zostanie należyte wykonanie ustawy hodowlanej.

1. Okręg: Medenice (brak sprawozdania), (gmin wszystkich 22).

18. Gorlice.

1. Okręgi: Biecz i Gorlice. 27.732 sztuk. 2. Licencyonowano 95 z przyprowadzonych 105 buhajów. 3. Z 35 gmin nie przyprowadzono buhajów (gmin wszystkich 89). 4. Z 16. gmin nawet wójt nie stawił się do komisji a to z powodu lekceważenia ustawy. Powód, że wójt lekceważą jest taki, że nie byli dotąd za lekceważenie ustawy karani. Bywają także bardzo często puszczane buhaje nielicencyonowane, a to z tego powodu, iż żandarmerya nie bardzo śledzi przekraczających ustawę. Komisja przeprowadza licencyonowanie od r. 1896. 5. O ile z początku wprowadzenie ustawy zaniepokoiło ludność, gdyż znaleźli się tacy, którzy głosili, iż ustawa ta wprowadzona na to, aby właściciele buhajów opodatkować, co miało ten skutek, że właściciele rozplodników ukrywali się z nimi, tak też obecnie ludność zaczyna pojmować dobrodziejstwo ustawy, starają się jedni naprzeciw drugim przedstawiać poprawniejsze rozplodniki, szczególnie daje się to spostrzedz u ludności zamieszkałej przez Polaków. 6. a) Wyznaczenie terminu licencyonowania buhajów, jak to jest praktykowanym przy licencyonowaniu ogierów prywatnych.

b) Przymusowa kastracja buhajów, które Komisja uzna za nieodpowiedne do rozplodu, z tem, że Komisji winny być przedstawione buhajki także i roczne a o ile one nie miałyby szansy być licencyonowanymi, aby je także w przeciągu 3. miesięcy kastrowano. Jedynie i wyłącznie tylko tym sposobem dałoby się zapobiedz pokątnemu stanowieniu. Żandarmerya nie jest w stanie dopilnować wszystkich tych, którzy za opłatą 4 ct. swoimi buhajami stanowią, robiąc konkurencyę.

c) Ustanowić takse wysokości 40—80 ct., aby w ten sposób zapewnić hodowcy częściowy zwrot kosztów utrzymania rozplodnika. O wysokości tej taksy orzekałaby Komisja podczas licencyonowania.

d) Kwotę co roku przez Wydział powiatowy na zakupno buhajów wydawaną, oddać do dyspozycji Komisji, któraby podczas swoich czynności udzielała nagród dobrze utrzymującym buhajki i twierdzić stanowczo, iż tylko tym sposobem poprawilibyśmy u nas hodowlę a to dlatego, iż w naszym powiecie włościanin, z powodu rozdrobnienia gruntów przedwcześnie buhaja sprzedaje, chowając go nie na to, aby on był dobrym rozplodnikiem, ale aby przez ten rok trzymania go zarobił na nim kilka-naście zł. Mając jednak nadzieję, iż za niego dostanie nagrodę, utrzymałby go dłużej, starając się owszem o jego dobre utrzymanie.

e) Ze względu na to, iż trafiają się gminy, gdzie prócz pisarza nikt pisać nie umie, a czasem jest tylko jeden pisarz na cztery gminy, który wyzyskuje utrzymujących buhaje w ten sposób, że za wypełnianie druków, każe sobie płacić po 5 ct. od sztuki byłoby wskazaniem, druki te jakoś uprościć i nałożyć obowiązek na gminy, aby druki wypełniane były przez pisarzy bezpłatnie.

f) Buhajki licencyonowane winny być pod ciągłym dozorem gminnych oglądaczy bydła, a w ciągu roku bodaj raz jeden badane co do stanu zdrowia przez lekarza weterynaryjnego, chociażby tylko przez wzgląd na gruźlicę, która się przerażająco szerzy. Nadto aby gminny oglądacz bydła był odpowiedzialnym za niedoniesienie odpowiedniej władzy o puszczeniu buhajów, które nie były licencyonowane.

19. Gródek.

1. Okręg: Janów. 8.174 sztuk. 2. Licencyonowano 27 buhajów. 3. Z 12 gmin nie przeprowadziło buhajów (gmin wszystkich 28). 4. Powodem niewykonywania przepisów ustawy hodowlanej we wszystkich gminach równomiernie, jest opieszałość gmin, w niektórych wypadkach posunięta do zupełnego ignorowania przepisów ustawy. Komisya przeprowadza licencyonowanie od r. 1897. 5. O postępie osiągniętym dotychczas w hodowli zdania jeszcze wyrazić nie można, albowiem Komisya lic. w tutejszym okręgu działania swoje dopiero w r. 1897. rozpoczęła 6. Ażeby zapewnić ścisłe wykonywanie ustawy hodowlanej, koniecznem jest polecenie gminom wykonanie przepisów ustawy hodowlanej ze strony Wydziału krajowego przy równoczesnej bezwzględnej egzekucji c. k. Starostwa. Z drugiej strony wydatna pomoc gminom w osiągnięciu funduszy na zakupno buhajów i możliwie najdalej idące ułatwienia w otrzymaniu tej pomocy. Oznaczenie z góry ceny za buhaje przez Komitet Tow. gosp. zakupywanych oraz wyznaczenie pewnej ilości buhajów subwencyjnych dla gmin tutejszego okręgu.

Okręg: Gródek. Nie przeprowadzono dotąd licencyonowania.

20. Grybów.

1. Okręgi: Ciężkowice i Grybów. 15.775 sztuk. 2. Licencyonowano 42 buhajów. 3. W 40 gminach nie licencyonowano żadnego buhaja (gmin wszystkich 72). 4. Komisya zauważyła, iż w ogóle buhaje licencyonowane w roku 1897, zaledwie tylko wyjątkowo zostały obecnie Komisji przedstawione, a po bliższym badaniu — okazało się, że je sprzedano po wyższej cenie z powodu znaku wypiętnowanego na rogu — za który kupcy chętnie drożej płacą. Komisya przeprowadza licencyonowanie od r. 1895. 5. W okręgu Ciężkowice przedstawiono Komisji zbyt małą ilość buhajów do licencyonowania, przeważnie nie odpowiednio żywionych i pielęgnowanych. Natomiast w okręgu Bobowa, Grybów i Świetnica znaleziono znaczny postęp hodowli w porównaniu ze stanem r. 1896. Nadto przybyło kilka buhajów zakupionych przez pojedynczych hodowców włościan, odpowiednich celowi, w czem dowód, że podjęte prace i koszta przez władze krajowe, odnoszą skutek, chociaż wolny lecz stanowczy. 6. Niewątpliwie dodatnio przyczynia się do podniesienia hodowli coroczne premiowanie bydła, czego dowodem, że do Bobowy doprowadzono znaczną ilość wyborowych krów cielných, jałówek i buhai, tak, że Komisya znalazła się w kolizji przy obdzielaniu zasługujących na odznaczenie tak skromnymi funduszami przeznaczonemi na nagrody pieniężne. Pożądaniem będzie

wystarać się w przyszłości tak z funduszków krajowych, jakoteż państwowych równej subwencji na premiowanie bydła w przekonaniu, że środek ten pieniężnej nagrody wpływa dodatnio na hodowców włościan.

Aby powstrzymać szkodliwy ubytek buhajów niezbędnych dla podniesienia hodowli miejscowej i zachęcić włościan do dalszego użytku miejscowego, należy zastosować następujący sposób: Hodowca otrzymawszy licencję, dostaje za najcenniejsze buhaje po 20 zł. za dobre żywienie, lecz obowiązuje się zarazem nie pozbywać buhaja przez dwa lata, przedstawiając go każdorazowej Komisji licencyonującej.

21. Horodenka.

1. Okręg: Obertyn. 2.916 sztuk. 2. Licencyonowano 8 z przyprowadzonych 12 buhajów. 3. Z 17. gmin nie przyprowadzono buhajów (gmin wszystkich 21). 4. Przedewszystkiem ugodę zwykle konserwatywnym zwany, dalej trudność znalezienia w gminie chętnego gospodarza, któryby chciał utrzymać buhaja. Utrzymanie bowiem dużo kosztuje a wynagrodzenie chociażby 1 zł. od skoku nie stoi w żadnym stosunku do kosztów utrzymania, a pomimo to, że 1 zł. wydaje się ceną dosyć umiarkowaną, to nikt w gminie - do licenc. buhaja nie doprowadza krowy, lecz szuka sobie nielicenc. buhaja, które za 10—20 ct. puszcza. To wyradza konkurencję, która aczkolwiek ustawą zakazana, nigdzie jednak nie jest dopilnowana i do wiadomości władz podawana, zwłaszcza, że na czele gminy stoi człowiek, któremu nowe zaprowadzenia nie podobają się, a który często sam ma nielicencyonowanego buhaja, którego w powyższy sposób użytkuje. Komisya przeprowadza licencyonowanie od r. 1895. 5. Postęp aczkolwiek bardzo powolny jest a przekonać się można o tem na jarmarkach, gdzie można natknąć dużo poprawnej rasy wołów i krów a szczególnie młodzieży. Jest nadzieja, że teraz cała rzecz raźniej pójdzie, zwłaszcza że Rada powiatowa Horodeńska każdej gminie wstawiła w budżet pewną kwotę na zakupno buhaja gminnego. 6. Paragraf 16. ustawy musi być w ten sposób zmieniony, że każdy właściciel nie licencyonowanego a tem samem nie odpowiedniego buhaja jest zmuszonym pod grzywną takowego dać wykastrować.

1. Okręg: Horodenka (nie podano ilości krów i jałówek). 2. Licencyonowano 26 buhajów. 3. 21 gmin nie posiada buhajów licencyonowanych (gmin wszystkich 29). 4. Komisya przeprowadza licencyonowanie od r. 1895. Brak organów, któreby z energią odpowiednią ważności sprawy zajęły się wprowadzeniem w życie ustawy i czuwaniem nad wykonaniem przepisów. 6. W pierwszym roku wprowadzenia ustawy donosili niejednokrotnie, żandarmerya i sami właściciele licencyonowanych buhajów o nadużyciach. Ci ostatni domagali się we własnym interesie by winnych przykładnie karano, lecz bezskutecznie, bo do dnia dzisiejszego nie ma śladu grzywien. Wydział powiatowy nałożył na gminy obowiązek zakupienia buhajów wstawiając do budżetów gminnych na r. 1897. z urzędu potrzebne kwoty i uwiadomił o tem Starostwo, z tem, ażeby kwoty te przymusowo ściągnąć i zakupić buhaje. Zarządzenie to dotychczas nie-przeprowadzone.

W okręgu horodeńskim, nacisk na wprowadzenie w pełne życie ustawy, powinien być tem większy, że znając stosunki tutejsze twierdzimy stanowczo, że włościanie sami są przekonani o potrzebie dobrych rozplodników, i że w każdej gminie znajdzie się hodowca, który chętnie dla interesu utrzymać będzie buhaja licencyonowanego, jeżeli tylko władze uchronią go od niedozwolonej konkurencji.

22. Husiatyn

1. Okręg: Husiatyn. 6.920 sztuk. 2. Licencyonowano 51 z przyprowadzonych 110 buhajów. 3. Z 6. gmin nie przyprowadzono buhajów (gmin wszystkich 23). 4. W pierwszym rządzie nieświadomość ustawy u ludu, a powtóre, że organa c. k. władzy nie przestrzegają wcale ustawy hodowlanej. Komisye przeprowadzają w całym

powiecie licencyonowanie od r. 1895. 5. Jest postęp. bo kiedy podczas pierwszych komisji, buhaje licencyonowane przeważnie były własnością obszarów dworskich, to przy ostatniej komisji na 51 sztuk licencyonowanych było 38 sztuk własnością włościan. 6. Należy odnieść się do c. k. Namiestnictwa, aby poleciło c. k. Starostwom ściśle przestrzeganie ustawy, jakoteż do żandarmeryi, aby poleciła swoim podwładnym organom, aby więcej czuwali nad przestrzeganiem ustawy a winnych do ukaranie przedstawiali. — W końcu należałoby ustanowić, aby buhaj licencyonowany nie mógł być przynajmniej przez pół roku sprzedanym po za obręb gminy.

1. Okręg: Kopeczyńce 7.200 sztuk. 2 Licencyonowano 33 buhajów. 3. Z 8 gmin nie przyprowadzono buhajów (gmin wszystkich 27). 4. Przepisy ustawy co do §. 15., 16. i 18. weale nie są wykonywane a wszelkie okólniki i napomnienia do gmin wystosowane na nie się nie przydały. — W sprawozdaniach corocznych po odbytem licencyonowaniu donosimy do władz przynależnych o tem i prosimy daremnie o pomoc. Żandarmerya nie donosi o przekroczeniach co by jej bardzo łatwo przychodziło, gdyż w tutejszym pasie granicznym ma ciągle do czynienia z ewidencją bydła. 5. Pomimo niezaprzeczonej pilności członków Komisji nie idziemy naprzód, ale przeciwnie wstecz. Rezultaty lat poprzednich były pomyślniejsze, gdyż w r. 1896 otrzymano licencję 36 w r. 1897. 42 a w roku bieżącym tylko 33 buhajów. 6. Brakującą ilość buhajów dałoby się łatwo w tutejszej okolicy zastąpić, gdyż za stosunkowo niską cenę nabyć je tu można w jakości odpowiedniej i wymaganej przepisami ustawy. Kilku gminom biedniejszym należałoby przyjść z pomocą. Kary i grzywny byłyby wprawdzie bardzo dotkliwe dla gmin, jednak chcąc, aby ustawa przyniosła pożytek, muszą być jej przepisy wykonywane. Właściciele buhajów lic. uskarżają się, że je utrzymać nie są w stanie, z powodu, że włościanie nieprzyprawdzają krów, mając do dyspozycyi za darmo lub za niską cenę buhaje nielicencyonowane.

23. Jarosław.

1. Okręg: Jarosław-Pruchnik nie przeprowadzono dotąd licencyonowania.

1. Okręg: Radymno. 6.545 sztuk (dwie gminy nie nadesłały spisów bydła i połowa obszarów dworskich). 2. Licencyonowano 30 buhajów, z tych 10 odpowiadało zupełnie wymogom instrukcyi. 3. Z 17. gmin nie przyprowadzono buhajów (wszystkich gmin 31). 4. Komisya utworzona w bieżącym roku po raz pierwszy do końca lipca ukończyła licencyonowanie. 5. W hodowli bydła postępu być nie może, gdyż ustawa hodowlana w powiecie jarosławskim po raz pierwszy tego roku wprowadzoną została. 6. Gdyby ustawa hodowlana ściśle przestrzegana była, postęp byłby widocznym za lat kilka, ale niestety tak nie jest, gdyż obok licencyonowanych buhajów nawet w jednej i tej samej miejscowości są nielicencyonowane, do których o wiele więcej krów doprowadzają, ponieważ opłata jest mniejszą (10—20 ct.). W gminach ubogich na piaskach należałoby wprowadzić buhaje subwencyjne, choćby mniejsze i nie tak kosztowne jak Towarzystwo gosp. rozdaje.

1. Okręg: Sieniawa (brak sprawozdania).

24. Jasło.

1. Okręgi: Jasło, Frysztak i Żmigród. 36.959 sztuk. 2. Licencyonowano 137 z przyprowadzonych 180 buhajów. 3. Z 67 gmin nie przyprowadzono weale buhajów (gmin wszystkich 156). 4. Brak organów do wykonywania ustawy. Komisya przeprowadza licencyonowanie od r. 1894. 5. Postęp w hodowli bydła widoczny, lecz nie ze skutków ustawy, tylko że włościanie starają się sami o lepsze odżywianie inwentarza. 6. Kupować buhajki w większej ilości i dawać po 2. latach użytku na własność hodowcy.

25. Jaworów.

1. Okręg: J a w o r ó w. 14.008 sztuk. 2. Licencyonowano 15 buhajów. 3. Z 26. gmin nie przyprowadzono buhajów (gmin wszystkich 34). 4. Znane ubóstwo ludności wiejskiej i małomiejskiej w ogóle w powiecie spowodowane kilkuletniemi klęskami i nieurodzajem, pomorem świń i zarazami u bydła. Reprezentacye gmin z powodu przeciążenia opodatkowanych przeróżnymi ciężarami gminnymi i szkolnymi, niechęć ludność obarczać nowemi ciężarami, wstrzymują się z zaciągnięciem pożyczek z funduszu hodowlanego na zakupno buhajów. Komisye przeprowadzają licencyonowanie w całym powiecie od r. 1895. 5. Postęp na polu podniesienia hodowli bydła, wiele pozostawia do życzenia. 6. Wydzielić z funduszków rządowych i krajowych uboższym gminom znaczniejsze subwencye bezzwrotne, lub też pożyczki bezprocentowe na kilka lat do zwrotu rozłożone na zakupno buhajów rasy poprawnej.

1. Okręg: K r a k o w i e c. 9.309 sztuk. 2. Licencyonowano 12 buhajów. 3. Z 21. gmin nie przyprowadzono buhajów (gmin wszystkich 33). 3. Uwagi dalsze podano w okręgu Jaworowskim.

26. Kałusz.

1. Okręg: K a ł u s z. 15.287 sztuk. 2. Licencyonowano 47 z przyprowadzonych 60 buhajów. 3. Z 34. gmin nie przyprowadzono buhajów (gmin wszystkich 48). 4. Koszta utrzymania są znaczne a dochód z puszczenia buhajów do krów jest bardzo mały, tak że kosztów utrzymania nie pokrywa. Z wyjątkiem miejscowości, gdzie są osadnicy niemieccy, którzy dobrze rozumieją znaczenie hodowli bydła dla gospodarstwa i utrzymują dostateczną ilość buhajów, inne gminy ruskie zapoznają tę doniosłość i mało rozwijając się nie utrzymują lepszych buhajów do rozplodu. Komisye przeprowadzają licencyonowanie w całym powiecie od r. 1895. 5. Gminy, które miały subwencyonowane lub subwencyjne buhaje, podniosły się znacznie w chowie bydła rasy poprawnej i dziś można tam znaleźć w większej ilości dobre okazy krów i rozplodników. Rok 1897/8. klęski nieurodzaju niekorzystnie wpłynął na rozwój hodowli i dlatego mniej przedstawiono buhajów do licencyonowania.

6. a) buhaje pochodzące z rasy poprawnej zdolne do rozplodu winne być subwencyonowane ze strony kraju. Nie podobna zmuszać gminy, nie mające pastwisk, do utrzymywania potrzebnej ilości buhajów. Jeżeli jednak właściciel buhaja będzie miał oprócz opłat za odlatowanie krów, pewną kwotę jako dodatek na utrzymanie buhaja, to się podejmie chowu buhaja i należytego pielęgnowania. b) Nadzoru nad wykonaniem ustawy nie ma żadnego. Należy postarać się, aby Starostwo nakazało żandarmeryi, iżby ta podczas swoich patroli po wsiach bacznie zwracała uwagę na nielicencyonowane buhaje, iż by nie były puszczone do krów obcych. Toż samo i naczelnicy gmin winni czuwać nad tem, aby buhaje nielecie. nie były używane.

1. Okręg: W o j n i ł ó w (brak sprawozdania), (gmin wszystkich 21).

27. Kamionka str.

1. Okręg: R a d z i e c h ó w. 9.294 sztuk. 2. Licencyonowano 45 z przyprowadzonych 57 buhajów. 3. Z 17. gmin nie przyprowadzono buhajów (gmin wszystkich 32). 4. Obojętność właścicieli krów a nie przestrzeganie przez Zwierzchności gminne ustawy hodowlanej. Stanowi się pokryjomu buhajkami rocznymi na pastwisku lub w domu. Do stanowienia biorą już cieliczki 1 lub 1½ roczne. Buhaje licencyonowane przez właścicieli bardzo często bywają sprzedawane na rzeź, jako lepiej utrzymane, tak że w gminie nie ma innego buhaja. Komisye przeprowadzają licencyonowanie w całym powiecie od r. 1895. 5. Gdzie były stacye buhajów subwencyonowanych, lub gdzie włościanie stanowią dworskimi buhajami, tam widać już młody rozplodowy materiał

znacznie lepszy i z pokolenia tego zaczynają się rekrutować buhaje sprowadzane do licencyi. W ogóle, gdzie dwór jest i jaki taki prowadzi chów bydła, tam i włościanin przyzwyczaja się do racjonalnego hodowania.

6. a) Ostro zakazać paszenia nieczyszczonych buhajków z innym bydłem na pastwisku. We wsi ustanowić kontrolora.

b) Zaprowadzić stacje licencyonowane dworskich buhajów, na których odstawianoby 60 krów włościańskich darmo.

c) Jałówka najwcześniej powinna być stanowioną w wieku 1½ roku; za wcześniejsze stanowienie powinien być właściciel krowy karany. Kontrolę najłatwiej może wykonywać rewizor bydła, który każdą sztukę ma wpisaną do katastru.

d) Aby powstrzymać choć w części sprzedaż buhajów licencyonowanych, należałoby właścicielom tychże, oprócz dochodu, jaki mają ze stanowienia, który często jest niezmiernie mały, wyznaczyć po upływie każdego roku choćby małą pieniężną premię, jakoteż i na cielęta z rozplodu po licencyonowanym buhaju.

e) Pożądanem byłoby raz na rok premiowanie bydła rogatego w każdym okręgu licencyjnym.

1. Okręg: B u s k (nie podano ilości krów i jałówek). 2. Licencyonowano 20 buhajów. 3. Z 22 gmin nie przyprowadzono buhajów (gmin wszystkich 33). 4. Powodem, że ustawa dotąd nie jest w zupełności wykonywana, jest z jednej strony niechęć ludności, z drugiej strony brak odpowiedniego materiału. Właściciele nigdy dłużej jak rok nie trzymają licenc. buhajów, nie zdarzyło się bowiem, aby w roku następnym ten sam buhaj przyprowadzony był do licencyonowania. 5. Postępu nie widać ani w przychodku ani w liczbie buhajów, a najgorzej rzecz stoi w okolicach leśnych. 6. Z powodu małej liczby buhajów zdolnych do licencyonowania nie doradzam energicznego ścigania przez żandarmeryę puszczenia buhajów nielicenc. Natomiast te gminy, z których ani jednego buhaja nie przedstawiono do licencyi, powinny być przymusowo zobowiązane do zakupna buhaja gminnego, ku czemu pomoc w funduszu hodowlanym.

1. Okręg: K a m i o n k a s t r. (brak sprawozdania). 2. Licencyonowano 16 buhajów w r. 1897. (gmin wszystkich 27). 6. Jak długo nie będzie surowo przestrzegana ustawa i karaniem dopuszczanie krów do nielicencyonowanych buhajów, tak długo ustawa pozostanie bez wpływu, jak dotąd bowiem ciągle te same tylko gminy przyprowadzają swoje buhaje do licencyonowania.

28. Kolbuszowa.

W całym powiecie wykonanie ustawy hodowlanej zawieszono na czas w §. 21. ustawy dozwolony.

29. Kołomyja.

1. Okręg: G w o ź d z i e c. 3.775 sztuk. 2. Licencyonowano 19 z przyprowadzonych 34 buhajów. 3. Z 13 gmin nie przyprowadzono buhajów (gmin wszystkich 24).
 4. Tak w okręgu kołomyjskim, jakoteż i gwoździeckim Komisya od 3. lat przeprowadza regularnie licencyonowanie. Że nie wszystkie gminy poczuwają się do obowiązku zastosowania się do ustawy hodowlanej, to można przypisać tylko obojętności i nieporadności tychże, tem bardziej, że fundusze tak krajowe jak i powiatowe stoją do dyspozycyi na zakupno buhajów dla gmin. Komisye przeprowadzają w całym powiecie licencyonowanie od r. 1895. 5. W okręgu kołomyjskim jest znaczny postęp w podniesieniu bydła. Widać już wszędzie poprawną rasę tak krów jak i wołów. Jedną okolicznością jest na przeszkodzie do znaczniejszego podniesienia hodowli a mianowicie, że najpiękniejsze okazy cieląt zostają masami wykupywane na rzeź i wysełane do Wiednia i innych

miast większych. W okręgu gwoździeckim widać mniej postępu. 6. Wpływy moralne i zachęcenia przy każdej sposobności nie wywarły jeszcze należytego skutku. Tu trzeba ze strony władzy powiatowej tak politycznej jak autonomicznej większy nacisk wywierać na opieszale gminy i koniecznie zastosować się do ustawy §. 9., 10. i 11. Pობłażliwość w wymiarze kar ze stron władzy politycznej na przekraczających ustawę, nie powinna mieć miejsca.

1. Okręg: Kołomyja. 14.678 sztuk. 2. Licencyonowano 55 z przyprowadzonych 90 buhajów. 3. Z 11. gmin nie przyprowadzono buhajów (gmin wszystkich 32). Uwagi dalsze podane przy okręgu gwoździeckim.

1. Okręg: Peczyniżyn. 6.664 sztuk. 2. Licencyonowano 22 buhajów. 3. Z 8 gmin nie przyprowadzono buhajów (gmin wszystkich 19). 4. Komisya przeprowadzała licencyonowanie w wyznaczonym czasie. 5. Postęp w kierunku hodowli w skutek wprowadzenia ustawy hodowlanej jest dodatnio widocznym w tych gminach, które posiadają licencyonowane buhaje rasy poprawnej, a przychówek należycie i odpowiednio żywią.

6. a) Zakaz surowy i bezwzględne kary pieniężne, możliwie wysokie za wspólne paszenie buhajów z krowami i jałówkami.

b) Kary za puszczenie buhajów nielicencyonowanych do krów, chociażby nawet bezpłatnie.

c) Zmuszanie poszczególnych gmin do tego, by na 100 krów przynajmniej jeden buhaj odpowiedni był licencyonowanym.

d) Gminom, które weale nie mają buhaja do licencyonowania odpowiedniego, a które na to zasługują, zakupić buhaja i poczynić wielkie ulgi w spłatach, lub utworzyć stację subwencyjną.

e) Celem zachęcenia ludności do licencyonowania buhajów i odpowiedniego żywienia i pielęgnowania, zaprowadzić corocznie na wiosnę podczas licencyonowania, premiowanie licencyonowanych buhajów z dwoma kategorjami nagród, z warunkiem, że premiowany buhaj nie może być przez rok sprzedany.

f) Gospodarzom, którzy licencye na swe buhaje otrzymali, unormować cenę skoku, gdyż dzieją się nadużycia, w skutek czego biedniejsi gospodarze doprowadzają krowy do nielicenc. buhajów.

30. Kossów.

1. Okręg: Kuty-Żabie. 11.870 sztuk. 2. Licencyonowano 22 buhajów. 3. Z 16. gmin nie przyprowadzono buhajów (gmin wszystkich 22). 4. Zupełne nieprzestrzeganie ustawy przez Starostwo a tem samem i przez organa podwładne. Naczelnicy gmin i pisarze nie ogłaszają należycie okólników Komisji. Żandarmerya weale nie zajmuje się tem, by do cudzych krów używanym był tylko licenc. buhaj. Komisye przeprowadzają licencyonowanie w całym powiecie od r. 1895. 5. Postęp bardzo mały z powodu nieprzestrzegania ustawy i braku zupełnego rasowych rozplodników. 6. Władze rządowe powinny wydać stosowne polecenie swym organom a mianowicie żandarmeryi, by należycie przestrzegały wykonywania ustawy a winnych aby pociągano do odpowiedzialności. Większym gminom należałoby dostarczyć po jednym rasowym rozplodniku.

1. Okręg: Kossów. 8.439 sztuk. 2. Licencyonowano 18. buhajów. 3. Z 12. gmin nie przyprowadzono buhajów (gmin wszystkich 23). 4. Apatya włościac i brak buhajów. 5. Postęp bardzo nieznaczny, jak to widać z liczby licenc. buhajów. 6. Należy po myśli §. 9. ustawy zmusić gminy, by utrzymywały potrzebną ilość buhajów, jakoteż ułatwić gminom i umożliwić nabycie odpowiednich buhajów.

31. Kraków.

1. Okręg: Kraków 18. 106. sztuk. 2) Licencyonowano 125 z przyprowadzonych 163. buhajów. 3) Z 35 gmin nie przyprowadzono buhajów. (gmin wszystkich 107.) 4) Komisya przeprowadzała licencyonowanie od r. 1894. począwszy.

Powodem niewykonania należytej ustawy jest niedbalstwo i opieszałość włościan, którzy często nawet mając buhaje, nie starali się o ich doprowadzenie do licencyonowania, tudzież brak należytego dozoru nad wykonaniem ustawy w ogóle a nad stanowieniem cudzych krów przez nielicencyonowane buhaje w szczególności. 5) Postępu nie można zaznaczyć żadnego w tutejszym powiecie. 6) a) Wzmocnienie nadzoru przez organa do tego powołane nad wykonaniem ustawy, zwłaszcza zaś przez zwierzchności gminne, które powinny być pociągane do surowej odpowiedzialności za zaniedbanie swych obowiązków, skoro będzie sprawdzone, że w ich gminie stanowiono cudze krowy buhajami nielicencyonowanymi.

b) potrzeba, ażeby fachowy znawca bydła przynajmniej dwa razy do roku odbywał w każdej gminie rewizję bydła pod względem jego hodowli i utrzymania.

32. Krosno.

1) Okrągi: Krosno i Dukla. 25.666 sztuk. 2) Licencyonowano 88 buhajów. 3. Z 6 gmin nie przyprowadzono buhajów (gmin wszystkich 84. Dukla 32 Krosno 52.) 4. Niedostateczny nadzór nad buhajami nielicencyonowanymi i tam gdzie posterunek żandarmeryi jest energicznym i dba oto np. w okolicy posterunku w Miejscu Piastowem, tam widoczny i znaczny postęp tak pod względem ilości jak i jakości buhajów.— Komisya przyprowadza w całym powiecie licencyonowanie od r. 1895. 5. Postęp w podniesieniu hodowli zwłaszcza w części powiatu bardziej oświeconej jest znaczny i widoczny, nawet w gminach gdzie zkadinał pod względem rasy pomocy nie było, gdyż ani dworu ani stacy buhajów nie ma, jednak stan buhajów znacznie wzrósł, a pod względem jakości bywa znakomitym np. gmina Iwoniecz, obecnie 8—10 buhajów licen. stale mające. 6. Główna trudność w przeprowadzaniu licencyonowania i kontroli leży w tem że nie wszystkie buhaje bywają Komisji przedstawiane, Komisya zaś nie wie w jaki sposób zmusić właścicieli do przedstawiania buhajów.

Mała liczba buhajów licen. tłumaczy się tem, że licencye odbywają się w maju tj. w czasie gdy buhaje przeszło rok mające i w ogóle starsze już są przed przednowkiem sprzedane, które w spisie bydła w grudniu zestawionym jeszcze figurowały. Dlatego czas licencyonowania należałoby zmienić w na późną jesień lub zimę, co jednak jest w kolizyi z premiowaniem bydła które wyłącznie na wiosnę musi się odbywać. Utrudnieniem w oznaczaniu terminu do licencyonowan. jest przepis ustawy, by 6. tygodni wprzód ogłoszenie nastąpiło.

33. Limanowa.

1. Okręg: południowy 10.968 sztuk. 2. Licencyonowano 74. z przyprowadzonych 82. buhajów. 3. Z 20 gmin nie przyprowadzono buhajów (gmin wszystkich 78.) Zawieszono ustawę w 27 gminach południowego okręgu limanowskiego.

Przyczyną, że ustawa należycie wykonywana nie jest, jest z jednej strony niechęć i nieufność włościan do tejsze jako do każdej nowości, z drugiej brak należytego nacisku władz egzekutywę posiadających i brak poczucia obowiązków organów bezpośrednio nad wykonaniem ustawy czuwać mających.

Komisye przeprowadzają w całym powiecie licencyonowanie od r. 1895.

5. Postęp prawie niedostrzegalny. Niektóre gminy bagatelizują sobie czynności Komisji nieprzyprawdając z umysłu buhajów (choć posiadają takowe) posiadacze zaś licenc. sztukskarżą się, że ludność posyła swe krowy do nielicenc. jako tańszych, nikogo zaś niema, aby o tem doniósł, co jest faktem, nie wpłynęło bowiem dotąd ani jedno doniesienie zwierzchności gminnej o takim przekroczeniu, które przecież są na porządku dziennym. Postęp widoczniejszy jedynie jest tam, gdzie Towarzystwo rolnicze ustanowiło stacye subwencyonowanych buhajów gdzie ludność po niskich taksach dość chętnie odstawa swe krowy. 6. Potrzebny silny i stanowczy nacisk Władz powiatowych na zarządy gminne, nie zagrożenia na piśmie w okólnikach, lecz dopilnowanie sumienne ustawy, szczególnie przez żandarmeryę, i ściąganie natychmiastowe grzywien nałożonych.

1. Okręg: północny 2.049 sztuk. 2. licencyonowano 20. z przyprawdzonych 25. buhajów. Z 2 gmin nie przyprawdzono buhajów, (gmin wszystkich 12). 4. W okręgu północnym ustawa jest wykonywaną wcale zadowalniająco, a nie wielkie braki jakie się jeszcze dają spostrzegać niezawodnie w krótkim czasie dadzą się usunąć, jeżeli usiłowania Komisji lic. należycie i energicznie poparte będą przez Władzę polityczną i powiatową. 5. Jeśli gdzie, to w okręgu północnym ustawa hodowl. ma bardzo doniesie znaczenie, z powodu bowiem już pewnej jednolitości kierunku hodowli, oraz zorganizowanego związku hodowlanego włościańskiego, niedopuszczanie nieodpowiednich buhajów do rozplodu staje się głównym warunkiem powodzenia hodowli rasy czerwonej polskiej w całej okolicy. I pod tym względem skutki już są widoczne, gdyż buhaje innych ras w tym okręgu utrzymać się obecnie nie mogą. 6. Gminy nie mające własnych buhajów licen. mają zawierać umowy pisemne ważne na rok jeden z prywatnymi właścicielami buhajów licencyonowanych, a to celem zapewnienia gminom trwałego używania buhaja w ciągu roku, bez obawy, że właściciel przy pierwszej sposobności buhaja sprzeda, a gminę bez buhaja pozostawi.

Jest pożądanem, aby żandarmerya więcej się tą ustawą interesowała i aby miała polecenie przy swych obchodach informowania się i badania czy są w gminach buhaje nielicencyonowane, które bywają puszczone do krów obcych i aby o wszelkich przekroczeniach ustawy donosiła c. k. Starostwu. Właściciele nielicencyonowanych buhajów będąc ciągle pod kontrolą żandarmeryi niezawodnie w krótkim czasie będą musieli pozbyć swe buhaje, jeżeli nie zechcą się narazić na ciągłe indagacye i kary pieniężne.

Także zwierzchności gminne winne więcej tą sprawą się zajmować. Wójt gminy powinien zawsze przy licencyonowaniu być obecnym i dostarczyć Komisji dokładny wykaz stanu bydła a przede wszystkim dokładny spis buhajów w gminie, zazwyczaj bowiem spis krów jest dosyć dokładny, gdy tymczasem stan buhajów w gminie bywa przedstawiony jako mniejszy. Pod tym względem powinni wójei otrzymać w Radzie powiatowej stanowcze pouczenie i napomnienie.

34. Lisko.

1. Okręg: Ustrzyki dolne 5.655. sztuk. 2. Licencyonowano 11. z przyprawdzonych 15 buhajów. 3. Z 21. gmin nie przyprawdzono buhajów (gmin wszystkich 28). 4. Apatya większych właścicieli, niedbalstwo i lekceważenie mniejszych właścicieli — bardzo złe żywienie bydła — puszczenie do krów i cielie bezkarnie małych i nędznych buhajów, Komisye przeprowadzają licencyonowania w całym powiecie od r. 1895. 5. Postępu dostrzedz nie można, włościanie bowiem przedstawienia i pouczenia czynione przez Komisję lekceważą i dawnym zwyczajem postępują. 6. Należałoby przynajmniej do kilku większych i majątniejszych gmin sprowadzić odpowiednie buhaje. Władze muszą się wzięść energicznie do karania winnych już to grzywnami już to aresztem.

Władze muszą wydać polecenie surowe do gmin by tylko licen. buhaje mogły odstanawiać krowy i jałówki.

1. Okręg: Lisko 5.181. sztuk. 2. Licencyonowano 16. z przyprowadzonych 17 buhajów 3. Z 31 gmin nie przyprowadzono buhajów. (gmin wszystkich 43). 4. Te tylko gminy przedstawiają buhaje, które sąsiadują z miejscem, w którym się licencyonowanie odbywa. Przedeszystkiem obawiają się, że przez nieuwzględnienie małych buhajów, zniewoli się ich do trzymania dużych co ze względu na drobne kształty swych krów uważają za niebezpieczne. I rzeczywiście mają włościanie tutejsi predylekcyę do buhajów wątych, koślawych i przez nadmierne i wczesne dopuszczanie zużytych. Nie reflektują na przychówek, chodzi im głównie, aby krowa dała mleko, cielę sprzedają na rzeź, a bogatsi do chowu kupują podrosłe byczki na targach w okolicy Sanoka, gdzie chów bydła stoi wysoko. I tutaj chów bydła mógłby się bardzo rozwinąć, gdyż łąk i pastwisk jest pod dostatkiem, lecz brak rozumienia własnego interesu, niedbalstwo i lenistwo tutejszej ludności stoi temu na przeszkodzie. 5. Skutków wprowadzenia ustawy dotychczas nie widać. Faktem jest, że dopuszczają buhaje nielicenc. a to uchodzi bezkarnie i że gminy w ogóle wcale się tem nie interesują, aby mieć buhaja. 6. Należy zniewolić gminy, aby koniecznie zaopatrzyły się w buhaja i surowo przestrzegać i karać używanie buhajów nielicenc.

Najprędzej doprowadziłoby do celu dawanie gminom buhajów bezpłatnie. Zamiast wydawać pieniądze na premiowanie i nagradzanie sztuk często niezasługujących na to, lepiej z pieniądze, które kosztuje wystawa przeglądowa kupić parę buhajów i rozdać dbalszym o hodowlę gminom.

1. Okręg: Baligród około 11.642 sztuk. 2. Licencyonowano 23. z przyprowadzonych 36. buhajów. 3. Z 36 gmin nie przyprowadzono buhajów. (gmin wszystkich 59). 4. a) Nęcza w roku gospodarskim 1897/8, a co za tem idzie wysprzedaż części inwentarza u każdego prawie z gospodarzy tutejszej górskiej okolicy, a w dalszym ciągu złe żywienie pozostałej części inwentarza żywego są wymownym powodem nie należytego wykonywania ustawy hodowlanej — dalej b) brak należytej kontroli ze strony żandarmeryi, która tu w bardzo nieznacznej liczbie rozłożona, nie jest w możności spełnić należycie tego obowiązku. 5. Postępu dotąd nie ma, a rok ostatni raczej przyniósł upadek w hodowli bydła. 6. W pierwszej linii zakupno odpowiedniej ilości dobrze zastosowanych rozplodników dla gmin najuboższych — a zmuszenie gmin zamożniejszych do zakupna wskazanych przez Towarzystwo gosp. sztuk buhajów.

Następnie spowodowanie, aby władze polityczne z możliwie większą surowością i pilnością podwładnym organom nakazały donoszenie o przykroczeniach ustawy. — Nareszcie, by organa podwładne ściśle wykonywały zarządzenia Komisji licenc. by buhaje uznane przez Komisję za niezdatne były jeśli nie natychmiast to przynajmniej w możliwie najkrótszym czasie wykastrowane lub zabite na rzeź.

1. Okręg: Lutowska (brak sprawozdania). (gmin wszystkich 24).

35. Lwów.

1. Okręg: Lwów 16.433. 2. Licencyonowano 26. z przyprowadzonych 29. buhajów. 3. Z 29 gmin nie przyprowadzono buhajów. (gmin wszystkich 55.) 4. Nie należyte i nie dość ściśle wykonywanie i przestrzeganie przed wykroczeniami przeciw ustawie o licencyonowaniu buhajów przez władze autonomiczne i polityczne. Komisje przeprowadzają licencyonowanie w całym powiecie od r. 1895.

5. Mimo niekorzystnych dosyć warunków postęp z ustawy okazuje się w przyrastającym tu i ówdzie materiale rozrodczym żeńskim i rozplodowym męskim, w doprowadzaniu z każdym późniejszym rokiem coraz poprawniejszych buhajów Komisjom licencyon. a wreszcie w należytem ocenieniu ustawy samej i wzmniejszającej się znacznie liczbie niezadowolonych, którym buhaje nie licencyonowano, choćby zostały doprowadzone Komisji. 6. Praktyka okazała, iż dla koniecznego porządku asystencya żandarmeryi przy każdym licencyonowaniu byłaby pożądaną.

Apatyi gmin w poszukiwaniu sobie odpowiednich buhajów gminnych, trzeba koniecznie przyjść z pomocą, użyciem pewnych represalii lub pomocą funduszy krajowych lub powiatowych.

Aby ustawa przynieść mogła więcej dodatnich rezultatów byłoby pożądanem.

a) przedłużenie obecnego przyjsiowego sześciolecia na dalszych następnych sześć lat.

b) uzyskać większą i ściślejszą opiekę dla ustawy od władz politycznych i autonomicznych.

c) nałożenie przymusu na gminy, aby do swoich budżetów wstawiały sumy na utrzymanie buhajów gminnych.

1. Okręg: Winniki około 8.500. sztuk. 2. Licencyonowano 36. buhajów. 3. Z 20 gmin nie przyprowadzono buhajów (gmin wszystkich 33). 4. Brak funduszków gminnych na utrzymanie dostatecznej ilości buhajów jest jednym z głównych powodów niewykonywania dotychczasowej ustawy. 5. Postęp w chowie bydła zauważyć się daje ujemny, gdyż więksi właściciele nie chcąc ponosić trudu doprowadzenia buhajów do licencyonowania i nie chcąc się narażać na skutki ustawy wolą nie licencyonować i nie stanowią krów włościańskich, w skutek czego wiele krów zostaje nie cielnych. 6. Przeważna część powiatu lwowskiego nie nadaje się do bezwzględego wprowadzenia ustawy, już to dla braku odpowiedniej paszy dla bydła, wreszcie ze względu, że w miejscowościach bliżej Lwowa położonych chów bydła nieistnieje prawie, gdyż taniej wypada krowę kupić do gospodarstwa mlecznego, aniżeli wychować.

Okręg: Szezerzee (brak sprawozdania). (gmin wszystkich 42.)

36. Łańcut.

1. Okręg: Leżajsk 15.426. sztuk. 2. Licencyonowano 48. buhajów. 3. Z 10 gmin nie przyprowadzono buhajów. (gmin wszystkich 33). 4. Licencyonowanie przez 3 lata regularnie się odbywa (tj. od r. 1896. w całym powiecie). 5. W gminach, które co roku buhaje przedstawiają, postęp na polu podniesienia hodowli polepszył się znacznie. 6. Gminy, które nie przedstawiają buhajów przed Komisję licencyonującą zmusić do tego i wydać polecenie organom właściwym, by ściśle czuwały nad wykonaniem należytym ustawy.

1. Okręg: Łańcut-Przeworsk 32.749. sztuk. 2. Licencyonowano 90. z przyprowadzonych 102 buhajów. 3. Z 35 gmin nie przyprowadzono buhajów. (gmin wszystkich 75). 4. Nie wiele gmin wykazać można, w których stosunek buhajów licen. do ilości krów jest dostateczny, pochodzi to z przyczyny, że włościanie posiadający licen. buhaje nieuzyskują za dopuszczenie do krów dostatecznego wynagrodzenia, powodują się zyskowniejszym interesem i sprzedają buhaje twierdząc, że utrzymywanie buhaja im się nie opłaca, gdyż chociaż pobierają dosyć niską cenę 30 ct. od krowy, włościanie wolą doprowadzać krowy do nielicenc. buhajów za które taniej jeszcze płacą. 5. Postęp w okręgu tutejszym jest znaczny i widoczny. Przy licencyonowaniu spozstrzega Komisya dosyć wiele buhajów przychowanych po buhajach licencyonowanych, które jako zupełnie odpowiednie otrzymują licencyę.

Nadto okolica dostarcza rok rocznie do Czech znaczną ilość krów, które odszczególniają się tam przy dobrem żywieniu mlecznością i odpowiednią budową. 6. W okręgu tutejszym wielu gospodarzy włościan posiada wiarę w postęp hodowli przez ustawę hodowlaną, która może przyjść do wykonania tylko przez wprowadzenie zarządzeń władzy politycznej powiatowej.

Zwierzchności gminne albo mało się troszcza, albo wcale są obojętne na wykonywanie ustawy — z tąd pochodzi zniechęcenie nawet u tych gospodarzy, którzy w pierwszej chwili przejści zostali potrzebą starania się o licencyę dla swych buhajów.

Okazuje się potrzeba pomocy, w rodzaju chociaż miernej subwencji dla stale utrzymujących licen. buhaje — może z funduszków gminnych lub oznaczenie wyższej ceny którą za dopuszczenie krów opłacaćby należało, gdyż przy cenie 30 ct. od krowy i małej ilości doprowadzanych krów, właściciele buhajów nieznajdują rachunku i wysprzedają buhaje.

37. Mielec.

Okręg: Czermin i Mielec (brak sprowadzenia). Komisya przeprowadziła licencyonowanie po raz pierwszy w r. 1898. W 32 gminach ustawa zawieszoną została do czasu w §. 21. ustawy dozwolonego. (gmin wszystkich 96).

38. Mościska.

1. Okręg: Mościska 15.460 sztuk. 2. Licencyonowano. 57. buhajów. 3. Z 27 gmin nie przyprowadzono buhajów. (gmin wszystkich 45). 4. Do roku bieżącego nie przeprowadzono licencyonowania. 5. Do licencyonowania doprowadzono znacznie większą ilość buhajów niepośledniej jakości.

Przy życzliwym poparciu ze strony c. k. Starostwa w krótkim stosunkowo czasie hodowla bydła w powiecie da się znacznie podnieść.

6. a) Aby w spisach bydła wykazywano wszystkie w gminach się znajdujące buhaje w wieku użytkowym i aby takowe pod osobistą odpowiedzialnością naczelników gmin do licencyonowania doprowadzano.

b) Pożądaniem by było wyjaśnienie §. 13. rozporządzenia wykonawczego do ustawy hodowl w tym duchu, że buhajów w ogóle razem z bydłem na pastwisko wypuszczać nie wolno. Z teraźniejszego bowiem brzmienia powyższego paragrafu łatwo można wywnioskować jakoby zakaz powyższy odnosił się tylko do buhajów licencyonowanych.

c) Wobec stosunkowo znacznych kosztów, musi opłata za latowanie krów, być stosunkowo dość wysoką, koniecznym więc jest ścisłe przestrzeganie postanowień §. 2 i 16. ustawy hodowlanej, gdyż tylko w tym wypadku utrzymujący buhaje będą mieć pewność, że koszta wyłożone na lepsze żywienie buhaja, rzeczywiście mu się zwrócą.

1. Okręg: Sądowa Wisznia 7.817 sztuk. 2. Licencyonowano 31 buhajów. 3. Z 14 gmin nie przyprowadzono buhajów. (gmin wszystkich 33). 4. Komisya przeprowadzała licencyonowanie od r. 1894.

a) Brak poczucia dla prawa u wszystkich prawie warstw ludności, chętnie obchodzenie ustaw, choćby z widoczną niekorzyścią spełniane bywa z pewną przyjemnością.

b) Nieudolne wprowadzenie ustawy i niedostateczny nacisk władz rządowych dla jej dopilnowania i wykonania.

c) Ubóstwo gmin, a więc niemożność zakupna rozplodnika, jak i trudność umieszczenia buhaja na stacyi celem starannego jego utrzymania.

d) Zwyczaj utrzymania więcej sztuk z materiału żeńskiego jak grunt dostarczyć może paszy na ich żywienie; z tą liche utrzymanie.

e) Krowy utrzymują właściciele głównie dla mleka, dlatego sprzedają cielęta bez względu na dobroć, w ogóle mało cieląt przechowują.

f) Częste sprzedaże w razie potrzeby pieniędzy, a więc handel bydłem. Z tą niedbałość o bydło w ogóle i mniemanie że ustawa utrudniłaby ten obrót dopełniany drogą zamiany lub sprzedaży.

5. Postęp jest mało widoczny. Choć powoli wywrze ona niezawodnie wpływ zbawienny.

6. a) Pożądaniem by było ściślejsze i energiczniejsze dopilnowanie wykonywania pojedynczych ustanowień przez władze rządowe, konsekwentnie choćby przez trzy lata.

b) Ułatwienie dla Komisji, aby i dwóch członków mogło przeprowadzać licencyonowanie.

c) Zakupno buhajów dla gmin wprost przez Oddziały gospodarskie, za zwrotem kosztu nabycia buhaja po dwu — lub trzy letnim użytku.

d) Udzielanie premii, choćby nie znacznych 3, 5 do 8 zł. za dobre utrzymanie bydła przy sposobności licencyonowania.

e) Udzielanie subwencji małej tam, gdzie dobre utrzymanie bez niej byłoby niemożliwe np. 25 zł.

f) Surowy zakaz pasania na pastwiskach gminnych buhajów z resztą bydła.

g) Zaprowadzenie katastru buhajów licencyonowanych, aby zabronionem było używanie rozplodników nielicencyonowanych.

39. Myślenice.

1. Okręg: Myślenice (cały powiat). 26.109 sztuk. 2. Licencyonowano 8. buhajów (ogółem w powiecie jest 343. buhajów). 2. Licencyonowanie przeprowadzono tylko w gminach, które oto prosily. (gmin wszystkich 67). 4. Wykonanie ustawy zawieszono w całym powiecie. 5. W gminach w których w prowadzono licencyę przedstawiono dostateczną liczbę buhajów, przeważnie rasy krajowej. 5. W powiecie jest dostateczna liczba buhajów, jednak jest wiele takich, które roku jeszcze nie ukończyły, a które przed ukończeniem roku a najwyżej 18 miesięcy sprzedawane bywają, gdyż rzeźnicy szczególnie z Krakowa z powodu niższej opłaty akcyzowej chętnie kupują i w stosunku do trzechletnich drożej płacą.

Pożądaniem by było, aby wystawy przeglądowe bydła połączone z premiowaniem przypadały równocześnie z licencyonowaniem. W niektórych gminach włościanie hodują znaczą liczbę buhajków, z których dałoby się coś wybrać do licencyonowania — lecz sprzedają te buhajki na rzeź przed ukończonym rokiem.

Możnaby wpłynąć na ludność, aby sztuki zdatne do rozplodu dłużej hodowała i na rzeź nie pozbywała, gdyby przy premiowaniu dawano nagrodę tylko buhajkom nie młodszym jak dwuletnim.

40. Nadwórna.

1. Okręg: Nadwórna 16.718 sztuk. 2. Licencyonowano 76 buhajów. 3. W 10 gminach nie ma licencyonowanych buhajów. (gmin wszystkich 38). 4. W pierwszym rzędzie za małe przestrzeganie ustawy licencyjnej. Gminy położone na dołach są łatwiejsze do prowadzenia w nich jakiej takiej kontroli, a lud łatwiejszy do wpojenia jakiejś myśli dodatniej, i widzi co jest dlań z korzyścią. Nieurodzaj na paszę dla bydła w r. 1897. jest powodem nienależytego wykonania ustawy.

Góry atoli, w których lud jest nadzwyczaj trudny do przekonania go do jakiej innowacji, a dalej w skutek swego terytoryalnego położenia, gdzie żadnej kontroli prowadzić nie można, potrzebują jakichś doraźniejszych środków by ten apatyczny stan zmienić, i hodowlę choć trochę podnieść. Komisya przeprowadza licencyonowanie od r. 1895. 5. Na dołach jest stały postęp, gdy przeciwnie w górach zmniejszył się stan buhajów więcej jak o połowę. 6. Potrzeba znacznie więcej energii ze strony Starostwa, któreby powinno przez żandarmeryę prowadzić dokładną ewidencyę, jakie buhaje znajdują się w gminach a przekraczających ustawę należałoby do surowej pociągać odpowiedzialności.

41. Nisko.

W całym powiecie wykonanie ustawy hodowlanej zawieszono na czas w §. 21. ustawy dozwolony.

42. Nowy Sącz.

1. Okręg: Stary Sącz — Muszyna. (nie podano ilości krów i jałówek). 2. Licencyonowano 44 z przyprowadzonych 56. buhajów. 3. Z 54 gmin nie przyprowadzono buhajów (gmin wszystkich 110). 4. Znadto krótki czas by ludzie mogli się zastawą oswoić (bo w tym roku dopiero drugi raz licencyonowanie przeprowadzono). w skutek tego ogromne lekceważenie przepisów — a powtórę kompletny brak nadzoru ze strony odnośnych władz nad wykonaniem tej ustawy — gdyż naczelnicy gmin prawdopodobnie sami dobrze niewiedzą, ile w gminie buhajów się znajduje. Należyście nieogłaszać, aby wszystkie buhaje przedstawiano Komisji.

Komisja przeprowadza licencyonowanie od r. 1897. 5. Postęp o tyle, że tego roku więcej buhajów doprowadzono do licencyonowania i niektórzy gospodarze starają się o lepszego buhaja — i więcej dbają o racjonalniejsze utrzymanie. 6. Zarządzić, aby każda gmina posiadała buhaja licencyonowanego, który byłby własnością gminy.

Biednym górskim gminom udzielić zapomogi przynajmniej na kupno buhaja. Rozciągnąć ścisły nadzór, aby nielicencyonowany buhaj nie był nigdy do krów dopuszczany, i aby go nie wolno było razem z bydłem wypędzać na paszę.

1. Okręg: Nowy-Sącz 12 070 sztuk. 2. Licencyonowano 27 buhajów. 3. Tylko kilkanaście gmin przyprowadziło buhaje (gmin wszystkich 57). 4. Na każdym kroku daje się uczuć bądź obojętność, a nawet niechęć — gminy zapatrują się na tę nową ustawę wprost z nieufnością. 5. Powiat przez wprowadzenie ustawy hodowlanej nie zyskał na polu podniesienia hodowli. 6. W roku zeszłym Komisja chcąc gminy zachęcić przyznawała właścicielom licencyonowanych buhajów premie w wysokości 20 zł. na utrzymanie buhajów. W tym kierunku podjęte starania poparte nawet przez Wydział powiatowy, Towarzystwo rolnicze okręgowe i grono obywateli dobrze myślących nie przyniesie nigdy żadnych dodatnich rezultatów, jeżeli władze powiatowe, które mają egzekutywę, nie udzielają skutecznej pomocy jaką właściwie ustawa hodowlana na władze te nakłada. Dzisiaj ustawa ta dla braku egzekutywy jest martwą literą. — Jeśli ma przynieść ustawa jaką korzyść to Starostwa muszą Komisję wspomagać.

43. Nowy Targ.

1. Okręgi: Czarny Dunajec, Krościenko i Nowy Targ. 30.334 sztuk. 2. Licencyonowano 177 buhajów. 3. W sześciu gminach nie ma licencyonowanych buhajów. Gminy te należą do najmniejszych w powiecie, a gospodarze doprowadzają krowy do gmin sąsiednich. (gmin wszystkich 75.) 4. Rozdrobnienie grutów, skarłowaciałość bydła i ubóstwo włościan, a poniekąd także brak starania o podniesienie jakości i rasy bydła.

Komisja przeprowadza licencyonowanie od r. 1897. 5. Ustawa licencyjna w Nowotarskim powiecie dopiero w zeszłym roku została zaprowadzoną, oczywiście więc nie mogą jeszcze skutki być znaczne, ale zauważyć się daje większe zainteresowanie się hodowlą bydła a w przychowku bardziej jednolity typ. 6. Potrzebnem byłoby zwiększenie subweneyi na zakupno buhajów, tudzież udzielanie subweneyi na chów buhajów.

44. Pilzno.

1. Okręg: Brzostek i Pilzno. 16.608 sztuk. 2. Licencyonowano 128 z przyprowadzonych 153. buhajów. 3. Z 20 gmin nie przyprowadzono buhajów (gmin wszystkich 61). 4. Ustawa hodowlana jest w tutejszym powiecie w wielkiem zaniedbaniu. Zandarmerya zwraca bardzo mało uwagi na przestrzeganie ustawy. Wyjątek stanowi gmina Zassów gdzie ustawa jest ściśle wykonywana.

Komisya przeprowadza licencyonowanie w całym powiecie od r. 1895. 5. Włóścianie zachęceni premiovaniem, tudzież przy sprzedaży cenami czterokrotnemi w porównaniu z dawniejszemi za dobrze utrzymane buhajei za cielęta po dobrych buhajach, nabywają buhaje rasowe przeważnie pół krwi Kuhland i Simmenthal. Dążność ta rozciągnęła się na północną i południową część powiatu, środek zaś między Pilznom a Czarną, jest w zupełnem zaniedbaniu 6. Zmian i ulepszeń nie potrzeba żadnych. Ustawa hodowlana przy ścisłem przestrzeganiu jej wykonywania doprowadzi nas do znakomitych rezultatów. Potrzeba tylko spowodować zandarmeryę, aby przestrzegała pilnie wykonywania ustawy. Gminom które nie są w stanie zakupić buhaja przyjąć z pomocą z funduszu krajowego, aby przynajmniej raz jeden zakupić im odpowiedniego buhaja.

Wpłynąć na większych właścicieli, ażeby za niską opłatą pozwalali stanowić swymi buhajami krowy włościańskie, a buhaje swe doprowadzali do licencyonowania.

45 Podhajce.

1. Okręg: Podhajce, 10.000 sztuk. 2. Licencyonowano 53, z przyprowadzonych 78 buhajów. 3. Z 9 gmin nie przyprowadzono buhajów, (gmin wszystkich 48.) 4. Komisya złożona z gorliwych obywateli, włóścianie dali dowody zaufania, karności i sympatycznego popierania ustawy. Jedyne ustawą sama słaba i nielicząca się z charakterem ludności jest powodem, że straciła część powagi, a jest obawa, że co raz mniej będzie respektowaną. W pierwszych dwóch latach tylko te gminy buhajów nie przeprowadziły, które ich nie miały na razie, lub spuszczały się na dworskie buhaje. W tym roku dwory cofają się, a gminy lekceważąc ustawę zaniedbują przyprowadzania do licencyi. W pierwszych dwóch latach domagały się gminy dodatkowego licencyonowania które Komisya gorliwie przeprowadzała, w ostatnim roku ustało domaganie się tego, gdyż niedołączność ustawy została spostrzeżoną.

Komisye przeprowadzają w całym powiecie licencyonowanie od r. 1897.

5. W pierwszych latach wprowadzenia ustawy nastąpiła nagła dążność do podniesienia hodowli. Dwory przedstawiały swe buhaje lepsze od włościańskich, hodowano cielaki na buhajki dla włościan, a włościanie poszukiwali za okazałymi buhajkami. Gdy jednak okazało się, że puszczenie byczków nielicencyonowanych jest bezkarnem, że po pastwiskach jest dosyć buhajków rocznych bezpłatnych, że uzyskać za skok normalnie nie można więcej 10—30 ct. że trzymanie buhaja na stratę znaczną naraża — że jedynie drogą, wstrętnej a nawet niebezpiecznej denuncyacji, sprowadzającej zemstę, można warować prawo licencyonowania, ustawa nie może trwale przyczynić się do postępu na polu podniesienia hodowli w jej terażniejszej kodyfikacji. Postęp hodowli bydła objawił się znacznie przez poczucie ogólnej potrzeby oparcia rolnictwa na chowie bydła, lecz odbywa się ten postęp przez kupno byków i wołów różnej wartości i wieku, w krowach i jałówkach przeciwnie, widoczne jest cofanie się, gdyż najlepsze cielęta jako pokupniejsze, częściej są sprzedawane.

6. a) Ażeby wszystkie istniejące w okręgu buhaje były do licencyonowania przedstawiane pod surową karą, nie zdadne z urzędu kastrowane za opłatą.

b) Ażeby byczki do poł roku musiały być skastrowane, te zaś które hodowca chce na buhaje wychować pod wiosnę były przez Komisję licenc. piętnowane na udzie, jako takie które, mają pozostać buhajami.

c) Ażeby zwierzechność gminna była obowiązana nielicencyonowane buhaje ściagać, a żandarmerya odstawić do kastrowania.

d) Ażeby szalony handel bydłem ograniczyć taksą paszportową.

2. Okręg: Wi s n i o w e z y k, (brak sprawozdania). (gmin wszystkich 17).

46. Przemysł.

1. Okręg: Ni ż a n k o w i c e, 3.642 sztuk. 2. Licencyonowano 8, z przyprawdzonych 17 buhajów. 3. Z 8 gmin nie przyprawdzono buhajów. 4. Obojętność włościan i nadmierne obarczenie wójtów sprawami własnego i poruczonego zakresu działania którem podołać nie mogą, i dlatego o przestrzeganie ustawy hodowlanej wcale nie dbają, a przekroczenia z wiedzą przemilczają. Ludność wiejska zachowuje się odpornie wobec ustawy krępującej ją i wymagającej większych wydatków, bowiem koszta stanowienia buhajami licencyonowanymi są zawsze większe niż nielicencyonowanymi. Nadto zabijają wszelką akcyę biurokratyczne wymogi zawarte w tej ustawie jak postanowienie prowadzenia rejestrów, wydawanie kartek i przedkładanie wykazów etc. które to czynności u ludzi pracy są znieawidzone i wobec braku ludzi piśmiennych wprost niewykonalne. Aby się uwolnić od pisania woła włościanie zrzec się skąpych i niepewnych dochodów, jakie daje licencya, a jeśli który osiągnął licencyę to z tego jedyne go powodu, często zrzeka się licencyi, albo co rychlej sprzedaje swego buhaja. Do tych ujemnych danych przyłącza się jeszcze okoliczność, że często w jednym i tym samym powiecie, w jednym okręgu odbywa się licencyonowanie, a w drugim sąsiednim nie, — i stosownie do tego Starostwo nie karze przekroczeń przez żandarmów wykazywanych w okręgach, w których się licencyonowanie nie odbywało i słusznie, bo trudno karać włościan, tam gdzie im możności osiągnięcia licencyi nie dano. To ludzi bałamuci, i robi mniemanie, jakoby licencya zgoła nie była potrzebną i tylko dla ich sekowania wymyślona.

Komisya przeprowadza licencyonowanie w całym powiecie od r. 1895.

5. Nie ma jakiegokolwiek postępu. 6. Należałoby na podstawie spisu krów i jałowic pewien stały podatek ściagać, i z funduszu w ten sposób powstałego dostarczyć gminom przymusowo odpowiedniej ilości rozplodników, a utrzymanie tych rozplodników poruczyć organom z tegoż funduszu płatnym. Nadto koniecznym jest by Komisye licencyjne miały w każdym powiecie wspólnego kierownika i płatnego pisarza, aby czynności licencyjne odbywały się we wszystkich okręgach w powiecie jednako a przewodniczący nie musiał się udawać do Rady powiatowej o pomoc biurową. Na ten cel winno być przyznane na cały powiat dla pisarza 100 do 120 zł. rocznie. Zalecenia godnem byłoby też aby licencyonowania w całym kraju odbywały się w jednym i tym samym miesiącu, podobnie jak się odbywa licencyonowanie ogierów.

1. Okręg: M e d y k a, 4.937 sztuk. 2. Licencyonowano 22, z przyprawdzonych 29 buhajów. 3. Z 8 gmin nie przyprawdzono buhajów. 4. Głównym powodem mała inteligencya włościan i wójtów — Wójtowie obarczeni sprawami własnego i poruczonego zakresu działania zbyt mało dbają o przestrzeganie ustawy, a tem bardziej że nie mają należytego zrozumienia dla doniosłości tych ustaw. Faktem jest że dotąd w tutejszym powiecie ani jeden wójt nie wykazał przekroczenia tej ustawy, może nawet z wiedzą przemilczał takowe. Ludność wiejska zachowuje się odpornie wobec tej ustawy krępującej ją i wymagającej większych wydatków. Koszta stanowienia buhajem licencyonowanym nieprzekraczają nigdy 1 zł., to jednak opłata za stanowienie buhajem nielicencyonowanym bywa znacznie mniejszą. Nadto uciążliwą jest ustawa obowiązująca właściciela buhaja licenc. do prowadzenia rejestru, wydawania poświadczenia, wobec mało osób umiejących pisać. — Aby się uwolnić od pisania woła włościanie zrzec się skąpych i niepewnych dochodów jakie daje licencya, a jeżeli który osiągnął licencyę, to z tego powodu często zrzeka się licencyi lub co rychlej w drodze sprzedaży pozbywa się swego buhaja. 5. Nie ma dotąd postępu na podstawie ustawy hodowlanej. 6. Aby zapewnić należyte wykonywanie ustawy, byłoby koniecznym ściagać na mocy spisu krów i jałowic pewien stały podatek i z funduszu

w ten sposób powstałego, przymusowo dostarczać każdej gminie odpowiedniej ilości rozplodników, również zapewnić z tego funduszu płatne utrzymanie buhajów.

1. Z okręgów: Dubiecko, Krasieczyn, Przemyśl i Wyszatyce brak sprawozdania.

47. Przemyślany.

1. Okręg: Gliniany, 6.317 sztuk. 2. Licencyonowano 17 buhajów. 3. Z 13 gmin nie przyprowadzono buhajów, (gmin wszystkich 29), 4. Ustawa nie jest należycie wykonywana, bo kontroluje się za mało albo wcale nie — czy krowy są pokrywane tylko licencyonowanymi buhajami.

Komisye przeprowadzają licencyonowanie w całym powiecie od r. 1895.

5. Do tego czasu nie zauważono postępu.

6. a) Jest prawie konieczną rzeczą energiczniejsza kontrola żandarmeryi, przez badanie na miejscu kto używa buhaja nielicencyonowanego.

b) Znacznie gorliwsze opiekowanie się relacjami żandarmeryi w tej mierze przez c. k. Starostwo.

c) Karanie za przekroczenie ustawy, ale połączone ze ściąganiem grzywny bo groźba, przynajmniej tu u nas jest bezskuteczną.

d) Uczynienie Komisji lic. lżejszą t. j. złożoną z przewodniczącego i weterynarza, a co najwyżej jeszcze jednego członka, lub tychże zastępców.

e) Premiowanie licencyonowanego jak też nielicencyonowanego buhaja, a to pierwszego kwotą 2 zł., zaś drugiego 1 zł., t. j. zapłacenie zwrotu kosztów prowadzenia i to zaraz przez Komisję na miejscu wypłaconego.

f) Wprowadzenie znacznie większej ilości buhajów subwencyjnych i subwencyonowanych.

g) W celu kontrolowania o ile żandarmerya i Starostwo popierają usiłowania ustawy jest wskazane, ażeby przewodniczący Komisji był powiadamiany, o każdorazowym ukaraniu przekraczającego ustawę hodowlaną. Ta wiadomość byłaby w czasie licencyonowania ogłaszana w formie pouczenia.

1. Okręg: Przemyślany, 10.343 sztuk. 2. Licencyonowano 36, z przyprowadzonych 46 buhajów. 3. Z 22. gmin nie przyprowadzono buhajów, (gmin wszystkich 40). 4. Brak odpowiednich rozplodników, konserwatyzm i obojętność po gminach nie do zwalczania, pomimo że Komisya przy każdej sposobności stara się pouczać włościan, że zmiana rozplodników tylko na ich korzyść wypaść musi. 5. Jakość młodzieży tam gdzie ustawa w części jest przeprowadzoną jest lepszą, i widoczne rezultaty tam ustawa przyniosła.

6. a) gminom, które rozplodników nie mają lub niedostateczną liczbę należy dostarczyć rozplodników zwłaszcza, jeżeli tego gmina sobie życzy.

b) na zakupno ma służyć fundusz hodowlany — a później żądać od gminy wystawienia skryptu dłużnego na kwotę wyłożoną na zakupno buhaja.

c) wstawić w budżet gminny koszt rocznego utrzymania buhaja, jakoteż spłaty wypożyczonego kapitału na zakupno, rozkładając kapitał na 3 lata.

d) koniecznym jest skuteczny nadzór ze strony żandarmeryi, aby buhaje nielicenc. pod żadnym warunkiem nie były używane do rozplodu a także wzbronienie pasania buhajów razem z bydłem.

e) zobowiązać właściciela buhaja licenc. aby przynajmniej przez rok nie sprzedawał go na rzeź.

48. Rawa.

1. Okręg: Nie m i r ó w, 5.461 sztuk. 2. Licencyonowano 7, z przyprowadzonych 21 buhajów. 3. Z 8 gmin nie przyprowadzono buhajów. (gmin wszystkich 13.) 4. Pierwszy raz przeprowadzono licencyonowanie w bieżącym roku. 6. Stopniowo tylko da się podnieść stan bydła przez zachęcanie premiami i popieranie okazów, chociażby nie zupełnie odpowiadających przepisom, tak aby najpierw ustawa cała weszła w zwyczaj ludności na okazach jakie się znajdują na miejscu — a w następstwie dopiero przez sprowadzanie lepszych buhajów, rasę będzie można poprawić.

1. Okręgi: R a w a i U h n ó w, (brak sprawozdania). 3. (gmin wszystkich 59.)

49. Rohatyn.

1. Okręg: Bursztyn, 11.852 sztuk. 2. Licencyonowano 48 buhajów. 3. W okręgu bursztyńskim zawieszono ustawę w 35 gminach. Z 22 gmin nie przyprowadzono buhajów. (gmin wszystkich 51). 4. Zarówno w okręgu bursztyńskim jak i w okręgu rohatyńskim funkcyonują Komisye licencyonujące zupełnie prawidłowo. Ze mimo tego nie ma w powiecie rohatyńskim dostatecznej liczby buhajów licencyonowanych, to przyczyna leży poniekąd w tem, iż Komisye te działają dopiero trzy lata, ludność przeto tutejsza nie miała jeszcze dość czasu do nabrania przekonania o konieczności starania się o buhaja dobrej rasy, następnie w tem, że starania Wydziału powiatowego jaki obu Komisyi początkowo nie znalazły należytego poparcia ze strony władz politycznych. Dziś jeszcze mimo lepszych stosunków zauważyć musimy, iż wykonywanie kontroli ze strony władz rządowych, czy o ile ustawa hodowlana zostaje przestrzegana a w szczególności, czy nie bywa przekraczana ustawa pod tym względem, iż włościanie prowadzą swe krowy do buhajów nielicencyonowanych jest niedostateczne. Nawet wymierzenia grzywien w rachach doniesienia o przekroczeniach skonstantowanych przez kogoś innego odbywa się bardzo powoli.

Komisye przeprowadzają licencyonowanie w całym powiecie od r. 1896.

5. Postęp w hodowli bydła od czasu wprowadzenia ustawy hodowlanej jest widoczny a mianowicie pod względem jakości bydła. 6. Ponieważ Komisye licenc. funkcyonują tu prawidłowo przeto żadnych zmian nie proponuje się. Pożądaniem by było, aby Wydział krajowy postarał się o wydanie okólnika do Starostw z wezwaniem do udzielania Komisjom, należytej natychmiastowej pomocy ile razy się tego okaże potrzeba. W szczególności, aby żandarmerya była pouczoną o obowiązku przestrzegania iżby nie dopuszczano się przekroczeń ustawy hodowlanej oraz iżby wymiar grzywien za tego rodzaju wykroczenia dokonywały Starostwa jak najszybciej, a wreszcie iżby Starostwa zmuszały gminy do zakupna buhajów zwłaszcza tam, gdzie gminom bywają czynione pod tym względem wszelkie ułatwienia jak n. p. w powiecie tutejszym.

1. Okręg: R o h a t y n, 10.634 sztuk. 2. Licencyonowano 26 buhajów. 3. W okręgu rohatyńskim zawieszono ustawę w 37 gminach. Z 28 gmin nieprzyprowadzono buhajów. (gmin wszystkich 49). 4. Uwagi dalsze podane w okręgu bursztyńskim.

50. Ropczyce.

1. Okręg: Dębica i Ropczyce, 16.751 sztuk. 2. Licencyonowano 66, z przyprowadzonych 70 buhajów. 3. Z większej połowy gmin nie przyprowadzono buhajów. (gmin wszystkich 80). 4. Ustawa nie jest należycie wykonywana dla braku należytego nadzoru.

Komisya przeprowadza w całym powiecie licencyonowanie od r. 1895.

5. Postępu żadnego nie ma. 6. Kupować buhajki i umieszczać po gminach puszczejąc je do krów włościańskich bez opłaty.

51. Rudki.

1. Okręg: K o m a r n o, (brak sprawozdania). 2. Licencyonowano 20 buhajów.
3. W 14 gminach są licencyonowane buhaje. (gmin wszystkich 35).

4. Komisye przeprowadzają w całym powiecie licencyonowanie od r. 1895.

1. Okręg: R u d k i, (brak sprawozdania). 2. Licencyonowano 17 buhajów.
3. W 12 gminach są licencyonowane buhaje. (gmin wszystkich 38).

52. Rzeszów.

1. Okręgi: G ł o g ó w-R z e s z ó w i S t r z y ż ó w-T y c z y n, (brak sprawozdania)

2. Komisya przeprowadza licencyonowanie od r. 1896.

(gmin wszystkich 116).

53. Sambor.

1. Okręg: Ł a k a, 5.956 sztuk. 2. Licencyonowano 17, z przyprowadzonych 40 buhajów. 3. Z 10 gmin nie przyprowadzono buhajów. (gmin wszystkich 20).

4. Komisya przeprowadza rok rocznie od 1895 licencyonowanie.

Brak odpowiedniej ilości dobrych buhajów, brak funduszków czy to gminnych powiatowych, czy to prywatnych, wreszcie brak zamiłowania do starannej hodowli bydła u włościan, to są główne powody, że ustawa nie jest należycie wykonaną.

5. Postępu nie widać żadnego, ustawa za krótko obowiązuje i mało należycie wykonywaną. 6. Postarać się o powiększenie liczby buhajów odpowiednich a jest to możliwe, jeżeli powiat otrzyma subwencyę znaczną z funduszków państwowych. Ludność bowiem jest ubogą, a budżety gminne są tak przeciążone, że nie są w stanie podołać temu wydatkowi.

Zachęcić ludność do staranniejszej hodowli przychowku przez premiowanie młodzieży dobrze odchowanej, czy to przez urządzenie gminnych cielęciarni.

Okręg: S a m b o r. 20.967 sztuk. 2. Licencyonowano 56 buhajów. 2. Z 46 gmin nie przyprowadzono buhajów. (gmin wszystkich 66).

Komisye rozpoczęły swe czynności od r. 1895 począwszy. Z każdym rokiem zmniejsza się liczba zgłoszonych i licencyonowanych buhajów. Włościanie nasi w skutek smutnego i coraz bardziej pogarszającego się bytu materialnego nie są w stanie wyżywić należycie inwentarza swego.

5. Mimo, że Komisye licenc. co roku od r. 1895 przeprowadzają licencyonowanie, nie widać żadnego postępu na polu hodowli bydła.

6. Wobec ogólnego smutnego stanu ekonomicznego w tutejszym powiecie, wobec dalej tego ogólnego przeciążenia gmin już istniejącymi opłatami, tylko bardzo oględne wykonywanie przepisów ustawy hodowlanej może zapewnić jaki taki postęp w podniesieniu howu bydła u naszych włościan.

54. Sanok.

1. Okręg: B u k o w s k o, 9.236 sztuk. 2. Licencyonowano 20, z przyprowadzonych 24 buhajów. 3. Z 28 gmin nie przyprowadzono buhajów. (gmin wszystkich 40).

4. Komisye od r. 1895. przeprowadzają swe czynności w całym powiecie.

5. W okręgu licencyjnym uwidoczniła się postępowanie na polu podniesienia się hodowli bydła. 6. Do należytego wykonania ustawy hodowlanej dopomóż może żandarmerya przez staranne dochodzenie w gminach, czy nie używają włościanie buhajów nielicencyonowanych.

Okręg: S a n o k 12.232 sztuk. 2. Licencyonowano 66, z przyprowadzonych 75 buhajów 3. Z 37 gmin nie przyprowadzono buhajów. (gmin wszystkich 56.)

4. Włościanie nie dbają i nie wierzą w użyteczność ustawy, puszczają licze cieleta, których po kilka jest w gminie, a nadzoru nad wykonywaniem ustawy nie ma.

5. Postępowanie bardzo nie znaczny, prócz gmin w okolicy Zarszyna, Odrzechowy, Jurowce, tu jednak oddziaływał przykład dworów i wyrobił zamiłowanie do chowu bydła u włościan.

6. Ścisłe przestrzeganie ustawy przez c. k. Starostwo za pośrednictwem żandarmeryi, kary nakładane na puszczejących nielicencyonowane buhaje, mogą zmusić gminy do wykonania ustawy. Obecnie nikt nie chce się podjąć trzymania buhaja, mając konkurencyę buhajów nie licencyonowanych puszczejących za 10 ct.

Okręg: R y m a n ó w, (brak sprawozdania). 2. Licencyonowano 14 buhajów. (gmin wszystkich 34).

55. Skalał.

1. Okręg: G r z y m a ł ó w, 2. Komisya dotąd nie była czynną i licencyonowania nie przeprowadziła.

4. W skutek długoletnich nieurodzajów w tutejszym powiecie ludność włościańska zubożała prawie zupełnie i popadła w najgorsze stosunki ekonomiczne, przez co chów bydła od dłuższego czasu podupadł i obecnie inwentarz włościański jest zmarniały i nienadający się dotychczas do wykonania ustawy. W całym powiecie nie ma żadnych pastwisk a gospodarstwo pastewne nie jest u włościan znanem.

Okręg: S k a ł a t, (brak sprawozdania).

56. Śniatyn.

1. Okręg: Ś n i a t y n, 4.493 sztuk. 3. Licencyonowano 39 buhajów. 3. Z 9 gmin nieprzyprowadzono buhajów. (gmin wszystkich 24). 3. Brak zupełny kontroli ze strony c. k. Starostw i żandarmeryi, co uczyniło działanie ustawy o licenc. w naszym powiecie zupełnie iluzorycznym. Okoliczność zaś powyższa manifestuje się tem, że cały szereg gmin w roku bieżącym uchylił się od licencyonowania mimo terminu dwukrotnie wyznaczonego, do czego właśnie doprowadza bezkarność przekraczania systematycznego ustawy.

Komisye przeprowadzają licencyonowanie w całym powiecie od r. 1895.

5. W pierwszych latach po wprowadzeniu ustawy była ustawa lepiej wykonywana, korzyści były widoczne, w roku bieżącym brak kontroli rządowej musi powodować cofanie się i ujemne skutki.

5. Należałoby po pierwsze spowodować władzę egzekutywną do wdrożenia energicznej i systematycznej kontroli — po drugie zmuszać gminy nie mające buhajów do nabywania tychże i korzystania w tym celu z funduszu pożyczkowego. Jako środek do tego prowadzący a w niektórych gminach powiatu zastosowany, uważamy wkładanie przymusowe do budżetów gminnych kwot potrzebnych na oprocentowanie i umorzenie pożyczki odnośnej.

Okręg: Z a b ł ó w, 4.248 sztuk. 2. Licencyonowano 25 buhajów. 3. Z 6 gmin nieprzyprawdzono buhajów. (gmin wszystkich 17). 4. Uwagi dalsze w okręgu Sniatyńskim.

57. Sokal.

1. Okręg: B e ł z, 5.220 sztuk. 2. Licencyonowano 36 buhajów. 3. Z 15 gmin nie przyprawdzono buhajów, (gminu wszystkich 38). 4. Opieszałość odnośnych organów rządowych w nieprzestrzeganiu zakazu stanowienia buhajami nielicencyonowanymi, które w wielu gminach się znajdują i za kilkadziesiąt centów stanowią.

Komisye przeprowadzają licencyonowanie w całym powiecie od r. 1895.

5. W gminach, gdzie funkcyonują od pierwszego roku buhaje licencyonowane jest postęp widoczny. Mimo, że znaczna część cieląt dla tego za cenę lepszą przez żydów na export wykupywaną bywa, z powyższych gmin dostało już kilku gospodarzy licencyę na buhajki własnego chowu, co jest najlepszym dowodem dodatniego postępu.

6. Zmiany żadnej, lecz ścisłego przestrzegania wykonywania ustawy w całej jej osnowie.

Okręg: S o k a ł, 13.662 sztuk. (brak sprawozdania). (gmin wszystkich 61).

58. Stanisławów.

1. Okręg: S t a n i s ł a w ó w, 10.300 sztuk. 2. Licencyonowano 20 buhajów. 3. Połowa gmin nie przyprawdziła buhajów do licencyonowania (gmin wszystkich 61). 4. Mały udział gmin, z powodu nie ogłaszania przez wójtów terminów wyznaczonych odnośnym gminom, oraz z obawy kontroli nad nielicencyonowanymi buhajami, mający bowiem buhaje poprawne, nie ociągali się wcale z przyprawdzeniem tychże do licencyonowania, licząc słusznie, że stają się one tem samem pokupniejsze. Przyczyną nie wykonywania ustawy jest w pierwszym rzędzie niedoleżtwo i ciemnota zarządów gminnych, a następnie pobłażliwość władz powiatowych i Starostwa, które nie karają przekraczających ustawę a szczególnie wójtów, a skarżących się i poszkodowanych nie wysłuchują. Komisye przeprowadzają licencyonowanie w całym powiecie od r. 1895. 5. Jakkolwiek nie wielki jest dotychczas rezultat w stosunku do łożonych kosztów przez kraj, jednakże daje się już spostrzegać pewien postęp w hodowli bydła od czasu zaprowadzenia ustawy, wywołany tak przez emulacyę gmin i jednostek, jakoteż przez wpływ działań Towarzystwa gospodarskiego i ułatwień czynionych gminom dla nabycia buhajów ras lepszych, przez premiowanie i subwencyę we wszelkich formach. Lud nasz jednak jako ciemny i niedowierzający, jedynie przy ciągłej opiece i cierpliwości dojść może do poprawy bytu a nawet pewnego przymusa potrzebuje, nie umiejąc jeszcze samoistnie działać, z czasem jednak uzna on dobrodziejstwo ustawy hodowlanej. 6. Należy doraźnie i dotkliwie karać tak przekraczających przepisy ustawy, jak i wójtów opieszających w nadzorze, a to karami znaczniejszemi i wyegzekwowanemi, utrzymujący bowiem byhaje licencyonowane uskarżają się nieustannie, że z powodu konkurencyi buhajów nielicencyonowanych, ich buhaje są nieczynne i są dla nich ciężarem nie dając spodziewanych dochodów. Najczęściej po jakimś czasie sprzedają je na opas do gorzeln, przez to akcyja Towarzystw gosp. zostaje zwiechniętą. Buhaje nielicencyonowane po-

winy być wykastrowane do dni 30. pod odpowiedzialnością wójta. Za stanowanie krów ustanowić minimalną cenę 1 zł., gdyż nie znajdzie rachunku żaden należycie utrzymujący buhaja i wkrótce go pozbędzie. Wskazaną jest rzeczą z uwagi, że buhaje lepiej żywione często są butne a nawet złośliwe, polecić, by przy okazji licencyonowania każdemu było założone przez funkcyonującego weterynarza do nozdrzy kółko bezpieczeństwa za wynagrodzeniem z góry unormowanem, n. p. 1 zł. 50 ct. wraz z kółkiem.

1. Okręg: Halicz. 7.716 sztuk. 2. Licencyonowano 44 z przyprowadzonych 112 buhajów. 3. Z 17. gmin wcale nie przyprowadzono buhajów (gmin wszystkich 38). 4. W pierwszym rządzie jest zupełny brak nadzoru ze strony każdego niemal naczelnika gminy, głównym zaś powodem brak egzekutywy i należytego poparcia c. k. Starostwa, a względnie żandarmeryi. 5. W miejscowościach, które od początku wejścia w życie ustawy kodowlanej ściśle ograniczyły się na buhajach licencyonowanych jest widoczna różnica i zmiana na lepsze. 6. Odwołać się do Starostwa by te poleciły żandarmeryi i wójtom, aby przedewszystkiem ezowali nad tem, iżby prócz licencyonowanych buhajów żadne inne w gminie się nie znajdowały a wójt osobiście powinien być odpowiedzialnym a to pod karą grzywny lub aresztu. Starostwa powinny polecić żandarmeryi by każdego roku przynajmniej raz w roku w czasie odbywania patroli, urządzali przegląd całego bydła w gminie i o wszystkich buhajach nielicencyonowanych zawiadamiali władzę. Polecić właścicielom buhajów, ażeby bezwarunkowo wszystkie buhaje przedstawiali Komisji, a to pod karą nawet 5 zł. za nieprzyprowadzenie. Wszystkie buhaje uznane przez Komisję za niezdolne muszą być pokastrowane w ciągu jednego miesiąca lub w inny sposób uczynione niezdatnymi do rozplodu.

59. Stare miasto.

1. Okręg: Stara sól. 20.075 sztuk. 3. Licencyonowano 21 buhajów. 3. Z 10. gmin nie przyprowadzono buhajów (gmin wszystkich 19). 4. Ażeby ustawa należycie była wykonywana, potrzeba ustanowić należyty dozór po gminach, ażeby tylko licencyonowane buhaje używane były do krów. W tym celu ustanowić po gminach delegatów, którzyby się zajmowali nadzorem, jakoteż odnieść się do władzy administracyjnej, ażeby ta przez żandarmeryę i przez weterynarza zarządziła ścisły nadzór przez strzegania przepisów ustawy hodowlanej. Komisye przeprowadzają licencyonowania w całym powiecie od r. 1894. 5. Jak na miejscowe stosunki uzyskuje się dodatnie rezultaty, dziś bowiem można spotkać u wielu gospodarzy bydło poprawniejszej rasy. 6. Zaprowadzić wystawy bydła i ładniejsze okazy krów, jałówek i cieląt premiować, udzielając hodowcom pisane pochwały i nagrody pieniężne.

1. Okręg: Stare miasto 11.752 sztuk. 2. Licencyonowano 7 buhajów (gmin wszystkich 38). 4. Nikt nie chce donosić władzom o nadużyciach po wsiach, o puszczeniu nielicencyonowanych buhajów. Stosunki takie panują, jakby ustawa hodowlana wcale nie istniała. 5. Nie ma mowy o jakimkolwiek postępie. 6. zapewnić wykonanie ustawy należy:

a) przez surowe przestrzeganie przepisów ustawy, a to tak ze strony naczelników gminy jak i przez żandarmeryę i najenergiczniejszą kontrolę.

b) przez zaprowadzenie co 3 lata wystawy bydła w okręgu i premiowanie ładniejszych okazów.

c) przez zakupno choć kilku rozplodników odpowiedniej rasy dla bydła górskiego.

60. Stryj.

1. Okręg: Stryj. 11.911 sztuk. 2. Licencyonowano 60 z przyprowadzonych 97 buhajów. 3. Z 60. gmin nie przyprowadzono buhajów (gmin wszystkich 102, Skole 51, Stryj 51). Apatya i niedowierzanie włościan, brak środków na zakupno buhajów

poprawnych i w dalszym ciągu na tychże utrzymanie, złe karmienie bydła w ogóle, a to dla braku paszy dobrej i pastwisk stosownych. Zupełna obojętność władz, tolerowanie nadużyć, co demoralizuje chętnych i trzymających się brzmienia ustawy. Komisye przeprowadzają licencyonowanie w całym powiecie od r. 1895. 5. W pierwszych dwóch latach było lepiej, przynajmniej w pewnych gminach widoczny był postęp dobrych chęci, ale rok 1897 ze swym nieurodzajem cofnął nas znowu tam, gdzie byliśmy z początku. Jedyne postępy widać w tem, że kilka gmin więcej interesuje się chowem bydła i lepiej utrzymują buhaje. Stosunkowo najlepszy rezultat z buhajów subwencyjnych danych przez Towarzystwo gospodarskie we Lwowie.

6. a) Zakupić i rozdać około 200 buhajów dobrych, przyznać im na peryod minimalnie 6 lat subwencyę na utrzymanie po 50 zł. od sztuki rocznie. Wszystkie inne złe i lichy buhaje skastrować ex offio i dwa razy do roku kastrowanie przeprowadzać na podchowanych byczkach.

b) Zaprowadzić obory włościańskie.

c) Przeprowadzić zaraz regulacyę potoków, Żeżawa i Kłodnica, celem osuszenia bagnistych łąk w kilkudziesięciu gminach.

d) Ustanowić instruktora chowu bydła choćby wspólnie z powiatami Dolina i Żydaczów.

e) Karać bezwzględnie nadużycia, a postęp i dobre chęci nagradzać premiami.

Przeprowadzenie tego w przeciągu roku natrafiłoby wręcz na przeszkody niemożliwe do przewycięzenia, można jednak osiągnąć to przez powolną pracę.

1. Okręg: Skole. 13.682 sztuk. 2 Licencyonowano 15 buhajów. Uwagi dalsze podane w okręgu stryjskim.

61. Tarnobrzeg.

1. Okręgi: Rozwadów i Tarnobrzeg. 2. Komisya licencyonująca dotąd czynną nie była. 4. Najważniejszą przyczyną niefunkcyonowania Komisji jest to, że urzęda autonomiczne i obywatelskie ciągle się mnożą a ludzi chcących się sprawami publicznymi zająć ciągle ubywa.

62. Tarnopol.

1. Okręg: Tarnopol zawieszono wykonanie ustawy hodowlanej w całym okręgu.

1. Okręg: Mikulińce. 3.941 sztuk. 2. Licencyonowano 14 z przyprowadzonych 16 buhajów. 3. Z 10. gmin nie przyprowadzono buhajów (gmin wszystkich 19) 4. Powodem nie należytego wykonywania ustawy jest brak zrozumienia ze strony ludności pożyteczności tejże ustawy, w bardzo wielu wypadkach mianowicie w gminach mniejszych brak środków na zakupno buhajów i brak organizacyi dla przeprowadzenia w praktyce ustawy. 5. Postępu niezauważono, ani też dobrych skutków w gminach, gdzie były buhaje licencyonowane. 6. W powiecie tarnopolskim ustawa o licencyonowaniu przez czas długi nie będzie mogła mieć praktycznego znaczenia i dlatego w znacznej części powiatu zawieszoną została. Powodem tego brak uprawy roślin pastewnych, pastwiska nie dające żadnego pożytku, brak ugorów, nie praktyczne chodowanie i karmienie cieląt, które już w pierwszym roku marnieją. Zaradzić temu można przez utworzenie przy wielu szkołach kursów rolniczych i zakładanie corocznych gospodarstw włościańskich.

63. Tarnów.

1. Okręg: Tarnów (nie podano ilości krów i jałowic). 2. Licencyonowano 103 buhajów. 3. Ze wszystkich gmin przyprowadzono buhaje (gmin wszystkich 57). 4. Komisya licencyon. postawiła sobie za zadanie: wpływać na ludność włościańską przedewszystkiem pouczająco i zachęcająco, w czem doznała skutecznego poparcia tak ze strony Wydziału powiatowego jak i ze strony c. k. Starostwa. Tą metodą udało się w krótkim czasie stosunkowo przewyciężyć nieufność ludności włościańskiej. Komisya przeprowadza licencyonowanie w całym powiecie od r. 1896. 5. Jest postęp tak co do ilości jakoteż i co do jakości przedstawionych buhajów. Namniej widocznym jest postęp w zainteresowaniu się włościan sprawą licencyonowania oraz zrozumienia celów, do których ono dąży.

6. a) Najpierw umożliwić egzystencję tym buhajom, które są licencyonowane. To leży w kompetencji c. k. Starostwa i ono tylko może działać skutecznie w tym kierunku.

b) Rozbudzić emulację. Komisya będzie miała w przyszłym roku do rozporządzenia pewną kwotę ze subwencji Towarzystwa rolniczego krakowskiego na premiowanie tych buhajów, które w ciągu roku odstanowią odpowiednią ilość krów, a budową swą i dobrem utrzymaniem będą zasługiwały na nagrodę.

1. Okręg: Tuchów (nie podano ilości krów i jałowic). 2. Licencyonowano 64 buhajów. 3. Ze wszystkich gmin przyprowadzono buhaje (gmin wszystkich 28). 6. Gminy przeważnie już zaopatrzone są w buhaje licenc. przeto należy zarządzić, aby ostro karanem było używanie buhajów nielicencyonowanych.

64. Tłumacz.

1. Okręgi: Tłumacz i Tyśmienica (brak sprawozdania daty z r. 1897). 16 913 sztuk. 2. Licencyonowano 81 z przyprowadzonych 139 buhajów. 3. W 52 gminach znajdują się buhaje licencyonowane (gmin wszystkich 59). 4. Komisya przeprowadza licencyonowanie od r. 1895. 5. Licencyonowanie odnosi ten skutek, że obecny materiał młodzieży jest znacznie lepszy, jak w latach poprzednich. 6. Aby podnieść hodowlę w powiecie, należy oporne gminy zniewolić do utrzymywania tylko licencyonowanych buhajów, a w braku takich, zmusić je do zakupu odpowiedniej ilości za pośrednictwem Komitetu centralnego przy pomocy z funduszu hodowlanego zaciągnąć się mających pożyczek bezprocentowych. Wskazaniem jest wydanie przez władzę powiatową polecenia żandarmerji, by jak najenergiczniej czuwała nad tem, ażeby nielicencyonowanymi buhajami nie stanowiono krów cudzych, dalej ażeby właściciele buhajów swoich pod żadnym warunkiem nie pasali razem na pastwisku z krowami i jałowicami, wreszcie ażeby władza powiatowa polityczna za przewinienia bezwzględnie karała i nałożonych grzywien w zasadzie nie zniżała.

65. Trembowla.

1. Okręg: Budzanów (brak sprawozdania), (gmin wszystkich 10). 4. Komisye przeprowadzają licencyonowanie w całym powiecie od r. 1896.

1. Okręg: Trembowla (brak sprawozdania). 2. Licencyonowano 8 buhajów. 3. W 6. gminach znajdują się tylko licencyonowane buhaje. (gmin wszystkich 33).

66. Turka.

1. Okręg: Borynia (brak sprawozdania), (gmin wszystkich 34).

1. Okręg: Turka (brak sprawozdania, daty z r. 1897). 9.392 sztuk. 2. Licencyonowano 12 buhajów, (gmin wszystkich 40). 4. Gminy w okręgu turezańskim są biedne i wprowadzenie ustawy odrazu nie da się przeprowadzić. Niechęć naszego ludu do zaprowadzenia czegoś nowego chociażby bardzo dobrego dla niego jest ogromna, a pokazało się tutaj przez to, że wiele gmin nie przyprowadziło żadnych buhajów a nawet przełożeni gmin na miejscach zbornych się nie jawili. Gminom w powiecie należy koniecznie przyjść z pomocą pieniężną i przymusić do zaprowadzenia buhajów gminnych zwalnianie bowiem od zaprowadzenia licencyonowanych buhajów wyszłoby na szkodę gmin, bo byłoby jeszcze bardziej by zdrobniało.

67. Wadowice.

1. Okręgi: Andrychów-Kalwarya i Wadowice-Zator (brak sprawozdania) daty z r. 1897. 24.107 sztuk. 2. Licencyonowano 158 z przyprowadzonych przeszło 200 buhajów, (gmin wszystkich 111). 4. Właściciele pozbywają buhaje wkrótce po licencyonowaniu nie zawiadamiając o tem Komisji. Zwierzchności gminne z wyjątkiem niektórych wcale nie troszczą się o ustawę. Właściciele buhajów przekraczają ustawę i stanowią nielicencyonowanymi buhajami, na co uskarżają się ci, którzy mają licencyonowane buhaje twierdząc, że z powodu konkurencyi racjonalny chów buhajów im się nie opłaca. 6. Przy odbywaniu licencyonowania w każdym miejscu zbornem przyobiecano dla dwóch najlepszych i najlepiej utrzymanych buhajów nagrody po 10 zł. z funduszków Towarzystwa rolniczego pod warunkiem, że najmniej rok nie będą buhaje te sprzedane a rejestra dobrze prowadzone. Zachęta taka pieniężna bardzo dobre skutki wywiera. Niestety władze do tego powołane nie używają Komisji żadnego poparcia.

68. Wieliczka.

1. Okręg: Wieliczka. 10.211 sztuk. 2. Licencyonowano 85 buhajów (z tego na wiosnę 71 sztuk przy dodatkowym licencyonowaniu 14). 3. Z 33. gmin nie przyprowadzono buhajów, (gmin wszystkich 83). 4. Większa część włościan jeszcze, nie umie ocenić doniosłości tej ustawy, która przecież jest poważnym czynnikiem w podniesieniu stanu materialnego tychże, a przykład z innych gmin, gdzie faktycznie podniesienie hodowli bydła i dochodów płynących z tej gałęzi jest widocznym, nie oddziaływa tak zachęcająco, jakby się spodziewać należało. Jakiś konserwatyzm fałszywy i chęć sprzeciwiania się zarządzeniu władz najczęściej są powodem, że gminy z własnej inicjatywy nie czynią. Również i wielka ilość nielicencyonowanych buhajów działa jak najzłobniej i odstrasza formalnie właścicieli licencyonowanych buhajów albowiem muszą ponosić rozmaite wydatki i obowiązki a w rezultacie włościanie wolą doprowadzać krowy do nielicencyonowanego buhaja bo mniejsza od skoku opłata. W tej walce konkurencyjnej właściciel licenc. buhaja, w tych okolicach, gdzie zrozumienie wartości lepszej hodowli jeszcze nie istnieje, upada bo żadnego dochodu nie ma i najczęściej sprzedaje buhaja o czem Komisya licenc. dowiaduje się na drugi rok. Komisye przeprowadzają licencyonowanie w całym powiecie od r. 1894. 5. Z wyjątkiem niewielkiej ilości gmin, gdzie dzięki odpowiedniemu położeniu i inicjatywie osób dobrej woli, więcej dbano o podniesienie hodowli, daje się spostrzedz postęp. W ogólności jednak kwestya licencyi z powodu nie wykonywania jej, dotychczas nie odniosła dodatniego wpływu. Największy postęp widać w tych miejscowościach, gdzie Towarzystwo hodowców czerwonego bydła polskiego urządziło stacje buhajów. 6. Każda gmina powinna albo mieć odpowiednią ilość swoich własnych buhajów licencyonowanych lub zawierać

umowy z właścicielami prywatnych buhajów licencyonowanych, aby zapewnić buhaja dla bydła gminy przynajmniej na przeciąg jednego roku. Dotąd gminy nie miały zapewnienia, że buhaje prywatną własnością będące, będą przez właścicieli utrzymywane przez cały rok do użytku krów cudzych, gdyż najczęściej z powodu nie możności utrzymania konkurencyi, z nielicencyonowanymi buhajami, właściciel pozbywał reproduktora. Sposób prowadzenia registrów uprościć, i uwolnić wszystkie buhaje kosztem Towarzystw rolniczych zakupione od prowadzenia do licencyonowania i w domu ich piętnować. Licencyonowanie urządzać w jak największej ilości miejscowości, ażeby ułatwić doprowadzanie buhajów, zmniejszając przez to odległość drogi, którą buhaj ma przebywać.

1. Okręg: Dobrezyce. 14.142 sztuk 2. Licencyonowano 71 buhajów. 3. Z 35 gmin nie przyprowadzono buhajów, (gmin wszystkich 73). 4. Niezrozumienie własnego interesu hodowców, następnie przyzwyczajenie ludności niestosowania się do obowiązujących ustaw wynika z braku należytej energii organów wykonawczych a przede wszystkim z niedołęztwa zarządów gminnych. 5. Pewien ogólny postęp w hodowli w okręgu daje się spostrzegać. Buhaje przedstawiane Komisji więcej wymaganym warunkom odpowiadają. Szczególniej widocznym jest postęp w południowej części okręgu, gdzie hodowla bydła czerwonego znacznie się rozwija. 6. Potrzeba aby wszystkie organa ściśle wypełniały przepisy ustawy, a nie wykonywujących surowo karano. Wskazaniem by było zaostrzenie przepisów dla zwierzchności gminnych w §. 9. i 15. ustawy, bo dziś zwierzchności gminne prawie się nie interesują ustawą hodowlaną. Zandarmerya zdaje się być mniej energiczną, a fakt ukarania kogoś za przekroczenie ustawy, mimo rozlicznych donosów jest nadzwyczaj rzadki.

69. Zaleszczyki.

Okręgi: Tłuste i Zaleszczyki (brak sprawozdania). Komisye nie przeprowadziły dotąd licencyonowania.

70. Zbaraż.

1. Okręg: Nowe sioło. 4.274 sztuk. 2. Licencyonowano 15 z przyprowadzonych 32 buhajów. 3. Cztery gminy nie przyprowadziły wcale buhajów, (gmin wszystkich 24). 4. Ogólny znany brak odpowiednich rozplodników, a jeszcze więcej obojętność włościan dla sprawy podniesienia chowu bydła. Na każdy sposób nie brak fundusów, gdyż włościanie po prostu nie chcą korzystać z krajowego funduszu, przeznaczonego na ten cel, pomimo kilkakrotnego zachęcania. Gminy nasze nie są bynajmniej tak ubogie, by nie mogły wydać potrzebnej sumy na zakupno buhaja, na zakupno sikawek znajdują łatwo pieniądze, lecz na buhaje nie ma pieniędzy. Prawdą jest, że przy nieporadności i obojętności naszych gmin wyżywienie i utrzymanie buhajów gminnych trafia na trudności. Komisye przeprowadzają w całym powiecie licencyonowanie od r. 1895. 5. Postęp jest, lecz powolny, nieznaczny. 6. Wstawiać przymusowo do budżetu gmin odpowiednie kwoty na zakupno buhajów i polecić Komisjom licenc. zakupno odpowiednich buhajów, a równocześnie zamówić u znanych dobrych hodowców odpowiednią ilość buhajów, gdyż bez zamówienia żaden hodowca nie zostawia większej ilości buhajków.

1. Okręg: Zbaraż (brak sprawozdania). 2. Licencyonowano 34 buhajów. 3. Z 27. gmin nie przyprowadzono buhajów, (gmin wszystkich 38).

71. Złoczów.

1. Okręg: Zborów. 14.950 sztuk. 2. Licencyonowano 24 z przyprowadzonych 75 buhajów. 3. Z 57. gmin nie przyprowadzono buhajów, (wszystkich gmin 72). 4. W roku zeszłym było 108 buhajów, z których 58 licencyonowano, a w tym roku

nawet połowy niedoprowadzono. Cyfry te są najlepszym dowodem jak ustawa bywa bagatelizowana, a wydawane okólniki lekceważone. Komisye przeprowadzają licencyonowanie w całym powiecie od r. 1896. 5. Upadek widoczny. 6. Żandarmerya powinna czuwać:

- a) by każdy posiadacz buhaja, którym chce stanowić cudze krowy, był pod karą zmuszony przedstawić tego buhaja Komisyi;
- b) by nielicencyonowane były do 1°. dni skastrowane;
- c) by nielicencyonowanymi buhajami cudzych krów nie stanowiono;
- d) by buhaje razem z bydłem na pastwisko nie wypędzono;
- e) w końcu, by żandarm był przy licencyonowaniu obecnym.

72. Żółkiew.

Okręg: Żółkiew (brak sprawozdania). Komisya przeprowadziła licencyonowanie po raz pierwszy w r. 1898.

73. Żydaczów.

1. Okręg: Mikołajów. 4.933 sztuk. 2. Licencyonowano 16 buhajów. 3. Z 7. gmin nie przyprowadzono buhajów, (gmin wszystkich 18). 4. Komisye czynne były od r. 1895 w całym powiecie. 5. Zaprzeczyć się nie da, że na polu hodowli bydła jest pewien postęp, aczkolwiek bardzo słaby, w danym razie znaczniejszy w okręgu żydaczowskim, aniżeli mikołajowskim, gdzie ten postęp prawie nie istnieje. Postęp ten objawia się w bardzo nielicznych gminach, co jest zasługą nielicznych gospodarzy, którzy traktują sprawę z zamiłowaniem a nie wprowadzenia ustawy. 6. Przedewszystkiem trzeba by każdego buhaja, który otrzyma licencyę zaraz subwencyonować, ażeby mógł w swojej gminie bezpłatnie stanowić. Liczba buhajów jest rażąco małą w porównaniu z ilością krów, potrzebaby ją zwiększyć do czego tylko wydatne subwencyę przyezynić się mogą, gdyż przypuszczać nie podobna, ażeby można utrzymać buhaja za to wynagrodzenie, które tutaj płaci się za stanowienie, mianowicie 50 ct. od krowy. Także niepomocze zakaz rzekomo istniejący stanowienia innymi jak licencyonowanymi buhajami, najpierw bywa on omijany, a potem stosunek liczebny buhajów do krów jest niedostateczny. Inna kwestya skąd miałyby być pokryte wynikające z tego zwiększone koszty. Wypadałoby najpierw trochę złagodzić ostre ustawy, a potem urządzić warunki tak, iżby nie bojaźni kar, ale interes własny ludności, stopniowo doprowadził do podniesienia chowu bydła.

1. Okręg: Żydaczów. 5.545 sztuk. 2. Licencyonowano 42 buhajów. 3. Z 6. gmin nie przyprowadzono buhajów, (gmin wszystkich 24). Uwagi dalsze podane w okręgu mikołajowskim.

1. Okręg: Żurawno. 6.772 sztuk. 2. Licencyonowano 30 z przyprowadzonych 60 buhajów. 3. Z każdej gminy przyprowadzono buhaje, (gmin wszystkich 31). 4. Brak egzekutywy, niedbałość wójtów, dotąd brak przekonania u ludu, że tylko osobnik rasy ustalonej, o wybitnej dobroci daje dobre pokolenie. Byk każdy byle czerwono- lub żółto-srokaty, uważany jest za dostatecznie dobrego i zdatnego do chowu. 5. Mimo wszelkich starań postępu nie ma. Byki doskonałe, które gmina od właściciela majątku dostawała, sprzedawano zastępując buhaja krwi pełnej, jego potomkiem bułkowatej maści, ale najgorszej jakości. Żydzi korzystają z pokupu czerwonych buhajów i zbywają takowe stosunkowo drogo na targach. Paszy nie brak, lud zamożny, zbyt na bydło znakomity, tylko brak wiedzy, dobrej woli i ufność w żyda, najbardziej brak egzekutywy. Nielicencyonowany buhaj bywa używany bezkarnie a władze są zanadto pobłażliwe. 6. Należałoby, aby władze odnośne bardzo pieczołowicie dbały o zachowanie przepisów hodowlanych, by przekroczenia tych przepisów surowo karano, by każdy buhaj

uznany przez Komisję jako bezwarunkowo nie nadający się do rozplodu był natychmiast kastrowany, by wszystkie buhaje w gminach były bezwarunkowo poddane oględzinom Komisji. Każda gmina w naszym okręgu jest w stanie nabyć i utrzymać dobrego buhaja. Stosunki wychowu są świetne. Podobnie pięknie wyżywione cieleta na paszy, chyba tylko w Almach alpejskich spotkać można.

74. Żywiec.

1. Okręg: Ż y w i e c. (cały powiat) 33.121 sztuk. 2. Licencyonowano 52 z przeprowadzonych 181 buhajów. 3. Do licencyonowania doprowadziły wszystkie gminy, lecz nie wszystkie buhaje przedstawiły, (gmin wszystkich 70). 4. W powiecie żywieckim dopiero w czerwcu b. r. po raz pierwszy przeprowadzono licencyonowanie. 5. Ustawa dopiero wprowadzona w życie, nie można wykazać żadnych postępów. 6. Ponieważ okazał się brak około 280 buhajów przeto ustawa na początek może być tylko nader łagodnie przeprowadzoną, aby ludność nie znająca zupełnie ustawy hodowlanej, a mającą o ustawie jak najbliższe pojęcie, zapoznać z celem ustawy, wykazać dodatnie jej strony i wzbudzić zaufanie, że ustawa nie utrudnia, tylko nader korzystnie oddziałuje na podniesienie hodowli w kraju.

Alegat V. do sprawozdania Wydziału kraj. lw. 71880/98.

W y k a z

stanu obór zarodowych pół krwi utworzonych przez Komitet c. k. Towarzystwa gosp. galic.
po koniec roku 1897.

Liczba parządk.	Właściciel obory zarodowej	Nazwa miejsca	R a s a	Stan obory przy założeniu		Stan z końcem r. 1897		Urodziło się		Przebieg mlecznic w litrach w roku 1897	Przebieg waga krów w kilogr. w roku 1897	Ilość litrów mleka na 100 kilogr. żywej wagi
				buhajów rozpłod.	krów rozpłod.	bukhajów	krów	kruchajów	jąłówek			
1	Bolesław Augustynowicz	Kniaże	1/2 krwi Simentalska	1	25	1	20	6	8	1615	491	329
2	Bolesław Orzechowski	Kalników	"	1	10	1	50	16	14	1620	525	309
3	Michał Garapich	Cebrów	"	1	32	1	35	12	15	1140	532	214
4	Władysław Morawski	Odrzechowa	"	1	24	1	38	17	14	1906	508	376
5	Bolesław Wierzchlejski	Kabarowce	"	1	20	1	35	9	11	1525	399	382
6	Jan Sołowij	Kamionka	"	1	20	1	35	20	10	1459	529	276
7	Wincenty Krański	Leszczowate	"	1	20	1	32	7	17	1606	453	335
8	Stanisław Fihauer	Niebieszczany	"	1	22	1	35	11	12	1821	440	391
9	Michał Tustanowski	Podmichałowce	"	1	20	1	19	7	3	1625	471 1/2	345
10	Eugeniusz Krzysztofowicz	Załuże	"	1	20	1	26	7	15	1628	468	348
11	Kazimierz Jadowski	Trześniów	"	1	22	1	27	12	7	3141	520	604
12	Adolf Waligórski	Swaryczów	"	1	24	2	20	8	7	2715	500	543
13	Alfred Münter	Waniów	"	1	29	1	26	15	15	1574	431	327
14	Kazimierz Potworowski	Koropiec	"	1	19	1	21	6	9	1912	451	424
15	Marya Dosehot	Pałahicze	"	1	24	1	30	12	10	1531	510	300
16	Gmina	Odrzechowa	"	1	6	1	20	6	10	.	.	.
17	Gmina	Długie Zarszyn	"	1	25	1	23	6	13	.	.	.
18	Jakób br. Komaszkan	Horodenka	"	1	22	1	26	11	11	1978	541	366
19	Bohdan Zadurowicz	Woźkowce	"	1	20	1	18	5	7	.	489 1/2	.
20	Stanisław Wysocki	Wasienica	"	1	24	1	47	12	17	1894	530	357
21	Kazimierz Wiktor	Wróblík	"	1	40	1	22	11	9	1717	502	342
22	Karol Barański	Radłowice	"	1	24	1	25	7	4	1319	.	.
23	Stanisław Kierski	Dobronirka	"	1	21	Obora w ciągu roku sprzedana.		
24	Michał Czerniakowski	Lisieczynce	"	1	26	1	20	6	.	1264	.	.
25	Gmina	Tarnawica polna	"	1	10	1	10	.	.	Nie nadesłano raportu		
26	Ludwik Baldwin Ramułt	Dwernik	"	1	24	1	34	17	4	1494	466	321
27	Piotr Szczepański	Okniany	"	1	20	1	18	7	7	885	431	206
28	Ksieżna Sapiężyna	Bileze złote	"	1	20	1	23	7	5	1349	477	283
29	Julian br. Brunicki	Podhorce	"	1	20	1	26	11	11	1540	470	327
30	Antoni Skrzyński	Zorawno	"	2	18	1	21	11	7	1966	484	412
31	Gmina	Haczów	"	1	12	1	12	4	5	.	.	.
32	Wiktor Jasiński	Bełzec w Złocz.	"	1	22	1	29	10	9	1705	520	325
33	Marya Małachowska	Strzałki	"	1	19	1	17	5	8	1923	433	444
34	Gmina	Wesołków Bratkowce	"	.	12	.	13	3	4	.	.	.
35	Hr. Józef Potocki	Rymanów *)	"	1	25	1	25	.	4	786	474	.
36	Jan Krzyżanowski	Huleze *)	"	2	26	1	26	2	4	1113	479	232
37	Henryk Mierzeński	Dubowica	"	1	22	1	22	.	.	Obora nowo założona.		
38	Gmina	Bełzec w Złocz	"	.	10	.	10	4	4	.	.	.
39	Oskar Schnell	Skników	"	1	17	1	17	.	.	Obora nowo założona.		
40	Stanisław Brykoczyński	Dydiatycze	"	1	30	1	30	.	.	Obora nowo założona.		
41	Bronisław Skibniewski	Balice	1/2 krwi Oldenburg.	1	24	1	21	13	7	2231	505	442
42	Hr. Stefan Zamojski	Wysock	"	1	30	1	28	9	8	1482	487	305
43	Feliks Passakas	Brześciany	"	1	30	1	40	12	16	2529	561	50
44	Mikołaj Torosiewicz	Putiatynce	"	2	28	2	30	.	.	Nie nadesłano raportu.		
45	Dawid Abrahamowicz	Siemianówka	"	1	25	1	22	7	10	1328	425	312
46	Hr. Wilma Reyowa	Psary	"	1	12	1	12	2	9	771	.	.
47	Stanisław Gniewosz	Trzcianiec	1/2 krwi Ayrshire	1	24	1	28	9	9	1665	303	45
48	Hr. Henryk Krasieki	Bachorzec	"	1	19	1	18	8	5	1629	.	.
49	Jan Brener	Suchowola	1/2 krwi Szwyjeka	1	21	1	19	11	8	2765	.	.
				49	1059	48	1201	391	382			

*) Nowo założone obory w Rymanowie i Hulezu obliczono za pół roku.

WYKAZ

kwot preliminowanych przez Komitet c. k. Towarzystwa gosp. na utrzymanie stacyi buhajów dla użytku włościan na rok 1897/8.

Liczba porządkowa	Oddział Towarzystwa gospodarskiego	Na rok 1897 98 preliminowano stacyi			Uwagi
		subwen- cyjnych	subwen- cyonowa- nych	złr.	
1	Bełz Sokal	7	—	420	Z preliminarnej ogólnej kwoty 15.480 zł. będzie pokrytych subwencją na rok 1898. — 13.400 zł. reszta zaś 2.080 zł. pozostałością z r. 1897.
2	Bobrka	2	2	240	
3	Brzeżany	3	3	360	
4	Cieszanów	12	—	720	
5	Dynów	3	—	180	
6	Jarosław-Łańcut	9	15	1.440	
7	Jaworów	5	1	360	
8	Kałuż-Dolina	12	5	1.020	
9	Lwów	8	1	540	
10	Nadwórna *)	16	1	780	
11	Podolski	8	5	780	
12	Pokucki	15	4	1.140	
13	Przemysł	10	3	780	
14	Przemysły	7	2	540	
15	Rawa	3	1	240	
16	Rohatyn	7	—	420	
17	Rudki-Gródek **)	8	—	480	
18	Sambr ***))	7	3	180	
19	Sanok	19	—	1.140	
20	Stanisławów	6	1	420	
21	Stryj	11	3	840	
22	Tarnopol	5	5	600	
23	Tłumacz	13	1	840	
24	Złoczów-Brody-Kamionka strumiłowa	14	2	960	
25	Zółkiew	2	—	120	
	Razem	212	58	15.480	
		270			

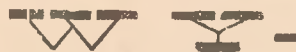
*) 4 stacye subwenyonuje Oddział.
 **) 1 stacya " Rada Powiatowa.
 ***) 7 stacyi " Rada Powiatowa.

wystaw przeglądowych bydła włościańskiego połączonych z premiowaniem w roku 1897.

Liczba porządkowa	Oddział Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego	Miejsce wystawy przeglądowej	Klasy się odbyła	Dzień Miesiące	Ile nagrodzono							Ile wydano			Uwagi				
					bunaje	krowy	jakiwki	woły	cielęta	obory	Izami	z funduszów subwencyjnych	z funduszów oddziałowych i darów	z jedno-razowej subwencyi Ministerstwa		zł.	ct.		
																		zł.	ct.
1	Hohatyn	Bursatyn	Maja	12	8	6	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	160	Rada powiatowa . 100 zł.	
2	Jaworów	Jaworów	"	20	2	18	12	10	1	1	54	200	—	—	—	—	340	Magistrat . . . 25 "	
3	Podolski	Czortków	"	20	3	3	3	—	—	—	9	95	—	—	—	—	95	PP. Hagen i Wols 15 "	
4	Stryj	Stryj	"	25	4	4	—	1	1	1	11	120	—	—	—	—	120		
5	Złoczów	Olesko	"	25	8	5	5	1	1	—	19	125	8	—	—	—	133		
6	Dynów	Jynów	"	26	2	95	—	3	—	—	100	200	—	—	—	—	318		
7	Pokucki	Sufaayn	"	31	2	6	9	5	—	—	22	225	—	—	—	—	225		
8	Przemysł	Drozdowice	"	31	3	11	9	—	—	1	24	100	—	—	—	—	201	Ks. Lubomirska 101 zł.	
9	Przemysł	Babice	Czerwiec	1	3	17	6	9	—	—	35	143	—	—	—	—	243	Rada powiatowa 37 zł.	
10	Pnkucki	Zablotów	"	1	1	1	1	2	—	—	5	25	—	—	—	—	62	Ilv. P. Potocki . 200 zł.	
11	Jarostaw	Lańcut	"	4	11	29	12	—	—	—	52	250	—	—	—	—	486	Rada powiatowa . 36 "	
12	Bodarka	Chodorów	"	4	6	5	2	1	—	3	16	165	—	—	—	—	165		
13	Przemysłany	Przemysłany	"	11	8	2	8	—	—	—	18	175	—	—	—	—	175		
14	Rudka	Gońcok	"	12	6	28	5	—	—	—	39	150	—	—	—	—	181		
15	Sonok	Rymarów	"	19 i 20	30	80	32	9	—	18	169	500	—	—	—	—	2400	z tego urządzenie 1167 zł.	
16	Nadwórna	Nadwórna	"	23 i 24	37	33	24	11	—	12	117	422	—	—	—	—	1922	" " 430 "	
17	Cieszanów	Trachnów	"	26	7	30	10	8	—	—	47	175	—	—	—	—	247	Rada powiatowa 30 zł.	
18	Katusz	Dolina	"	28	6	10	8	—	—	2	26	220	—	—	—	—	240		
19	Bedz-Sokal	Sokal	"	30	173	4	23	9	—	—	36	200	—	—	—	—	230		
20	Jawów	Winniki	"	3	204	8	29	2	—	—	39	200	—	—	—	—	285	Rada powiatowa 75 zł.	
Razem odbyło się 20 wystaw przeglądowych					3566	159	485	169	52	237	845	3876	—	—	—	—	1378	—	1000

Nadto przyznano listów pochwalnych: w Olesku 1, w Drozdowicach 2, w Dolinie 2 i w Grodsku 1.

Stan obór zarodowych subwen-

Nr. obory zarodowej	Właściciel obory zarodowej	Miejscowość	Rasa	Liczba sztuk całej obory zarodowej						
				Krowy dojne	Jalowiec ciethe	Cieliczki	Buhaje rozłożniki	Buhaje wyżej roku	Buhajki niżej roku	Ogółem
1	Dr. Herman Czecz	Kozy	Czerwona polska	24	—	9	1	2	8	44
2	Czecz Karol	Bierzanów	" "	11	2	5	1	—	2	21
3	Rudnicki Kazimierz	Łukowica	Pinzgau	8	—	4	1	—	2	15
4	Rudziński Oskar	Osiek	Oldenburg	8	2	5	1	4	2	22
5	Jordan Adam	Więkwowice	Simenthal	2	1	1	1	—	—	5
6	Dolański Stanisław	Baranów	Oldenburg	14	—	5	1	—	5	25
7	Hr. Rey Mikołaj	Przyborów	Czerwona polska	3	—	2	1	—	—	6
8	Bzowski Kazimierz	Droginia	" "	7	—	—	1	—	—	8
9	Horodyński Zbigniew	Zbydniów	" "	6	—	—	1	—	—	7
10	Konopka Stefan	Głogoczów	" "	10	2	4	1	—	3	20
11	Artwiński Jan	Ostrówek	" "	13	—	2	1	2	2	20
12	Fink Adam	Komorniki	" "	7	—	4	2	—	—	13
13	Wiktor Józef	Wójkówka	" "	—	10	2	2	1	—	15
14	Zduń Jan	Raba wyżna	" "	16	—	2	2	—	2	22
15	Mączyński Maciej	Siedliska	" "	6	—	—	1	—	—	7
16	Chwalibóg Andrzej	Kasina Wielka	" "	6	—	—	1	—	—	7
17	Wiącek Wojciech	Machów	" "	2	—	—	1	—	—	3
18	Pieczonka Józef	Niepołomice	" "	2	—	—	1	—	—	3
19	Placek Józef	Łęki górne	" "	1	—	—	—	—	—	1
20	Skwara Jan	Targowisko	" "	2	—	—	1	—	—	3
21	Smoleń Bartłomiej	Łęki górne	" "	2	—	—	1	—	—	3
			Razem . .	150	17	45	23	9	26	270

K A Z

cyonowanych z końcem 1897 r.

Liczba sztuk własności Komitetu będących				Waga w kilogramach		Mleczność			UWAGA
Buhaje rozplodniki	Krowy dojne	J.ówki	Ogółem	przeciętna krow	rozplodnika	przeciętna roczna litrów	dzienna litrów	na 1 kilo żywej wagi	
—	—	—	—	420	600	od 20 krow 1700	4.7	3.9	4.5% tłuszczu
—	—	—	—	413	550	1203	3.3	3.0	4.4% tłuszczu
1	6	—	7	340	520	1200	3.3	3.5	4.0% tłuszczu
1	2	—	3	590	750	2450	6.7	4.2	3.9% tłuszczu
1	1	—	2	580	510	1800	4.9	3.1	3.45% tłuszczu
—	—	—	—	510	880	1318	3.7	2.6	3.3% tłuszczu
1	3	—	4	388	560	1890	5.2	4.9	
1	7	—	8	350	460	Obora przeprowadzona w roku 1897 z Kalwaryi			
1	6	—	7	360	480	" " " " z Kudnika			
1	6	—	7	355	540	1300	3.6	3.7	
1	6	—	7	314	550	1176	3.3	3.7	4.7% tłuszczu. Bydło przebyło zarazę pyskową
1	6	—	7	394	480	1630	4.5	4.1	
1	6	—	7	330	430	Krowy świeżo wycielone			Obory założone w r. 1896
1	6	—	7	368	374	od 3 krow 2062	5.6	5.6	
1	6	—	7	—	—	—	—	—	
1	6	—	7	—	—	—	—	—	
1	2	—	3	—	—	—	—	—	
1	2	—	3	—	—	—	—	—	
—	1	—	1	—	—	—	—	—	Obory utworzone z końcem r. 1897 z cieleciarni w Kozach.
1	2	—	3	—	—	—	—	—	
1	2	—	3	—	—	—	—	—	
17	76	—	93	—	—	—	—	—	

Premio-

w r.

Liczba porządkowa	Towarzystwo rolnicze okręgowe	Miejsce wystawy przeглядowej	Kiedy się odbyło		Ile ogółem przy- prowadzono bydła	Ile nagromadzono			
			dnia	miesiąca		buchaję	krowy	jałówki	woły
1	Ropezycko-Pilzneńsk.	Jodłowa	13	kwietnia	150	3	15	4	—
2	"	Łęki	17	maja	80	2	26	1	—
3	"	Siedliska	20	"	84	7	5	—	—
4	Wadowice	Andrychów	1	czerwca	170	4	19	2	—
5	Jaśło	Gorlice	20	maja	16	1	5	1	—
6	Tarnów	Lisia góra	15	"	60	2	12	6	—
7	Mielec	Rzochów	9	październ.	69	—	—	—	—
8	"	Padew	11	"	135	5	17	—	—
9	Brzesko	Zakliczyn	14	"	61	—	19	8	—
10	Jaśło	Jaśło	17	maja	140	3	12	5	—
11	"	Jedlicz	18	"	100	6	9	2	—
12	Nowy Sącz	Grybów	3	lipca	330	2	44	7	—
13	"	Nowy Sącz	2	"	200	12	30	1	—
14	Tarnów	Szczucin	26	czerwca	200	6	22	2	—
15	Biała	Wilamowice	1	październ.	250	4	24	4	—
16	Dębica	Dębica	15	września	100	3	5	3	—
17	"	Ropezyce	13	"	80	2	13	2	—
18	Wieliczka	Mogilany	9	październ.	200	5	41	—	—
19	Brzesko	Jadowniki	23	"	60	—	16	4	—
20	Rzeszów	Rzeszów	?	"	?	3	2	1	—
21	"	Głogów	?	"	?	6	—	—	—
22	"	Czudec	?	"	?	5	—	—	—
23	"	Strzyżów	?	"	?	5	5	1	—
24	"	Niebylec	?	"	?	4	1	—	—
25	"	Tyczyn	?	"	?	7	—	—	—
26	"	Błażowa	?	"	?	—	7	1	—
27	"	Jasornik	?	"	?	—	9	—	—
28	"	Kurzyn	29	lipca	50	1	2	9	2
29	Wieliczka	Jodłownik	8	czerwca	250	8	32	15	—
30	"	Komorniki	9	październ.	309	2	36	17	—
31	"	Sułkowice	2	"	430	1	45	17	—
32	Kraków	Bobrek	23	kwietnia	58	4	8	—	—
33	"	Prądnik czerw.	24	maja	95	4	12	1	—
34	"	Jaworzno	24	kwietnia	40	5	11	3	—
35	Biała	Porąbka	2	październ.	70	3	16	2	—

wanie

1897.

Ile nagrodzono				I l e w y d a n o						U w a g a
cielęta	obory	Razem	z funduszów subwencyj-nych		z funduszów Tow. roln. okr. i darów		Razem			
			Zł.	ct.	Zł.	ct.	Zł.	ct.	Zł.	
—	—	22	64	—	—	—	—	146	—	
1	—	30	48	50	—	—	—	48	50	
—	—	12	37	50	—	—	—	37	50	
—	—	25	150	—	73	—	—	222	—	
—	—	7	25	—	—	—	—	25	—	
3	—	23	135	—	—	—	—	135	—	
—	—	—	106	—	—	—	—	106	—	
—	—	—	75	—	—	—	—	75	—	
—	—	—	75	—	—	—	—	75	—	
—	—	—	150	—	100	—	—	250	—	
—	—	—	152	50	—	—	—	152	50	
—	—	—	150	—	32	50	—	182	50	
2	—	45	150	—	50	—	—	200	—	50 zł. z Rady powiatowej
—	—	30	160	—	45	—	—	205	—	
—	—	32	150	—	75	—	—	225	—	
—	—	11	95	—	—	—	—	95	—	
—	—	17	55	—	—	—	—	55	—	
—	—	46	150	—	82	50	—	232	50	100 Zł. z Rad. pow. Wiel. 32-50 Zł. TRKr. jako dodat.
—	—	20	75	—	—	—	—	75	—	
—	—	6	35	—	—	—	—	35	—	
—	—	6	30	—	—	—	—	30	—	
—	—	5	30	—	—	—	—	30	—	
—	—	11	42	—	—	—	—	42	—	
—	—	5	23	—	—	—	—	23	—	
—	—	7	28	—	—	—	—	28	—	
—	—	8	27	50	—	—	—	27	50	
—	—	9	26	—	—	—	—	26	—	
—	—	14	50	—	—	—	—	50	—	
—	—	55	—	—	150	—	100	250	—	100 Zł. od Rad. pow. wiel.
—	—	55	—	—	176	—	50	50	—	50 „ „ „ „ „
—	—	63	—	—	150	—	50	20	—	50 „ „ „ „ „
—	—	12	75	—	—	—	—	75	—	
—	—	19	135	—	—	—	—	135	—	
—	—	21	75	—	—	—	—	75	—	
—	—	21	175	50	—	—	—	175	50	

Wykaz obór zarodowych półkrwi po koniec 1897 r.

Nr. porządkowy	Miejscowość	R a s a
1	Jodłownik	Polska czerwona
2	Gromnik	" "
3	Wołowice	" "
4	Toporżyska	" "
5	Zdroheć	Oldenburska
6	Łęki	"
7	Zakrzów	"
8	Niziny	Wschodnio-Fryzyjska
9	Pogorzyce	" "
10	Śledziejowice	" "
11	Krzywaczka	" "
12	Jasionka	" "
13	Hyżne	" "
14	Żarnowiec	Simmenthalska
15	Żyżnów	"
16	Stryszów	"
17	Bogoniewice	"
18	Wróblowice	"
19	Tarnowiec	"
20	Jedlicze	"
21	Brzezna	Pinzgau

Sprawozdanie rachunkowe

Komitetu c. k. Towarzystwa gospodarskiego z użycia subwencji na podniesienie
chowu bydła za rok 1897.

		Zł.	ct.
P R Z Y C H Ó D.			
1	Pobrana subwencya za rok 1897	20.000	—
2	Pobrana subwencya na utrzymanie instruktora hodowli bydła	2.000	—
3	Za buhaje z subw. obór zarodowych pełnej i pół krwi	460	—
4	Za sprzedane bydło z subw. obory zarodowej gminnej w Odrzechowej	158	80
5	Za buhaje z gmin wiejskich	1.306	50
6	Za sprzedanych 45 buhajów ze stacyi subwencyjnych	5 654	36
7	Zwroty za przewóz buhajów subw. koleją i 15 ksiąg rodo- wodowych	61	44
Suma przychodu		29.641	10
R O Z C H Ó D.			
1	Na dalsze zakładanie i uzupełnienie obór zarodowych peł- nej i pół krwi	10.065	68
2	Na dalsze usiłowanie uszlachetnienia bydła nizinnego rasy krajowej	347	13
3	Na zakupno krów rasy poprawnej dla wzorowych hodowców mniejszej własności	2.257	57
4	Na zakupno buhajów dla gmin wiejskich	2.112	47
5	Na zakupno buhajów na stacye subwencyjne	10.742	57
6	Na utrzymanie stacyi buhajów do użytku włościan	14 337	—
7	Na wychów młodzieży na połoninach	210	52
8	Na premiowanie bydła włościańskiego na wystawach prze- glądowych	3.161	05
9	Na premiowanie wzorowych stajen włościańskich	100	—
10	Na koszta badania stosunków hodowlanych	164	72
11	Na utrzymanie instruktora hodowli bydła	2.000	—
12	Na koszta kontroli i administracyi	4.876	47
Suma rozchodu		50.375	18
Potrąciwszy sumę przychodu		29 641	10
okazuje się niedobór		20.734	08
Potrąciwszy pobraną subwencję państwową za r. 1897		20.000	—
Pozostaje niedobór do pokrycia w roku 1898		734	08

Sprawozdanie rachunkowe

Komitetu c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego z użycia subwencji na podniesienie chowu bydła za rok 1897.

		Dochód		Rozchód		Pozostałość z 31. grud. 1897	
		Zł.	ct.	Zł.	ct.	Zł.	ct.
Subwencya na podniesienie chowu bydła rogatego.							
1	Pozostałość kasowa z r. 1896	22.557	46				
2	Subwencya rządowa	10.000	—				
3	„ krajowa	10.000	—				
4	Subwencya kraj. na utrzymanie Inspektora za ostatnie 3 kwartały	1.500	—				
5	Subwencya rządowa na księgi rodowe dla Związków hodowl.	400	—				
6	Subwencya rządowa na wydanie broszurki popularnej o chowie bydła	200	—				
7	Subwencya rządowa na szczepienie tuberkuliny	500	—				
8	Zwroty za sprzedane buhaje	966	10				
9	Dochody różne	569	01				
10	Zakładanie cielęciarni i oborów zarodowych			4.663	74		
11	Zakupno buhai do obór półkrwi			578	82		
12	„ „ przez Tow. roln. okręgowe			7.001	15		
13	Szczepienie tuberkuliny			195	72		
14	Subwencya na wystawę czerwonego bydła pelskiego			1.350	—		
15	Koszta premiowania bydła przez Towarzystwa rolnicze okręgowe			4.328	26 ¹ / ₂		
16	Pensya Instruktora i Sekretarza dla spraw hodl. oraz tychże dyety i koszta podróży			2.776	35		
17	Koszta podróży i dyety delegatów			37	40		
18	Druk broszury Szybińskiego			192	—		
19	Inne druki			134	05		
20	Porta, stemple i telegramy			74	10		
21	Wydatki różne			914	83		
22	Zwrot funduszowi administracyjnemu			500	—		
23	Asekuracya obór zarodowych			86	85		
		46.692	57	22.834	27 ¹ / ₂	23.859	29 ¹ / ₂

